

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport 2009:09

BIOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR I HORNBOGASJÖN 2008

Hornborgasjöns fältstation

Meddelande nr 38 från Hornborgasjöns fältstation
Hornborga-dokument nr 44, Länsstyrelsen Västra Götalands län

Hornborgasjöns fältstation 2008

Hornborgasjön   **521 98 Broddetorp**
Telefon 0500-49 12 82   **Bankgiro 5903-0668**
E-post: hornborgasjon@gotanet.com
Hemsida: www.hornborgasjon.net

Arbetsgruppen

Sammanställande: ERIC THORSSON, Rödesten, Östra Tunhem, 521 94 Falköping. 0515-137 55

Stf sammanställande: IDA-LINNÉA LAUDON, Kaplansgatan 10, 541 34 Skövde. 0703 99 37 34

Kassör: KARL-MARKUS LAUDON, Ryttaresgårdsvägen 14, 532 73 Varnhem.
0706 52 09 27

Ledamot: OLOF JOHANSSON, Måns Nilsgatan 8, 521 30 Falköping. 0515-142 90

Ledamot: ALBIN THORSSON, Påverås, Skattegården 3, 521 00 Falköping. 0730 25 58 17

Ledamot: STIG KARLSSON, Torggatan 16, 467 30 Grästorp. 0702 74 64 79

Övriga fältstationsledamöter

ÅKE ABRAHAMSSON, Skyberg, Marka, 521 92 Falköping. 0515-72 60 42

LEIF ARVIDSSON, Rubinvägen 4, 541 42 Skövde, 0500-43 75 55

BARBRO AXELSSON, Ivar Widéngsgatan 56, 532 35 Skara. 0511-108 68

THORE AXELSSON, Ivar Widéngsgatan 56, 532 35 Skara. 0511-108 68

ÅSA AXELSSON, Rektor Ödbergs gata 10, 532 33 Skara. 0511-107 13

JÖRGEN FRITZON, Bosgården, 521 98 Broddetorp. 0500-49 12 81

JONAS GRAHN, Orrböle 8, 911 91 Vännäs. 0935-300 35

MAGNUS HALLGREN, Sälgstigen 5, 522 35 Tidaholm. 0502-148 05

PEDER HEDBERG FÄLT, Daggkåpevägen 29B, 541 47 Skövde. 0500-43 00 62

CLAS HERMANSSON, Jungfruvägen 11, 541 48 Skövde. 0702 54 03 95

KENT-OVE HVASS, Klövervägen 11B, 541 78 Vårsås. 0500-42 06 58

GUNNAR JAKOBSSON, St Veka, Sätuna. 521 94 Falköping. 0500-49 21 20

SÖREN JÄGMARKER, N Lundby, Timmerbacken 4425, 532 93 Axvall. 0511-606 33

ALF KARLSSON, S:ta Mariagatan 5B, 532 35 Skara. 0511-144 38

HÅKAN KARLSSON, Heimdallsgatan 5A, 262 44 Ängelholm. 0431-168 55

KARIN KJELLBERG, Västtomten, Stenum. 532 94 Skara. 0511-610 07

PETER LAUDON, Ryttaresgårdsvägen 14, 532 73 Varnhem. 0511-605 86

CHRISTOPHER MAGNUSSON, Konduktörsgatan 6, 521 32 Falköping. 0515-823 08

MOGENS MAJLAND, Söbanken 6, Söbanke Huse, DK-4470 Svebölle. +45 436 105 28

BENGT PETTERSSON, Borregårdsvägen 14, 532 73 Varnhem. 0511-603 25

MATS ROSENGREN, Afzegården 21, 521 98 Broddetorp. 0500-49 13 13

HELGE SUNDÉN, Jakobsbergsgatan 46, 521 30 Falköping. 0515-805 92

Förord

Denna rapport utgör både Hornborga-dokument och Meddelanden från Hornborgasjön fältstation. Rapporten är en faktasamling om det biologiska livet under 2008, främst fåglar, i och kring Hornborgasjön insamlat av medlemmar i Hornborgasjöns fältstation. Rapporten grundar sig på arbeten utförda med ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Hornborga-dokument

är namnet på en serie rapporter som började tryckas 1982 i syfte att samla det material av vitt skilda slag som insamlas inför, i samband med och efter Hornborgasjöns restaurering. Målsättningen är att allt material som kan ha dokumentationsvärde skall redovisas i serien. Detta innebär dock att också en del faktasammanställningar av karaktären arbetsmaterial kommer att ingå. Publikationerna utges av Länsstyrelsen Västra Götalands län, platskontor Hornborgasjön. En förteckning över hittills utkomna Hornborga-dokument finns i slutet på rapporten.

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation ISSN 1101-5470

är namnet på den serie undersökningsresultat eller annan väsentlig information som publiceras från Hornborgasjöns fältstations verksamhet. I de fall när Hornborgasjöns fältstation står som utgivare av publikation i meddelandeserien har publikationen ovanstående ISSN beteckning. En förteckning över hittills utkomna meddelanden finns i slutet på rapporten.

Hornborgasjöns fältstation

Hornborgasjöns fältstation, som bildades 1983, bedriver biologiska undersökningar vid Hornborgasjön. Målsättningen för fältstationen är att inom sitt verksamhetsområde, som främst utgörs av Hornborgasjön med kringliggande naturområde, vara centrum för naturvetenskaplig forskning.

Hornborgasjöns fältstation skall därvid speciellt bevaka

- Hornborgasjöns utveckling, dokumentera sjöns vegetation och fågelliv samt effekterna av den avslutade sjörestaureringen
- Hornborgasjöns nationella och internationella betydelse som häckningslokal och rastlokal för fåglar
- våtmarkernas skötsel
- kulturlandskapets utveckling

Verksamheten handhas av ideellt arbetande personer. Fältstationen är lokaliserad till Fågeludden, där lokaler disponeras i Länsstyrelsens administrationsbyggnad.

Huvudman för Hornborgasjöns fältstation är Västergötlands Ornitologiska Förening.

ISSN 1101-5470
Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

Utgivningsår: 2009

Artiklar i denna publikation bör citeras:

Exempel

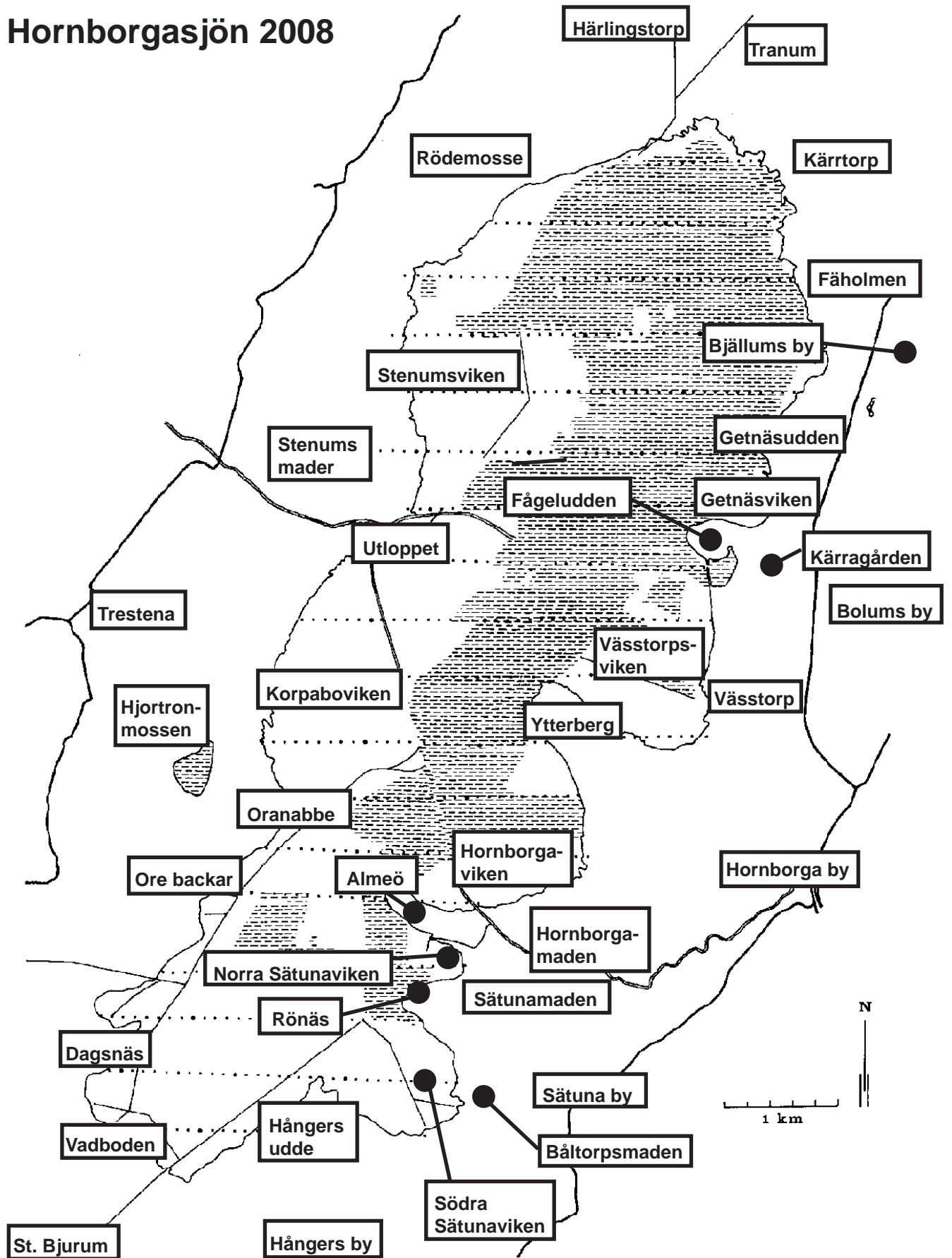
Pettersson, B. 2009. Häckande kärnhökar i Hornborgasjön 2008. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2008. sid 28-29. Meddelande nr 38 från Hornborgasjöns fältstation/Hornborga-dokument nr 44. Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Distribution: Länsstyrelsen Västra Götalands län
Hornborgasjön
521 98 Broddetorp

Redaktion: Mats Rosengren

Omslagsbild: Nils Forshed

Hornborgasjön 2008

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2008

Ida-Linnéa Laudon

Organisationen

Verksamheten inom fältstationen administreras av ett arbetsutskott som under året bestått av Eric Thorsson (sammanställande), Ida-Linnéa Laudon (stf sammankallande från den 12 augusti), Karl-Markus Laudon (kassör), Olof Johansson, Albin Thorsson samt Stig Karlsson (från den 11 september). Utöver arbetsutskottet har stationen en arbetsgrupp med ansvar för ringmärkningen (Mats Rosengren och Clas Hermansson). Fältstationen har även 22 ledamöter som är knutna till verksamheten.

Möten

Under 2008 har stationen haft fyra arbetsutskottsmöten där säsongens fältarbete och fältstationens verksamhet planerats. Vidare har verksamhetsplanering och budgetförslag inför 2009 diskuterats.

Hemsidan

Fältstationens hemsida administreras av Eric Thorsson. På hemsidan läggs aktuell information rörande fältstationens verksamhet ut.

Mailinglista

Via fältstationens mailinglista hålls kontakten mellan fältstationens ledamöter. Här sprids framförallt information om fältstationens verksamhet.

Hornborgaseminarium

Söndagen den 24 februari anordnades det årligen återkommande Hornborgaseminarier. Seminariet hölls i Bolum konferens vid Hornborgasjön. Det var ett mycket välbesökt seminarium och under mötet redovisade projektledarna och

ringmärkarna sina resultat och undersökningar av Hornborgasjöns fågelliv under det gångna året. Mogens Majland besökte seminariet och visade fyra uppskattade kortfilmer om Hornborgasjön som han gjort tillsammans med John Sandberg.

Hornborgahelgen

Söndagen den 7 september förevisade fältstationen ringmärkning vid ringmärkarstugan på Fågeludden. Det var gott om både fågel och besökare under dagen.

Projektet

Projektet utgörs, vid sidan av ringmärkningen, stationens kärnverksamhet. Fältstationen har under den gångna säsongen, genom olika inventeringar och andra undersökningar, följt fågellivet vid Hornborgasjön. Vår verksamhet utgör en viktig del i uppföljningen av Hornborgasjöns restaurering. Fältarbetet inleddes under våren med inventeringar av rastande simfåglar, tranor och andra våtmarksfåglar. Under häcknings-säsongen genomfördes en rad inventeringar av häckande fåglar i och kring sjön. Under augusti till november pågick heltäckande inventeringar av rastande simfåglar och de årligen återkommande räkningarna av höstrastande tranor.

Under året har vi på uppdrag av Jordbruksverket och Kalmar Surviallance haft igång ett andfänge, där vi under våren och hösten fångat och provtagit 1 561 simfåglar för undersökning av aviär influensavirus. Samarbetet har även inneburit ett utbyte med Ottenby fågelstation och deras personal. Andfänget har varit placerat utanför Vadbodskullen i södra delen av sjön från slutet av april till början av november.

Vår stationschef har varit aktiv i det internationella arbetet kring tranor och deltagit på flera evenemang i Europa.

Projekt

Häckande doppingar

Peder Hedberg Fält

Häckande storskarv och gråhäger

Peder Hedberg Fält

Grågäss

Clas Hermansson

Häckande svanar

Clas Hermansson

Häckande fiskgjuse

Eric Thorsson & Albin Thorsson

Häckande kärrhökar

Bengt Pettersson

Häckande tornfalk

Åke Abrahamsson

Häckande tranor

Clas Hermansson

Häckande måsar & tärnor

Peder Hedberg Fält

Häckfågelfaunan vid Vallen

Barbro & Thore Axelsson

Rastande simfåglar

Clas Hermansson

Rastande tranor

Alf Karlsson & Clas Hermansson

Skotträkning vid andjaktspremiären

Mats Rosengren

Ringmärkning

Clas Hermansson & Mats Rosengren

Andfänget

Clas Hermansson & Karl Markus Laudon

Fågelobservationer

Clas Hermansson

Natura 2000

Clas Hermansson

Däggdjur

Clas Hermansson & Olof Persson

Personal

Under hela året har Clas Hermansson verkat som stationschef. Cristopher Magnusson har varit aktiv i småfågelmärkningen vid Kärragården. Karl-Markus Laudon har varit ansvarig för provtagningen av aviär influensavirus vid andfänget. Han har fått hjälp med provtagningen av Clas Hermansson, Ida-Linnéa Laudon, Peter Laudon, Cristopher Magnusson, Albin Thorsson och Eric Thorsson.

Publiceringar

Andersson, Å. 2008. Virusmöte vid vasskanten. Grus-Fåglar i Västergötland 11 (nr 4): 20-21.

Hermansson, C., Karlsson, A. & Sundén, H. 2007. Rastande tranor vid Hornborgasjön 2007. I: Kranichzug, Rast und Überwinterung 2007/2008, sid 85-90. AG Kranichschutz Deutschland.

Laudon, K.M. 2008. Hornborgasjöns fältstation 2007. I: Fågelåret 2007, sid 180-181. Vår Fågelvärld, supplement nr 48.

Thorsson, E. 2008. Hornborgasjöns fältstation 2007. Grus-Fåglar i Västergötland 11 (nr 1): 21-22.

Ekonomi

Verksamheten har under året stöttats ekonomiskt av Länsstyrelsen Västra Götalands län. Medel har också erhållits för tranräkningarna från Falköping Nu och Habo kommun för förevisning av ringmärkning för skolklasser. Verksamheten kring andfänget har finansierats av Kalmar Survallance AB.

Bidragsgivarna tackas varmt för det ekonomiska stödet.

Vattenståndet i Hornborgasjön 2008

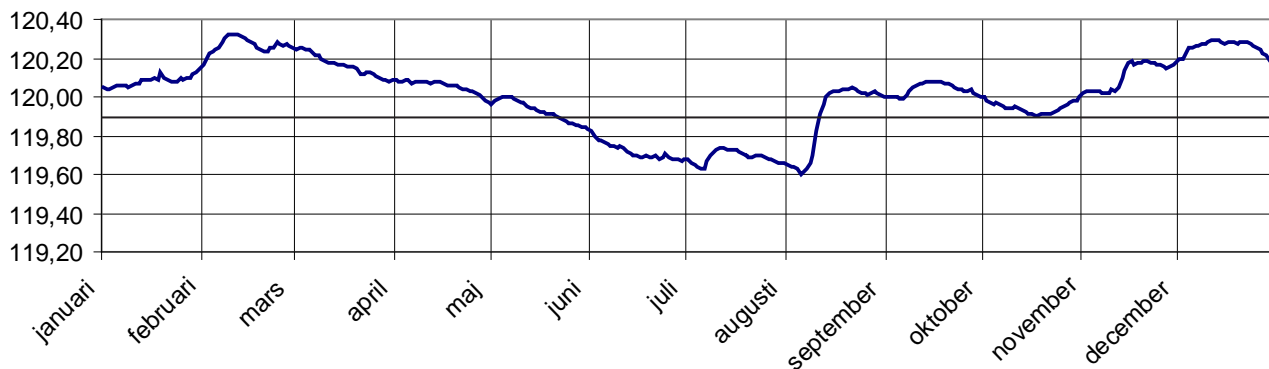
Peder Hedberg Fält

Vintern började som den avslutades 2007, nämligen med milt och ostadigt väder med en hel del blåst och regn. Endast 7 dagar under januari hade en medeltemperatur lägre än noll vilket bidrog till att sjön aldrig frös igen utan var öppen hela vintern. Februari blev en repris av januari med fortsatt varmt och blåsig väder. Den meteorologiska våren anlände till oss redan den 17 februari. Årets högsta vattennivå inträffade också i mitten av februari då +120,32 M uppmättes. Under mars fortsatte mild luft att strömma in västerifrån med blåst och regn. Dock kom lite snö i början av månaden men annars var vintern grön och ingen snö förekom förrän i andra halvan av mars då vädret blev kallare och marken täcktes med en decimeter tjockt snötäcke. Påsken som inföll tidigt i år fick känning av det kalla vädret. Vinterns lägsta temperatur vid Skara uppmättes vid påsk med -10,5 grader. Sista dagarna i mars kom dock våren tillbaka och fortsatte in i april då ett högt tryck med varm luft var parkerad i södra landet. Sommarvärme infann sig i slutet av april med temperaturer över 20 grader. Fortsättningen av våren kom att domineras av varmt eller mycket varmt väder fram till mitten av juni då ostadigare väder dök upp. Dock kom inga större

regnmängder när vädret förändrades. Juli månad var skiftande med dels mycket värme i början och slutet och ostadigare där emellan. Flera värmeåskväder drog in vilket gav upphov till lokalt mycket nederbörd.

Sjöns vattennivå sjönk stadigt från mitten av februari fram till början av augusti då årets lägsta vattennivå noterades den 5 augusti med +119,60 M. I augusti och början av september drog åtskilliga regnområden in över landet vilket gav nästan 250% mer nederbörd än normalt vid Skara för augusti. Sjön steg med 45 cm under en 10 dagars period i början av augusti. Återstoden av hösten gav varierande väder med lite nederbörd resten av september medan oktober, november och början av december blev nederbördsrikare än normalt med en strid ström av passerande lågtryck. Det blev något kallare i början av december med upp till 10 centimeter snö i Skara, fast snön smälte bort då mildare väder drog in. Under julen frös sjön igen då det blev kallare med temperaturer ned mot -10 grader. Medelvattenståndet för året blev +120,01 M och vattenståndsamplituden mellan högsta och lägsta vattenstånd var 72 cm. Årsnederbörden var 785 mm på SMHI:s station i Skara mot normala 556 mm.

m ö h

Figur 1. Vattenståndet i Hornborgasjön 2008 (enligt SMHI:s pegel 108-2455 Fågeludden). Rak heldragen linje i diagrammet anger medelvattenståndet +119,88 M i enlighet med ansökan om Hornborgasjöns restaurering till Vattendomstolen.

Natura 2000 inventeringar vid Hornborgasjön 2008

Clas Hermansson

Inledning

Uppföljning av Natura 2000 områden gäller hela Sverige och nationell avrapportering skall ske till EU vart sjätte år. Syftet med inventeringarna är att bedöma områdenas bevarandestatus genom fortlöpande och långsiktiga uppföljningar.

Detta görs genom att uppskatta de fåglar som är knutna till ett noga avgränsat område, strandäng. Med hjälp av linjetaxering insamlas uppgifter om antal arter som utgör underlag för att skapa ett index som användes vid jämförelser. Dessutom görs en bedömning av strandängens övriga tillstånd såsom betesintensitet, gräsmängd, förbuskning etc. Denna uppföljning görs under september till oktober månad.

För Hornborgasjön innebär det att fågellivet från och med 2005 skall följas upp på strandängarna kring sjön. Strandzonen är indelad i 15 delområden som skall inventeras inom en period på tre år, dvs. fem områden per år. Därtill kommer fyra fasta områden som skall inventeras årligen (Hornborgamaden, Almeö, Borängen och Långeland). Se tabell 1.

Inventeringsmetoden är anpassad för att göra det möjligt att kunna genomföra uppföljningen utan större arbetsinsats och därigenom säkerställa arbetet för framtiden. Resultatet rapporteras årligen till ansvariga inom Västra Götalands län. Bakgrund och inventeringsmetod har beskrivits av Svensk Naturförvaltning (2005).

Inventeringarna har utförts av Thore Axelson & Barbro Axelsson (Borängen), Åsa Axelson (Långeland), Karin Gällman (Fäholmen), Clas Hermansson (Hornborgamaden, Almeö och Fågeludden), Gunnar Jakobsson (Båltorpsmaden), Albin Thorsson (Ytterberg) samt Eric Thorsson (Vadboden).

Metod

Inventeringen görs som en linjetaxering som

upprepas två gånger per säsong. Varje område besöks en gång i maj och en gång i juni månad under perioden 15 maj till 15 juni. Alla vuxna fåglar (ej årsungar) som vistas inom strandängen noteras. Överflygande fåglar och individer som inte är knutna till området noteras separat.

Området inventeras med linjetaxering där avståndet mellan linjerna är maximalt 100 meter och där linjerna genomkorsar ytan med ett zick-zack mönster. Vid den andra inventeringen genomkorsas området så att föregående linjer inte används, utan att inventeringsytan blir relativt jämnt täckt.

Ogenomträngliga områden såsom t.ex. vassbälten eller blöta (dm-djupt vatten) delar inventeras genom att notera fåglar som ses eller hörs från dessa ytor. De fåglar som finns på vattenytan utanför strandlinjen räknas endast om de bedöms tillhöra strandängen. Detta kan naturligtvis vara svårt att avgöra, men individer längre ut än 25 meter räknas inte såvida det inte är uppenbart att de tillhör området.

Resultat

Fågelförekomsten, arter och högsta antal från inventeringarna redovisas i tabell 2. Eftersom insamlade uppgifter skall vara underlag för att skapa ett index som skall användas vid jämförelser mellan områden och år finns det ingen anledning att diskutera resultaten de första inventeringsåren.

Det kan emellertid noteras att fågelförekomsten är stor i Hornborgasjön. Inventeringarna har dessutom givit oss möjligheter att genom systematiska och noggranna inventeringar insamla uppgifter som kan utgöra underlag för bedömning av olika arters populationer.

Referens

Svensk Naturförvaltning, 2005. Instruktion för inventering av strandängar. Stencil.

Tabell 1. Förteckning över Natura 2000 områden vid Hornborgasjön och planerat inventeringsår. Detta betyder att fyra fasta och fem rörliga områden inventeras årligen.

Område	Inventeringsår					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hornborgamaden	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Almeö	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Borängen	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Långeland	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fäholmen	2005	-	-	2008	-	-
Kärrtorp	-	2006	-	-	2009	-
Getnäsudden	-	-	2007	-	-	2010
Fågeludden	2005	-	-	2008	-	-
Kalvamyren	-	2006	-	-	2009	-
Vässtorpsviken	-	-	2007	-	-	2010
Ytterberg	2005	-	-	2008	-	-
Sätunamaden	-	2006	-	-	2009	-
Rönäs	-	-	2007	-	-	2010
Båltorpsmaden	2005	-	-	2008	-	-
Hångers udde	-	2006	-	-	2009	-
Vik	-	-	2007	-	-	2010
Vadboden	2005	-	-	2008	-	-
Dagsnäs	-	2006	-	-	2009	-
Hästahuvudet	-	-	2007	-	-	2010

Tabell 2. Fågelförekomsten vid delområden inom Natura 2000 området Hornborgasjön 2008. Tabellen redovisar samtliga förekommande arter och högsta antal som är knutna till strandängen från de två inventeringar som utförts under perioden mitten av maj till mitten av juni månad. Följande förkortningar har använts; Hor = Hornborgamaden, Alm = Almeö, Bor = Borängen, Lån = Långeland, Fäh = Fäholmen, Fåg = Fågeludden, Ytt = Ytterberg, Bål = Båltorpsmaden och Vad = Vadboden. Antal med asterisk (*) avses fåglar som flygande födosökt över området.

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Fäh	Fåg	Ytt	Bål	Vad
Knölsvan	5	102	7	-	8	25	-	-	-
Spetsbergsgås	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Grågås	800	1950	699	20	35	733	422	-	1113
Kanadagås	4	9	-	-	4	38	2	-	49
<i>Grågås x kanadagås</i>	-	3	-	-	-	2	-	-	2
Strippgås	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vitkindad gås	-	3	-	-	-	-	-	-	1
Bläsand	-	9	2	-	-	-	-	-	1
Snatrand	8	4	9	-	1	19	15	3	2

forts. tabell 2

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Fäh	Fåg	Ytt	Bål	Vad
Kricka	34	15	-	-	3	10	4	-	3
Gräsand	42	20	53	4	20	47	43	2	34
Årta	2	1	2	-	-	3	-	1	1
Skedand	4	-	1	-	-	3	7	-	3
Brunand	12	36	-	-	9	27	-	-	-
Vigg	8	18	6	-	9	90	24	-	3
Knipa	1	5	-	-	10	7	-	-	2
Storskrake	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Fasan	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skäggdopping	6	5	-	-	9	7	-	-	1
Gråhakedopping	9	3	-	-	-	-	-	-	2
Storskarv	1	-	-	1	2	-	-	-	1
Gråhäger	3	3	-	2	1	-	4	-	2
Brun kärnhök	*2	*1	-	1	-	-	-	-	1
Sparvhök	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ormvråk	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Fiskgjuse	-	*1	-	*1	1	-	-	-	-
Tornfalk	1	-	-	-	1	-	1	-	-
Sothöna	25	372	1	-	9	40	12	-	7
Trana	4	2	-	7	6	-	-	2	1
Strandskata	-	3	-	-	-	1	-	-	4
Mindre strandpipare	-	2	2	-	-	-	3	-	-
Tofsvipa	27	24	16	2	6	26	50	13	38
Kärnsnäppa	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Brushane	-	-	-	-	-	-	5	-	-
Enkelbeckasin	3	2	2	5	3	1	3	9	4
Storspov	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Svartsnäppa	3	13	-	-	-	-	5	-	1
Rödbena	2	5	5	-	3	5	19	3	6
Gluttsnäppa	-	1	-	-	-	-	2	-	-
Skogssnäppa	-	2	-	-	-	-	2	-	3
Grönbena	1	37	2	-	2	1	3	-	4
Drillsnäppa	-	2	1	-	2	-	5	-	1
Skrattmås	16	4	5	11	160	52	4	-	5
Fisktärna	*2	*5	1	-	39	1	3	-	-
Svarttärna	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ringduva	-	-	-	1	-	-	-	-	4
Gök	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Jorduggla	-	*1	-	-	-	-	-	-	-
Tornseglare	*3	-	*31	*70	-	*23	*108	-	-
Sånglärka	8	-	3	-	-	-	4	5	1
Ladusvala	-	*2	-	*3	-	*8	*4	-	*2
Hussvala	-	-	-	-	-	*4	*12	-	-
Ångspiplärka	2	-	1	-	-	-	-	59	1
Gulärta	8	68	42	6	3	20	91	19	9
Sädesärta	7	5	5	2	4	8	8	5	9

forts. tabell 2

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Fäh	Fåg	Ytt	Bål	Vad
Gärdsmyg	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Näktergal	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Buskskvätta	10	1	-	-	3	-	-	18	12
Stenskvätta	3	-	-	-	2	-	-	-	1
Koltrast	-	-	1	2	1	-	-	4	1
Björktrast	-	-	-	1	1	1	-	-	6
Rödvingetrast	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Gräshoppsångare	1	-	-	-	-	-	1	1	-
Sävsångare	40	7	6	-	3	1	21	11	5
Rörsångare	16	3	-	-	2	1	1	1	-
Trastsångare	2	-	-	-	-	2	-	1	-
Härmsångare	-	-	-	-	1	1	-	1	-
Törnsångare	1	-	-	-	2	-	1	13	1
Trädgårdssångare	-	-	-	-	-	-	2	3	-
Svarthätta	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Lövsångare	1	-	-	-	2	1	12	9	-
Blåmes	2	-	-	-	7	2	4	-	-
Talgoxe	-	-	-	-	2	3	1	6	2
Törnskata	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Skata	2	-	2	-	1	-	1	-	1
Kaja	41	4	-	-	3	30	11	-	11
Kråka	6	-	-	2	4	2	9	-	10
Korp	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Stare	130	142	16	5	46	209	276	-	388
Gråsparv	-	-	-	-	-	1	10	-	-
Pilfink	8	-	-	-	-	2	-	-	3
Bofink	-	-	-	-	2	4	3	-	-
Grönfink	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Steglits	-	-	2	-	-	-	-	-	4
Hämpling	1	-	-	-	-	2	9	2	-
Rosenfink	-	-	-	-	1	-	-	3	-
Gulsparv	-	-	-	-	2	-	1	-	-
Sävsparv	22	8	4	2	4	2	30	12	18
Antal arter 2008	51	41	28	20	48	44	49	26	52
Antal arter 2007	49	40	31	17	-	-	-	-	-
Antal arter 2006	38	34	20	12	-	-	-	-	-
Antal arter 2005	35	33	34	10	26	35	36	-	45

Häckfågelfaunan vid Vallen 2008

Barbro Axelsson, Åsa Axelsson & Thore Axelsson

Inledning

Med Vallen menas här den jorddamm på Hornborgasjöns västra sida som anlagts för att reglera sjöns vattenstånd.

Denna fågelinventering tjänar främst ett syfte. Genom inventeringen skall man se förändringar i fågelfaunan (monitoring). Vid årlig kontroll registreras och övervakas naturmiljöns tillstånd och utveckling. Verksamheten bidrar till kontroll av naturmiljöns utveckling och förändringar av fågelbeståndet genom naturlig biotopförändring.

Inventeringen bygger enbart på häckande arter. Alltså ej rastande eller migrerande arter.

Underlaget kan sedan användas för bedömning av effekterna på fågelfaunan i biotoper som förändras utefter vallen. Projektet startades 2002.

Metodik

Hela inventeringen bygger på Statens Naturvårdsverks råd och riktlinjer, Biologiska Inventerings-Normer för fåglar (Svensson 1975).

För beskrivning av ambitionsnivå, kartunderlag, artlistning, inventeringsområde och biotopbeskrivning se Axelsson (2003) eller en utförligare rapport med artkartor för alla arter. Se Axelsson m. fl. (2004).

Referens

Axelsson, T. & B. 2003. Häckfågelfaunan vid Vallen 2002. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002, Meddelande nr 32 från Hornborgasjöns fältstation/Hornborgadokument nr 38. Länsstyrelsen Västra Götalands län.

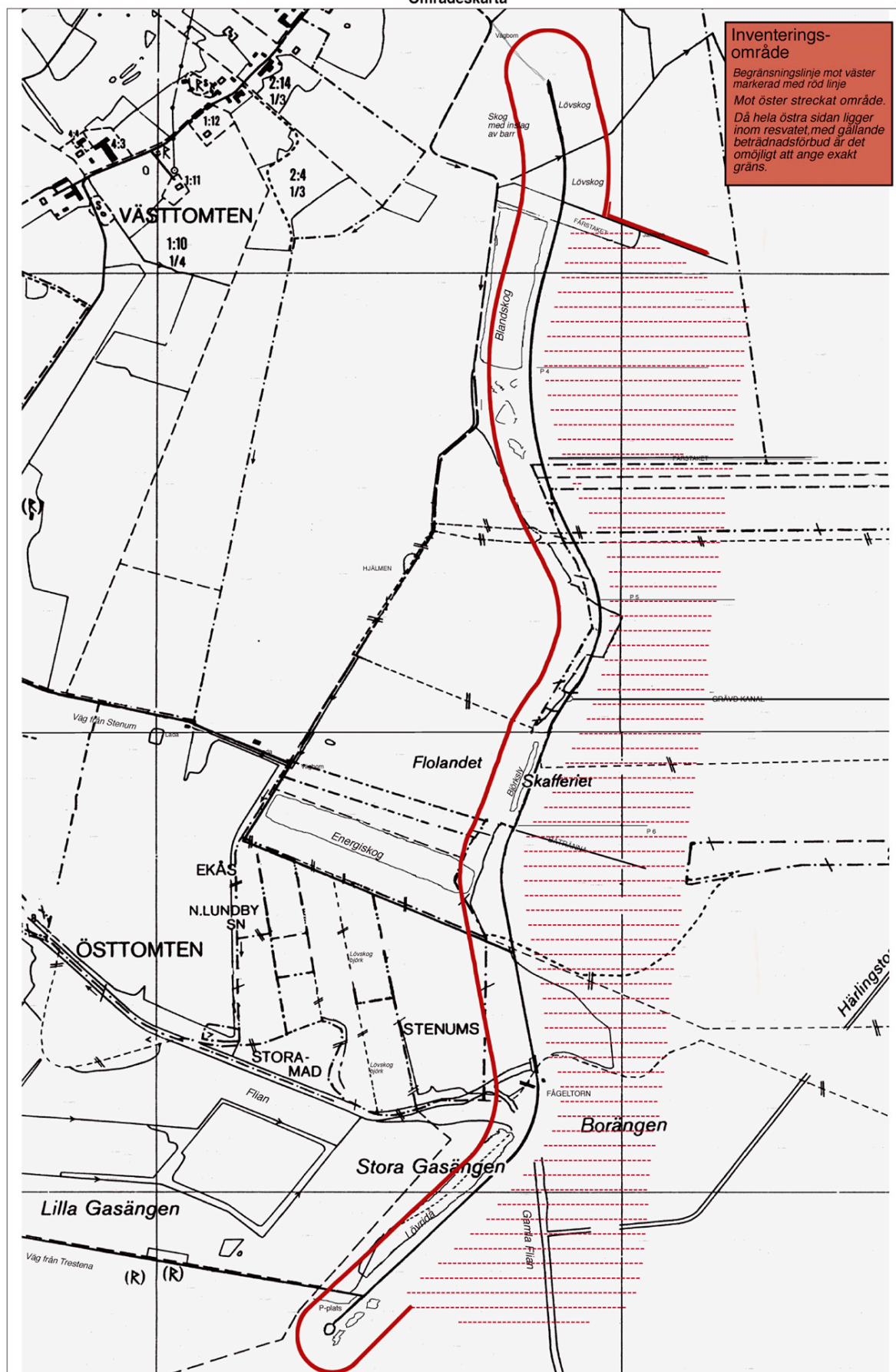
Axelsson, B., Axelsson, T. & Axelsson, Å. 2004. Inventering av häckande fåglar vid Vallen Hornborgasjön år 2004. Stencil.

Tabell 1. Inventeringsdagar vid Vallen 2008

Datum	Tid	Temp	Vind	Vattenstånd*
2008.04.20	morgon	+10° C	vxl moln	120.08
2008.04.28	morgon	+13° C	måttlig so-vind, mulet	120.00
2008.05.04	morgon	+16° C	halvklart, stilla	119.98
2008.05.10	morgon	+12° C	svag nv-vind vxl moln.	119.97
2008.05.11	eftermiddag	+22° C	klart, svag vxl-vind	119.96
2008.05.21	eftermiddag	+13° C	vxl. moln	119.92
2008.05.22	eftermiddag	+13° C	stilla, mulet	119.92
2008.05.24	förmiddag	+16° C	frisk no-vind	119.90
2008.05.28	natt	+15° C	stilla, klart	119,89
2008.06.02	eftermiddag, kväll	+16° C	frisk n-vind	119.86
2008.06.10	natt	+14° C	stilla	-
2008.06.15	eftermiddag, kväll	-	måttlig sv-vind, skurar	119.69
2008.06.21	kväll	+21° C	stilla	119.66
2008.07.02	kväll	+27° C	stilla	119.65

Tidsåtgång i fält fördelade på 14 inventeringstillfällen 56 timmar. Dessutom ett antal ”kontrolldagar”.

* Pegel Utloppet

Figur 1. Inventeringsområdet vid Vallen

Tabell 2. Antal revirhävande par vid Vallen 2002-2008

Art	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	2	3	3	3	3	4	3
Gråhakedopping <i>Podiceps grisegena</i>	8	10	12	15	13	9	11
Smådopping <i>Podiceps ruficollis</i>	-	1	1	-	1	-	-
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	1	1	-	-	-	-	-
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	-	-	-	1	-	-	1
Grågås <i>Anser anser</i>	-	-	-	3	3	3	1
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	1	-	-	3	1	-	-
Snatterand <i>Anas strepera</i>	1	2	-	-	1	1	-
Årta <i>Anas querquedula</i>	1	-	-	-	1	1	-
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	-	4	1	2	6	7	4
Duvhöök <i>Accipiter gentilis</i>	-	-	1	-	-	-	-
Fasan <i>Phasianus colchicus</i>	1	3	1	-	-	-	1
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	4	4	5	4	4	2	1
Sothöna <i>Fulica atra</i>	9	11	17	16	9	9	3
Småfläckig sumphöna <i>Porzana porzana</i>	-	-	?	1	-	-	-
Mindre strandpipare <i>Charadrius dubius</i>	-	-	-	-	-	-	1
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	4	7	17	11	8	10	3
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	6	6	13	7	6	6	8
Drillsnäppa <i>Tringa hypoleucos</i>	-	-	1	1	1	1	1
Grönbena <i>Tringa glareola</i>	4	4	3	4	3	2	2
Rödbena <i>Tringa totanus</i>	2	4	4	5	3	4	3
Skogssnäppa <i>Tringa ochropus</i>	-	-	1	1	1	-	-
Fisktärna <i>Columba palumbus</i>	-	1	1	1	1	1	-
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	2	2	2	2	1	2	1
Gök <i>Cuculus canorus</i>	-	-	-	-	-	1	1
Jorduggla <i>Asio flammeus</i>	-	?	-	-	-	-	-
Sånglärka <i>Alauda arvensis</i>	6	8	10	7	5	5	7
Ängspiplärka <i>Anthus pratensis</i>	2	4	3	3	2	2	2
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	5	3	3	2	1	1	2
Gulärta <i>Motacilla flava</i>	33	37	24	24	21	15	12
Sädesärta <i>Motacilla alba</i>	3	7	4	3	3	-	2
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	-	1	-	-	-	-	2
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	2	2	2	1	2	1	1
Rödhake <i>Erithacus rubecola</i>	6	8	5	5	5	3	3
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	3	1	1	-	-	-	2
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	6	4	3	6	4	3	3
Koltrast <i>Turdus merula</i>	5	5	7	6	4	1	3
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	6	7	4	4	4	2	1
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	4	3	3	2	2	2	3
Dubbeltrast <i>Turdus viscivorus</i>	-	-	-	-	-	1	-
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	1	1	1	-	-	-	-
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	-	-	-	1	2	2	1
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	-	-	-	-	-	-	2
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	9	8	9	6	6	7	6

Art	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	4	6	5	5	4	5	5
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	7	6	3	6	3	6	4
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	1	2	2	1	-	1	1
Vassångare <i>Locustella luscinioides</i>	1	-	-	-	-	-	-
Flodsångare <i>Locustella fluviatilis</i>	(1)	-	-	-	-	-	-
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	4	5	4	4	5	3	-
Sävsångare <i>Acroceph. shoenobaenus</i>	23	20	23	25	26	19	14
Kärrensångare <i>Acroceph palustris</i>	(1)	(2)	-	1	-	1	3
Rörsångare <i>Acroceph scirpaceus</i>	12	12	9	11	12	13	11
Trastsångare <i>Acroceph. arundinaceus</i>	13	10	5	7	4	3	3
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	4	5	3	-	3	2	4
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	23	23	23	29	30	30	28
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i>	-	1	-	-	-	-	-
Grönsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	1	2	-	1	1	1	1
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	-	2	1	1	-	1	-
Entita <i>Parus palustris</i>	-	-	-	-	-	1	2
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	1	1	-	-	1	-	-
Talgoxe <i>Parus major</i>	1	3	2	1	3	3	3
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	-	-	1	-	-	-	1
Pungmes <i>Remiz pendulinus</i>	1	1	2	-	-	-	1
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	3	1	2	1	1	1	1
Skata <i>Pica pica</i>	-	-	-	1	1	-	-
Nötskrika <i>Garrulus glandarius</i>	-	-	-	1	-	-	-
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	6	9	11	9	7	4	5
Grönfink <i>Chloris chloris</i>	2	2	1	1	2	1	1
Steglits <i>Carduelis carduelis</i>	-	1	-	-	1	-	-
Hämpling <i>Carduelis cannabina</i>	-	-	-	1	-	1	1
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	3	2	2	3	1	1	-
Sävsparr <i>Emberiza schoeniclus</i>	43	53	46	41	34	27	12
Gulsparr <i>Emberiza citrinella</i>	5	7	10	8	8	7	7
Summa arter	48	51	51	50	49	48	52

Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2008

Clas Hermansson

Inledning

Syftet med projektet är att årligen inventera och följa upp antalet av olika arter simfåglar som utnyttjar Hornborgasjön som rast- och födosöksplats under vår och höst. Resultaten från de årliga räkningarna möjliggör utvärdering av restaureringens effekter på rastande simfåglar samt uppföljning av förekomsten efter den slutliga vattenståndshöjningen 1995. En sammanfattning över simfåglarnas förekomst åren 1991-2004, där trender analyseras under 10 år efter den slutliga restaureringen, har redovisats tidigare (Hermansson 2005).

Standardiserade räkningar påbörjades 1991 med fyra räkningar under hösten. Sjön bevakades från tornen vid Fäholmen, Fågeludden, Ytterberg och Almeö (Fält 1995a). Räkningar under våren inleddes år 1993 (Fält 1995b). I samband med sjön restaurering förändrades betingelserna för räkningarna och två nya områden tillkom, södra delen 1994 och Stenum 1995 (Fält 2002). Dessa räkningsområden har därefter gällt årligen.

Dessförinnan har räkningar av antal rastande simfåglar i Hornborgasjön bedrivits sedan 1960-talet. Räkningarnas genomförande under perioden fram till 1991 har beskrivits tidigare (Hermansson 2004).

Metod

Simfågelräkningar har utförts från platserna Kärrtorps mader, Fäholmen, Fågeludden, Vässtorpsåsen, Ytterberg, Stommen, Hornborgamaden, Almeö, Hälsingsgården, Hångers udde, Vadboden, Dagsnäs, Ore backar, Oranabbe, Korpabo, Utloppet, Stenumsviken och Rödemosse. De bästa observationsplatserna är de fågeltorn som finns i anslutning till de platser som nämnts ovan eller på andra naturliga höjder utmed sjön. Under våren 2008 genomfördes sex

standardiserade veckovisa räkningar med start den 5 april. Den sista räkningen, den 10 maj, var en extra räkning för att täcka arter som ankommer sent, t.ex. årtå. Räkningarna påbörjades strax efter soluppgången.

Under hösten utfördes räkningarna i mitten av respektive månad från augusti till november. Syftet är att räkningar även framöver skall bedrivas i mitten av varje månad för att få sådan kontinuitet att de blir standardiserade. Räkningar i mitten av varje månad har valts för att i möjligaste mån kunna fastställa det maximala antalet rastande individer hos en art vid ett specifikt år samt att räkningarna skall ingå i de internationella simfågelräkningarna. Under hösten har dessutom paddling utförts i södra delen av sjön.

De arter som ingår i räkningarna är svanar, gäss, simänder, dykänder, doppingar, hägrar, skarvar, rallfåglar (ej trana), vadarfåglar samt alla rovfåglar. Antalet rovfåglar redovisas i den förteckning som finns över fågelobservationer vid Hornborgasjön. Under både vår och höst åtskiljdes där så var möjligt hanar och honor av snatterand, gräsand, stjärtand, årtå, skedand, brunand och vigg.

Resultat och diskussion

Våren

Vårens räkningar var de 16:e i ordningen sedan starten 1993. Högsta antal noterades för fyra regelbundet förekommande arter (bläsand, knipa, salskrake och skäggdopping). Högsta antal för de fyra arterna var för bläsand (1 620 ex den 13.4), knipa (2 530 ex den 19.4), salskrake (310 ex den 13.4) och skäggdopping (1 360 ex den 19.4). Jämfört med tidigare högsta notering ökade dessa arter med 2 % (bläsand), 28 % (knipa), 11 % (salskrake) och 13 % (gråhakedopping).

Speciellt anmärkningsvärt är antalet knölsvanar, som under åren 1995-2006 uppvisat en starkt ökande trend. Ökningen tycks nu upphört och vårens högsta antal 1 050 ex den 13 april tangerar tidigare högsta notering från 2006 (1 050 ex den 22 april).

Årtan fortsätter att vara sparsamt förekommande i sjöområdet. Årets resultat styrker detta. Högsta antalet under våren (26 ex den 3.5) kan jämföras med medelvärdet för de fem föregående åren, 28 ex (21-34 ex). Högsta notering sedan simfågelräkningarna påbörjades är 88 ex (den 1 maj 1993).

Bland oregelbundet förekommande arter noterades högsta noteringar under simfågelräkningar (både vår och höst) för spetsbergsgås (8 ex den 26.4), ejder (23 ex den 3.5), alfågel (8 ex den 3.5 och småskrake (50 ex den 3.5).

Den 10 maj genomfördes en sjätte räkning (mot normalt fem under våren) för att eventuellt erhålla bättre uppgifter om sent ankommande arter, t.ex. årtar. Resultatet visar att tre arter noterades för högre antal än tidigare räkningar (den 5.4-3.5). Dessa arter var grågås, svarthakedopping och svarthalsad dopping.

Beträffande grågässen kan inte jämförel-

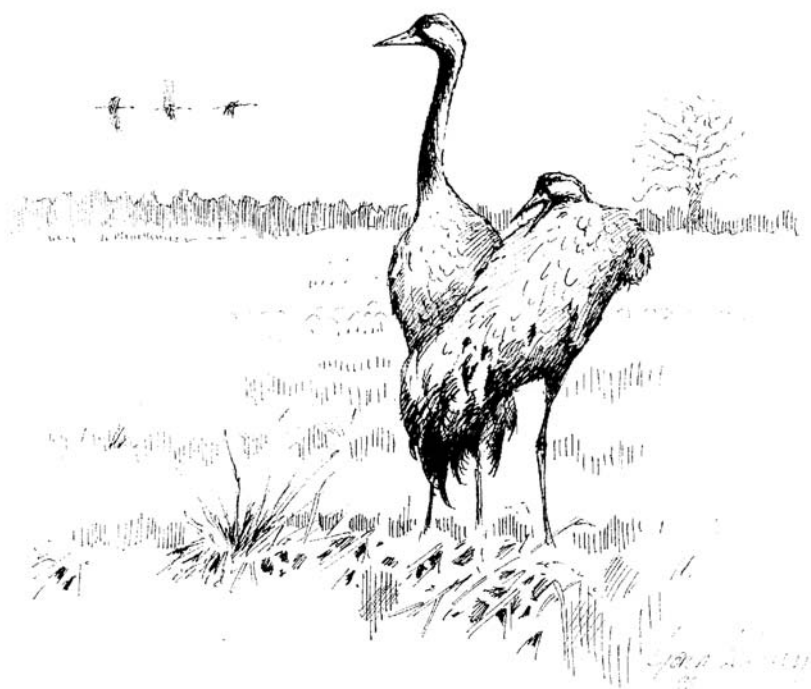
ser med tidigare år göras från räkningar i maj månad. Då har redan gäss som inte finns under april månad anlänt till Hornborgasjön för att rugga. Normalt inträffar högsta vårsiffra under räkningarna den 10-20 april (1 860 ex den 19.4). Den 10 maj noterades 2 940 ex, dvs knappt 1 100 hade anlänt i början av maj månad.

Högre antal noterades också svarthakedopping (20 ex) och svarthalsad dopping (108 ex). Efter som dessa doppingarter är svårräknade erhåller vi normalt lägre antal än vad som finns i sjöområdet. Detta gäller speciellt för den svarthalsade doppingen. Populationsutvecklingen bör därför följas genom resultatet från de specialstudier som genomförts av doppingar sedan många år.

Hösten

Höstens räkningar var de 18: e i ordningen sedan starten 1991. Högsta antal noterades för fem regelbundet förekommande arter (knölsvan, grågås, vigg, salskrake och storskrake).

Högsta antal för de fem arterna var för knölsvan (1 760 ex den 16.8), grågås (4 740 ex den 18.10), vigg (1 850 ex den 18.10), salskrake (290 ex den 16.11) och storskrake (560 ex den

16.11). Jämfört med tidigare högsta notering ökade dessa arter med 6 % (knölsvan), 20 % (grågås), 9 % (vigg), 16 % (salskrake) och 7 % (storskrake).

Det ständigt ökande antalet sothöns bröts redan under hösten 2005. Antalet fåglar tycks nu ha nått sin kulmen och under höstarna 2005-08 sågs som mest 18 800, 20 000, 20 000 respektive 16 200 ex. Den högsta noteringen är 21 100 ex (2004).

Bland oregelbundet förekommande arter noterades högsta noteringar under simfågelräkningar för svärta (2 ex den 18.10) och ägretthäger (2 ex den 16.11). Nya arter under simfågelräkningar för hösten blev mindre sångsvan (16 ex den 16.11), svangås (1 ex den 16.8) och kohäger (1 ex den 16.11).

Tack

Simfågelräkningarna vid Hornborgasjön är ett resultat av ett lagarbete, där det krävs stor kännedom om artbestämning och områdenas avgränsningar samt att det görs noggranna anteckningar. Totalt har 22 personer deltagit i räkningarna; Åke Abrahamsson, Leif Arvidsson, Barbro Axelsson, Thore Axelsson, Magnus Hallgren, Peder Hedberg Fält, Clas Hermansson, Kent-Ove Hvass, Gunnar Jakobsson, Andreas Karlsson, Stig Karlsson, Lennart Kjellberg, Ida-Linneá Laudon, Karl-Markus Laudon, Peter Laudon, Anita Ljungström, Christopher Magnusson, Bengt Pettersson, Margareta Ståhl, Albin Thorsson, Eric Thorsson och Micke Wilson.

Referenser

- Fält, P. 1995a. Rastande simfåglar i Hornborgasjön 1991. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. sid 35-40. Meddelande nr 20 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 26. Naturvårdsverket, Hornborgasjön.
- Fält, P. 1995b. Rastande simfåglar i Hornborgasjön 1993. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. sid 31-40. Meddelande nr 23 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 29. Naturvårdsverket, Hornborgasjön.
- Fält, P. 2002. Rastande simfåglar i Hornborgasjön 1995. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. sid 14-24. Meddelande nr 25 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 31. Naturvårdsverket, Hornborgasjön.
- Hermansson, C. 2004. Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2002. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. sid 20-24. Meddelande nr 32 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 38. Länsstyrelsen Västra Götaland.
- Hermansson, C. 2005. Rastande simfåglar i Hornborgasjön – resultat från 2004 och sammanfattning av åren 1991-2004. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. sid 26-37. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 40. Länsstyrelsen Västra Götalands län

Tabell 1. Sammanfattning över resultatet från simfågelräkningar inklusive våtmarksarter vid Hornborgasjön våren 2008. Dessutom gjordes en extra räkning den 10 maj. Resultatet redovisas i texten.

Art	5.4	13.4	19.4	26.4	3.5
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1020	1050	1020	900	950
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	180	210	93	26	19
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	0	0	1	2	0
Tundrasädgås <i>A. fabalis rossicus</i>	0	0	0	4	0
Spetsbergsgås <i>A. brachyrhynchus</i>	0	2	2	8	0
Bläsgås <i>A. albifrons</i>	0	1	2	1	2
Grågås <i>A. anser</i>	1470	1360	1860	1320	1350
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	240	190	160	140	130
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	0	41	0	0	2
Nilgås <i>Alopochen aegyptiacus</i>	0	1	0	0	0
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	0	2	2	0	0
Bläsand <i>Anas penelope</i>	700	1620	1380	570	160
Amerikansk bläsand <i>A. americana</i>	0	0	1	0	0
Snatterand <i>A. strepera</i>	54	110	98	180	180
Kricka <i>A. crecca</i>	510	2260	930	920	1100
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	400	350	270	340	350
Stjärtand <i>A. acuta</i>	12	49	14	3	16
Årta <i>A. querquedula</i>	0	6	9	11	26
Skedand <i>A. clypeata</i>	2	30	69	58	130
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	830	790	480	360	330
Vitögd dykand <i>A. nyroca</i>	0	0	1	0	0
Vigg <i>A. fuligula</i>	1950	3140	3690	3370	2960
Bergand <i>A. marila</i>	0	5	0	0	2
Mindre bergand <i>A. affinis</i>	0	1	0	0	23
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	0	0	4	0	8
Sjöorre <i>Melanitta nigra</i>	0	14	3	3	105
Svärta <i>M. fusca</i>	0	4	1	0	160
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	1080	2020	2530	830	530
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	220	310	230	53	14
Småskrake <i>M. serrator</i>	0	16	11	0	50
Storskrake <i>M. merganser</i>	120	150	55	38	12
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0	1	0	0	0
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	530	1000	1360	1010	1090
Gråhakedopping <i>P. griseogen</i>	96	270	260	270	220
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	0	9	5	11	3
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	0	48	57	36	33
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	(45)	(114)	(150)	170	200
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	25	32	24	23	16
Sothöna <i>Fulica atra</i>	6100	4790	3690	(2170)	2820
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	3	5	12	4	10
Mindre strandpipare <i>Charadr. dubius</i>	0	0	2	2	0
Större strandpipare <i>C. hiaticula</i>	0	0	2	1	0
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	0	0	0	0	12
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	190	250	250	280	230
Spovsnäppa <i>Calidris ferruginea</i>	0	0	0	0	1
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	0	0	0	36	200

forts. tabell 1

Art	5.4	13.4	19.4	26.4	3.5
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyptes minimus</i>	0	0	0	0	2
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	13	31	23	26	50
Dubbelbeckasin <i>G. media</i>	0	0	0	0	1
Småspov <i>Numenius phaeopus</i>	0	0	0	0	19
Storspov <i>N. arquata</i>	1	10	1	4	11
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	0	0	0	1	23
Rödbena <i>T. totanus</i>	1	18	30	47	53
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	0	0	0	14	64
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	1	7	23	7	8
Grönbena <i>T. glareola</i>	0	1	3	17	210
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	0	0	0	2	21
Dvärgmåsar <i>Larus minutus</i>	0	0	0	0	52
Fiskmåsar <i>L. canus</i>	1	16	19	6	4
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	17	11	29	9	11
Havstrut <i>L. marinus</i>	16	6	25	6	5
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	0	0	0	52	280
Silvertärna <i>S. paradisaea</i>	0	0	0	0	7
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	0	0	0	0	4

Tabell 2. Sammanfattning över resultat från simfågelräkningar inklusive våtmarksarter vid Hornborgasjön hösten 2008.

Art	16.8	13.9	18.10	16.11
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1760	1710	1500	1490
Mindre sångsvan <i>C. columbianus</i>	0	0	0	16
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	57	18	20	87
Svangås <i>Anser cygnoides</i>	1	0	0	0
Grågås <i>A. anser</i>	3170	3600	4740	450
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	320	190	300	380
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	0	0	20	1
Bläsand <i>Anas penelope</i>	590	1490	2240	290
Snatterand <i>A. strepera</i>	1270	990	520	70
Kricka <i>A. crecca</i>	850	1440	1230	520
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	880	1320	2250	1050
Stjärtand <i>A. acuta</i>	0	41	76	11
Årta <i>A. querquedula</i>	7	0	0	0
Skedand <i>A. clypeata</i>	75	37	24	5
Rödhuvas dykand <i>Netta rufina</i>	1	0	0	0
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	7200	4300	160	240
Vigg <i>A. fuligula</i>	1300	1680	1850	1260
Bergand <i>A. marila</i>	0	0	3	0
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	0	0	0	1
Sjööorre <i>Melanitta nigra</i>	0	0	0	1
Svärta <i>M. fusca</i>	0	0	2	0

forts. tabell 2

Art	16.8	13.9	18.10	16.11
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	470	760	930	720
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	5	0	87	290
Småskrake <i>M. serrator</i>	0	1	1	0
Storskrake <i>M. merganser</i>	0	9	160	560
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	1	2	0	1
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	450	610	260	22
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	23	10	2	0
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	0	6	1	0
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	6	0	0	0
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	350	180	150	67
Kohäger <i>Bubulcus ibis</i>	0	0	0	1
Ägretthäger <i>Egretta alba</i>	0	0	0	2
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	60	23	70	37
Sothöna <i>Fulica atra</i>	16200	15200	9200	4050
Större strandpipare <i>Charadr. hiaticula</i>	22	4	0	0
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	1	1	0	0
Kustpipare <i>P.squatarola</i>	3	0	0	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	1960	580	11	77
Kustsnäppa <i>Calidris canutus</i>	1	0	0	0
Småsnäppa <i>C. minuta</i>	0	11	0	0
Mosnäppa <i>C. temminckii</i>	1	0	0	0
Spovsnäppa <i>C. ferruginea</i>	3	0	0	0
Kärnsnäppa <i>C. alpina</i>	26	13	21	0
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	13	2	0	0
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	140	53	25	3
Storspov <i>Numenius arquata</i>	2	0	0	0
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	1	0	0	0
Rödbena <i>T. totanus</i>	18	0	0	0
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	17	0	0	0
Grönbena <i>T. glareola</i>	36	0	0	0
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	44	3	0	0
Roskarl <i>Arenaria interpres</i>	0	1	0	0
Dvärgmås <i>Larus minutus</i>	3	0	0	0
Skrattmås <i>L. ridibundus</i>	40	3	6	0
Fiskmås <i>L. canus</i>	8	2	49	21
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	3	11	18	27
Havstrut <i>L. marinus</i>	2	0	0	0
Fisktärna <i>S. hirundo</i>	80	1	0	0
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	10	0	0	0

Häckande doppingar i Hornborgasjön 2008

Peder Hedberg Fält

Inledning

Projektet startades upp redan 1981 (Karlsson 1982) men år 1985 övertog Lars-Erik Johansson och Hans-Erik Johansson projektet vilket de drev fram till 1999. Från år 2000 övertog jag själv ansvaret som projektledare och har årligen genomfört inventering av häckande doppingar. Under 2000 och 2001 samt 2005 till 2007 räknades samtliga par häckande eller revirhävande doppingar i sjön samt antalet kullar av svarthakedopping och svarthalsad dopping. På grund av tidsbrist åren 2002 till och med 2004 har jag dessa år koncentrerat mig på att endast följa upp häckande svarthalsad dopping och svarthakedopping. Under 2008 inventerades åter igen enbart antalet par svarthakedopping och svart-halsad dopping samt häckningsframgången för de båda arterna.

Då smådoppingen är väldigt svårinventerad har inga större ansträngningar gjorts under året för att följa upp den häckande populationen.

Inventeringarna är dels till för att följa upp förändringarna hos de olika arterna av häckande doppingar i samband med sjöns restaurering men även att kontrollera beståndens storlek och sammansättning i relation till sjöns ekologiska system, främst sjöns fiskfauna.

Metodik

Under tiden 15 april och 15 juli har inventeringar efter antalet häckande par och kullar hos svarthakedopping och svarthalsad dopping genomförts. Främst har inventeringarna utförts från olika observationsplatser runt sjön så att alla områden i sjön har täckts upp. Indelningen av dessa områden är detsamma som används vid simfågelräkningarna. Delar av sjön som inte gått att inventera från land såsom Korpaboviken, Stenum och södra delen har istället inventerats från kanot från slutet av maj till mitten av juli.

Metod för inventeringarna följer i stort de

anvisningar som Svensson (1976) angivit för inventering av vattenfåglar. För svarthalsad dopping har häckande par beräknats vid respektive koloni utifrån antalet bebodda bon vid respektive kolonin. Hos svarthakedopping har häckande par angetts då påbörjade eller bebodda bon har observerats eller då par har noterats under större delen av häckningssäsongen inom ett begränsat område av sjön. Observationer av aktuella arter har vid varje besök prickats in på kartor eller på annat sätt noteras för respektive delområde. Observationerna har sedan förts över på artkartor, varefter utvärdering har gjorts.

Häckningsresultatet har kontrollerats för svart-hakedopping och svarthalsad dopping genom att räkna antalet kullar och antalet ungar för respektive kull. Antalet producerade ungar har angetts när de är små, i åldern 5-10 dagar, då de emellanåt kan själva ligga på vattnet tillsammans med föräldrafåglarna. Ungar som är äldre, i åldern "flygga" eller "stora", har ej kontrollerats.

Resultat

Svarthakedopping

Totalt noterades tre par i området vid Lagunsjön och utanför Fågeludden. Ett, antagligen två par, påbörjade bobygge intill ringmärkarplatsen vid Getnäsvisken. Båda paren försvann från boområdet men befann sig efteråt strax norr om Fågeludden tillsammans med det tredje paret. Längre fram på sommaren sågs alla tre paren utanför Fågeludden utan att några kullar noterades.

Svarthalsad dopping

De första svarthalsade anlände till sjön redan den 31 mars då två fåglar uppehöll sig vid skrattnåskolonin vid Dagsnäs. Enstaka svarthalsade doppingar sågs i området där hela våren

samtidigt som skrattnåsarna höll till i samma område. Kontroll gjordes i slutet av april då fyra fåglar sågs regelbundet och därefter sågs enbart någon enstaka fågel, varvid misstanke förelåg om att de börjat häcka. Vid paddling i området den 18 maj kontrollerades området på nytt och fyra fåglar simmade fram. Åtminstone två par fanns i området med tanke på antalet observerade vuxna fåglar. Inga kullar noterades senare på sommaren.

Utanför Fågeludden sågs de första fåglarna i början av april. Förhoppning fanns att häckning skulle äga rum vid Lagunsjön vilket de har gjort de senaste åren. Men istället började fler fåglar bygga vid före detta Blindkanalen i anslutning till måskolonierna där. Under simfågelräkningarna i april upptäcktes ganska många svarthalsade vid

f. d. Blindkanalen. Dock gick det inte från land avgöra hur många par som förekom, men vid räkning av skrattnåsbon den 18 maj hittades 68 bon i en koloni. Fjorton dagar senare kontrollerades kolonin på nytt och antalet kullar skulle räknas. Det visade sig att många bon var övergivna då vattnet sjunkit undan fram till bona eller snarare då flytöarna höjt sig så pass att fåglarna hade svårt att ta sig till bona. Istället hade flera par byggt om på en närliggande ö strax intill. I denna koloni hittades 44 bon. Samtidigt fanns i området 8 kullar. Eftersom det var intressant att följa upp resultatet från omläggningarna kontrollerades området ånyo den 16 juni. Då hade hela kolonin blivit rövad tillsammans med de häckande svarttärnorna på samma ö. Dock

Tabell 1. Antal häckande par av svarthakedopping och svarthalsad dopping i Hornborgasjön 2008.

Art	Par
Svarthakedopping <i>Podiceps auritus</i>	3
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	77

kunde ytterligare fyra nya kullar noteras. Av 68 bon så lyckades 12 par få ut ungar, vilket får betecknas som ett sämre resultat än normalt.

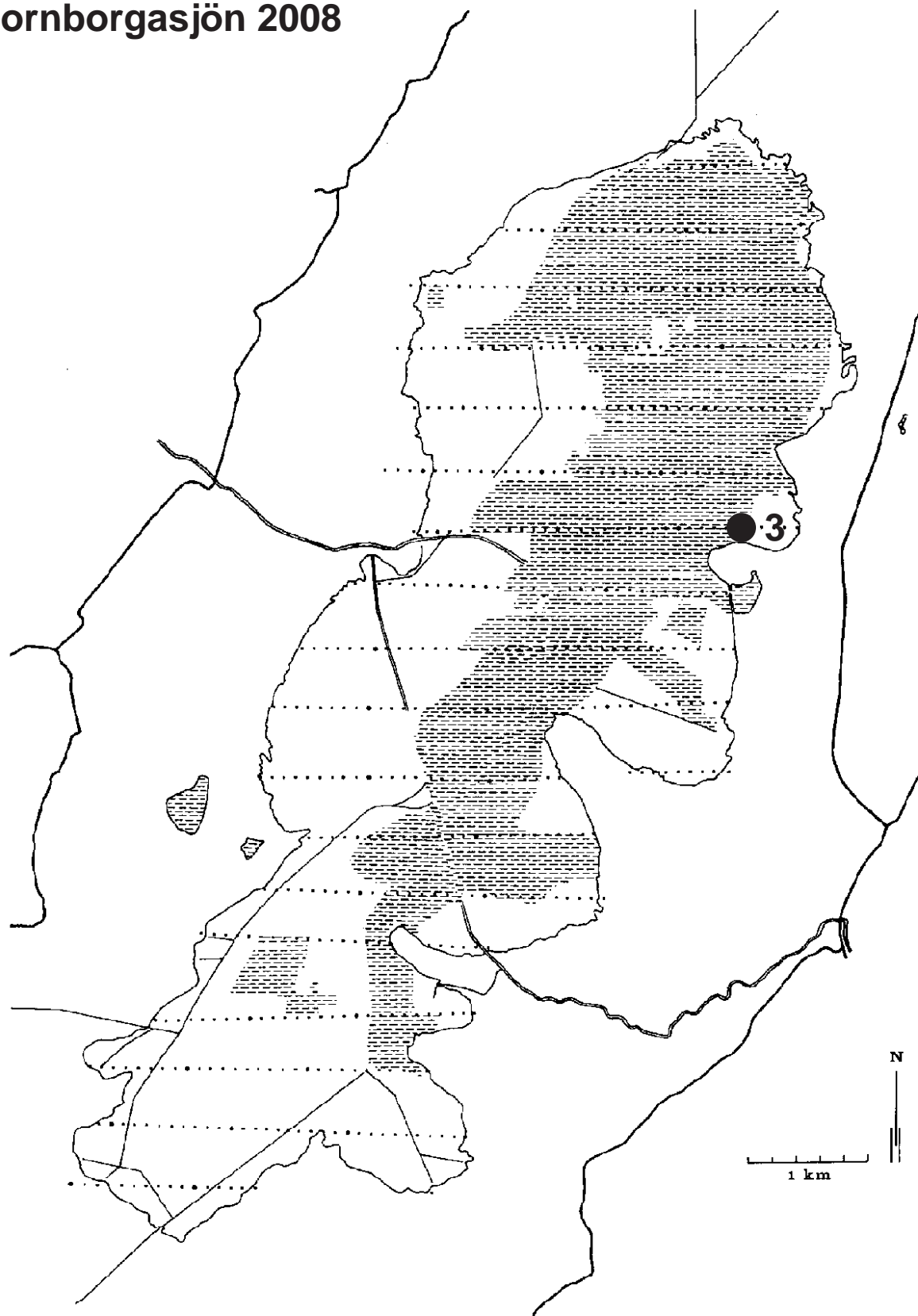
Den tredje kolonin låg vid skrattnåskolonierna söder om Almeö. Ett tiotal individer noterades i närheten under april men vid kontroll den 18 maj hittades 7 bon i anslutning till en måskoloni. I slutet av maj dök de första kullarna upp och totalt noterades fem kullar i området. Det får dock betecknas som normalt. Den sista kullen sågs i början av juli vilket antagligen rör sig om en omhäckning.

Totalt hittades 77 par svarthalsad dopping i tre olika områden i sjön. Häckningarna resulterade i 17 kullar vilket är betydligt sämre än förväntat, vilket till stor del beror på misslyckandet av den stora kolonin vid före detta Blindkanalen.

Referenser

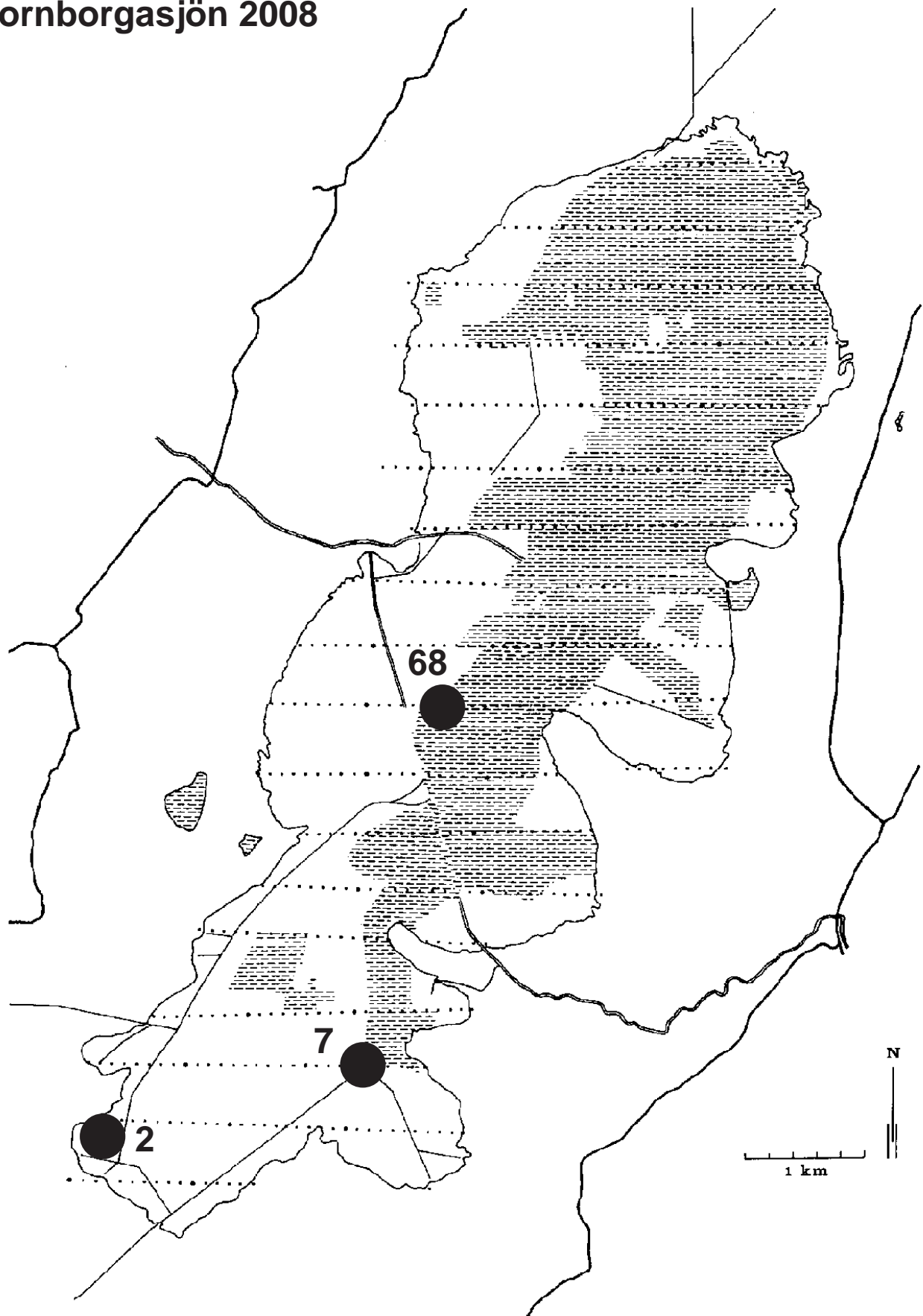
- Karlsson, T. 1982. Doppingar. I: Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981. sid 52-60. Hornborga-dokument nr 2. Statens naturvårdsverk och Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Svensson, S. 1976. Inventering av vattenfåglar. Stencil. Lunds universitet.

Hornborgasjön 2008

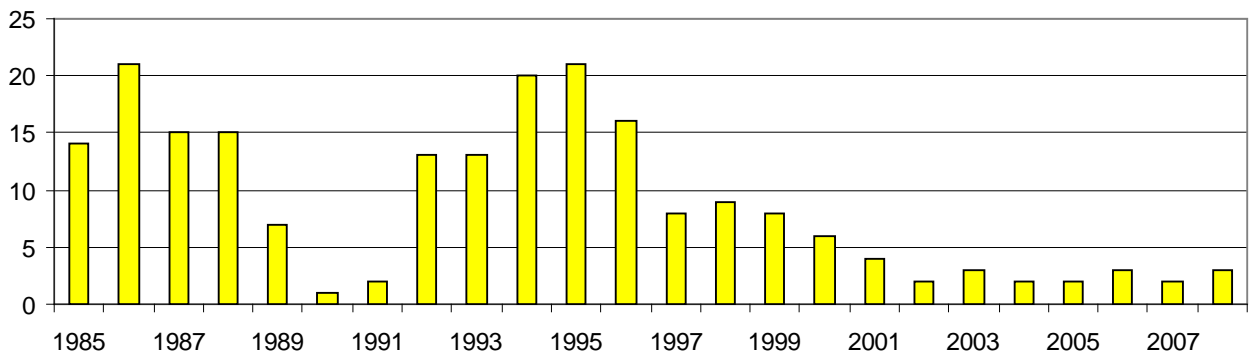

Figur 1. Häckande par svarthakedopping *Podiceps auritus* i Hornborgasjön 2008.

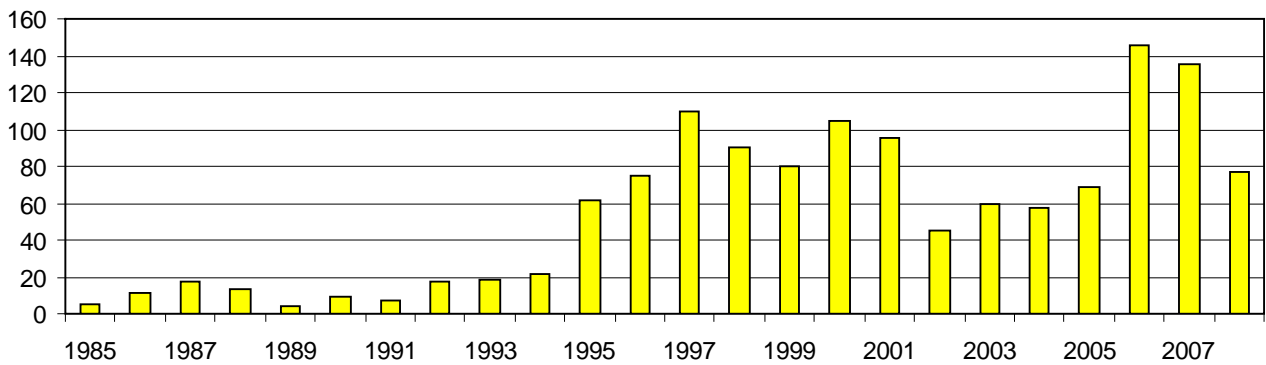
Hornborgasjön 2008

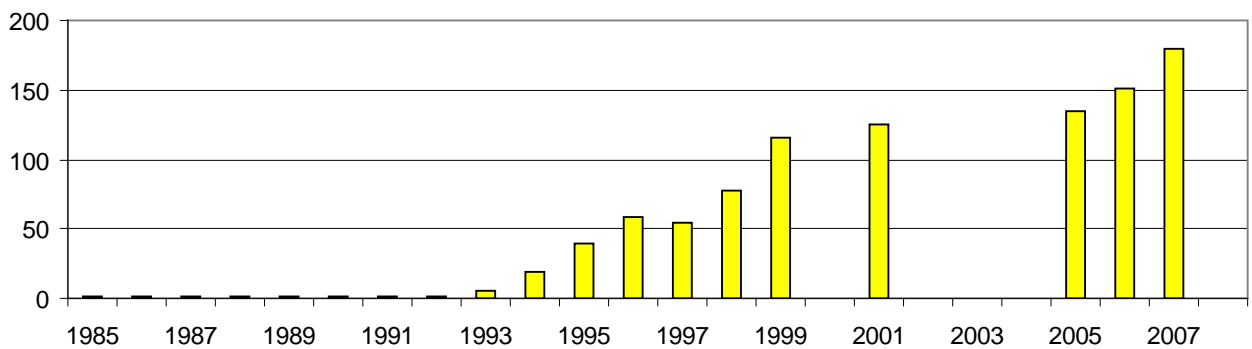
Figur 2. Häckande par svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis* i Hornborgasjön 2008

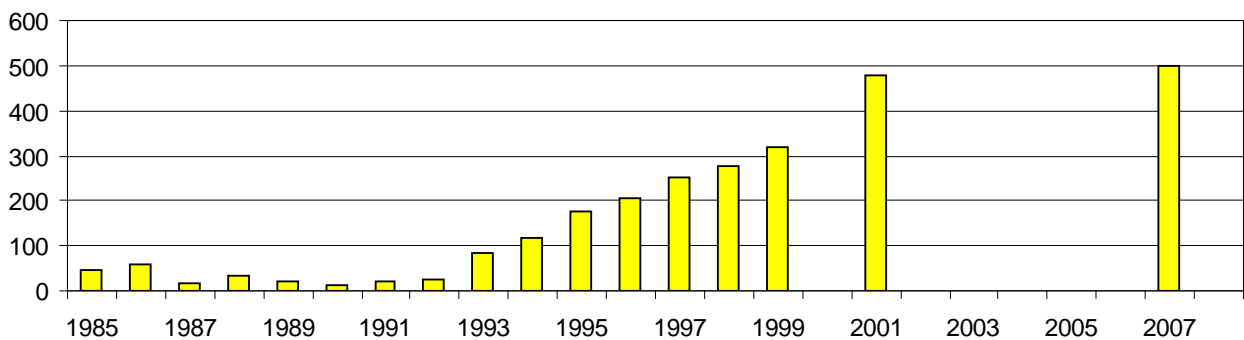
Tabell 2. Antal häckande par svarthakedopping *Podiceps auritus* i Hornborgasjön 1985-2008.

Tabell 3. Antal häckande par svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis* i Hornborgasjön 1985-2008.

Tabell 4. Antal häckande par gråhakedopping *Podiceps grisegena* i Hornborgasjön 1985-2007.

Tabell 5. Antal häckande par skäggdopping *Podiceps cristatus* i Hornborgasjön 1985-2007.

Häckande kärrhökar i Hornborgasjön 2008

Bengt Pettersson

Bakgrund

Inventering av häckande kärrhökar är ett gammalt projekt, som pågått oavbrutet sedan slutet av 1960-talet (se Grus Fåglar i Västergötland nr 2, 1999). Efter att restaureringen av Hornborgasjön var färdigställd i mitten av 1990-talet, har projektetets inriktning först och främst varit att fastställa antalet häckande par samt att konstatera hur de klarat av omställningen efter att ha övergått till att häcka i videbuskage, när bladvassen successivt försvann och reducerades till ett minimum. Allmänt känt är att bruna kärrhöken i litteratur beskrivits som häckande i bladvass så dock numera inte i Hornborgasjön. Sedan år 2000 (57 häckande par) har antalet par minskat drastiskt för varje år. När nu även videzonen minskar i areal och kvalité genom att buskarna ruttnar och försvinner är det intressant att följa upp vad som kommer att hända kommande säsonger.

Metod

Inventeringen sker likt föregående år genom observationer från fasta observationsplatser runt sjön. Därifrån prickas varje kärrhöksrevir in på karta och man kan då fastställa antalet häckande par. Följande observationsplatser utnyttjades: Kärrtorpsmaden, Fäholmstornet, Fågeludden, Vässtorpsåsen, Almeötornet, Hångertornet, Vadboden, Orenabbtornet, samt tornet vid sjöns utlopp.

Resultat

Brun kärrhök

Totalt registrerades 12 borevir (se karta), 9 av dessa låg i videbuskage medan 3 par hade byggt i befintlig bladvass. Söder om gamla "Flíanån" fanns 9 revir men endast 3 par lyckades finna lämpliga biotoper norr om ån. Flygga ungar

sågs i 7 av de 12 reviren under juli-augusti. Den 4 juli gjordes en bokkontroll vid ett av bona i södra delen av sjön, där kunde då Clas Hermansson och Mike Henry konstatera att detta bo som låg i ett tätt videbuskage ca 120 cm över vattenytan delvis hade rasat ner och lutade kraftigt (2006 hade samma förhållande inträffat i två bon i videbuskar i södra delen av sjön). Trots läget hade 3 tämligen stora ungar klarat sig och satt nu delvis utanför boet. Eftersom risken var stor att ungarna skulle hamna i vattnet vid ett försök att ringmärka kullen avstod vi från detta. Alla 3 i kullen klarade sig och sågs senare på vingarna.

Blå kärrhök

Arten som fram till 1993 häckade i sjön, ses numera endast under sträckperioden i april-maj samt under hösten i september-november. Under vintern ses enstaka hanar övervintra.

Ängshök

Under 1970-talet-början av 1990-talet häckade arten sällsynt med något eller några par i Hornborgasjön. Den 28 april 2008 iaktogs en hane över norra delen av sjön.

Stäpphök

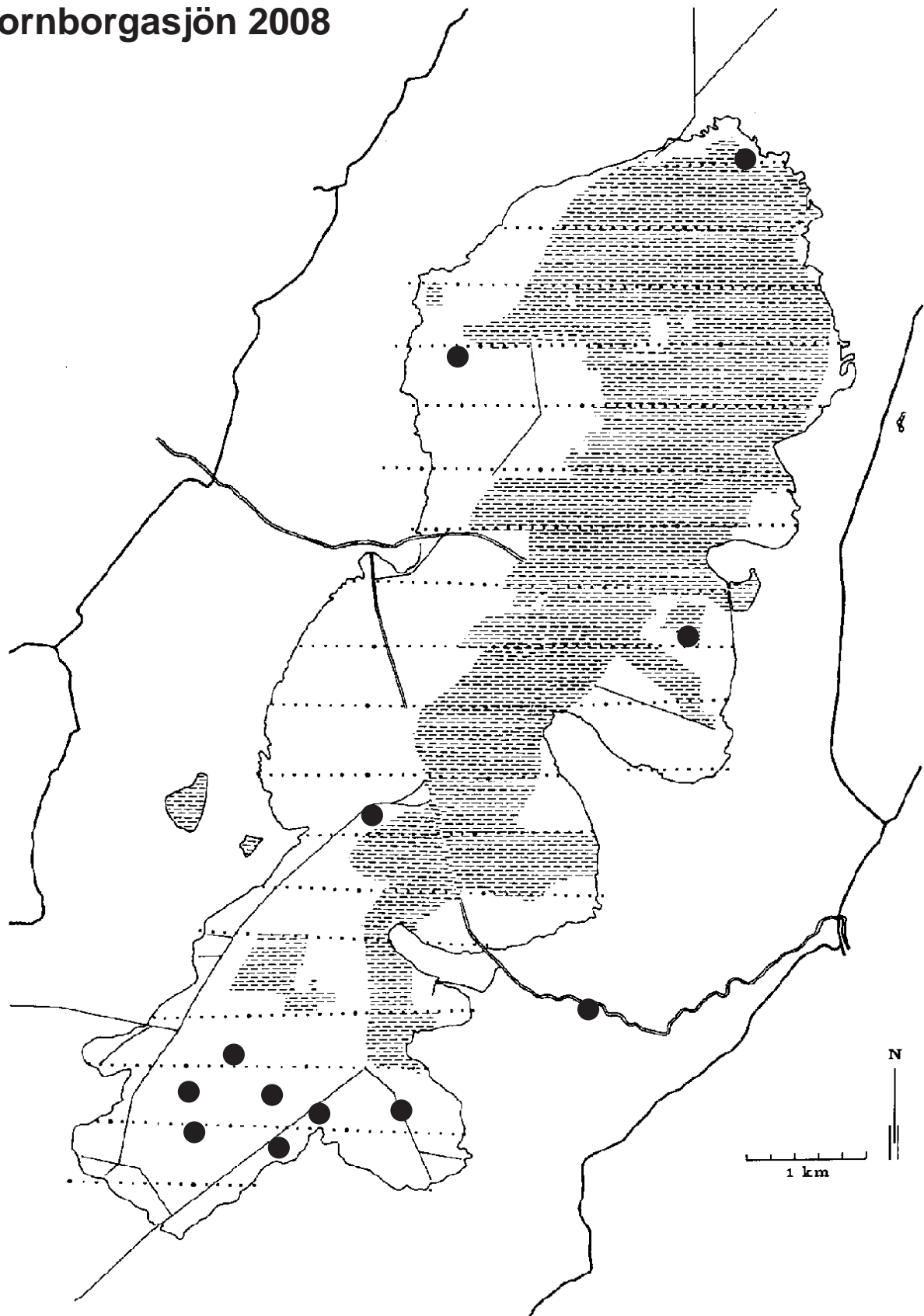
Den 10 maj uppehöll sig en jagande hona i sydöstra delen av sjön och kunde där ses av flera tillresta fågelskådare.

Övrigt

Medverkande i årets inventering av brun kärrhök var Mike Henry, som bevakade reviren i södra delen av sjön på ett förtjänstfullt sätt.

Hornborgasjön 2008

Figur 1. Bo av brun kärrhök *Circus aeruginosus* i Hornborgasjön 2008.

Häckande havsörn vid Hornborgasjön 2008

Bengt Pettersson

Häckning

Ett havsörnpär har regelbundet häckat i Hornborgasjöområdet sedan 2002. Ursprungligen byggde örnarna ett eget bo men de senaste fyra säsongerna har ett konstgjort bo utanför sjöns närområde utnyttjats (säsongerna 2004-2007). Det ursprungliga boet har då inte utnyttjats utan varit tomt.

Under senvintern 2008 var havsörnpåret på plats i sjöområdet i likhet med tidigare år. Under äggläggningstid försvann honan som brukligt. Endast hannen visade sig under ruvningstiden vilket tydde på häckning även detta år.

Den 21 maj upptäcktes både hanen och honan sittande i sina speciella favoritträd i mellersta delen av sjön. Detta avvek från de föregående åren ty då sågs inte honan framme vid sjön förrän i början av juli. Honan visade nu samma beteende som vid de första två årens häckningar. Tolkningen blev därför att örnarna häckade närmare sjön.

Den 7 juli upptäckte jag att honan transporterade byte i riktning mot det gamla boreviret från 2002-2003. Honan gick ner med bytet några 100 meter norr om själva boläget. Med tanke på datumet var det möjligt att ungarna redan var utflugna och hade lämnat boträdet. Det är ett normalt datum att ungarna lämnar boet de första dagarna i juli.

Den 8 juli gjorde jag en kontroll vid det ursprungliga boläget och konstaterade att årets häckning hade skett här. Nedanför boet fanns mycket färsk spillning och bytesrester bl a sot-hönsfjädrar och ett gäddkranium. Glädjande nog fann jag även en handpenna (47 cm lång) som jag tog hand om för att skickas till Naturhistoriska riksmuseet för eventuell DNA-analys. På väg tillbaka från boet hörde jag plötsligt en mattiggande unge något 100 tal meter norr om boträdet, vilket styrkte att häckningen hade varit framgångsrik.

Den 11 juli såg jag en unge av årets kull framme vid Hornborgasjön. Sedan dröjde det till den 15 juli då jag upptäckte att det var två ungar. Därefter såg jag att de två ungarna fick byte av hannen och kivades om det både på land och i vattnet. Dessa två ungar som kläcktes vid sjön blev aldrig ringmärkta eftersom häckningen upptäcktes för sent.

Övriga observationer

Under vintern-senvintern 2008 syntes utöver det häckande paret minst tre yngre havsörnar på Hornborgasjöns is. Därefter under häcknings-säsongen har det i sjöområdet setts två yngre subadulte havsörnar regelbundet vid flera tillfällen. Deras ålder bör ha varit 2-3 år.

Ytterligare två årsungar dök upp i september. Båda var ringmärkta och kunde därför särskiljas från årets hornborgakull vilka var omärkta. Vari-från dessa båda ungar kom är okänt, eftersom avståndet var för långt för att läsa av ringarna.

Under senhösten den 29 november observerades ytterligare en ny havsörn. Detta var en mer eller mindre adult havsörn med vit stjärt som visades sig i södra delen av sjön tillsammans med några yngre örnar.

Häckande fiskgjuse i Hornborgasjön 2008

Eric Thorsson & Albin Thorsson

Inledning

Projektet startade 2003 med syfte att fastställa hur många häckande par fiskgjuse det finns inom Hornborgasjöns rapporteringsområde och hur många ungar de lyckas producera.

Metod

Fiskgjusarna inventeras från april till slutet av september. Målet är även att ringmärka de ungar i bon som är lättillgängliga.

Tabell 1. Häckningar, häckningsresultat och revir för fiskgjuse *Pandion haliaetus* i Hornborgasjön 2008.

Plats	Flygga ungar	Boplats
Vässtorpsåsen	2	Egenbyggd
Vässtorpsviken	2	Egenbyggd
Almeö	3	Byggd plattform
Södra Sätunaviken	0	Egenbyggd
Södra delen	3	Byggd plattform
Korpaboviken (yttre delen)	2	Gammalt skarvbo
Korpaboviken (inre delen)	Revir	Egenbyggd
Blockholmarna	Revir	Gammalt skarvbo
Norr utloppet	Revir	Egenbyggd
Byttemosse	Revir	Egenbyggd

Resultat och diskussion

Årets resultat blev tolv flygga ungar, av de fem par som lyckades med häckningen. Efter två sämre år med fem respektive åtta flygga ungar,

blev det i år desto bättre med totalt tolv flygga ungar. Det har under projektets sex år inte producerats så många flygga fiskgjusar. Det ger ett snitt på 2,0 ungar per påbörjad häckning. Antal par som går till häckning var sex stycken. Antal revirhävdade fiskgjusar ökar något och uppgick i år till tio par.

I år var det ett par som fick se sitt bo falla ned i Hornborgasjöns vatten. Det var det par som haft sitt revir i Södra Sätunaviken. Detta egenbyggda bo, på ett av sjöns videträd, höll tyvärr inte för trycket och ramlade i sjön. Tyvärr gjorde paret inget nytt försök, utan försvann från platsen.

Ytterbergsparet som har häckat på det gamla älgornet utanför Ytterbersudden, fick sitt bo ockuperat av grågås. Gässen vägrade släppa sitt nya bo trots intensiv uppvaktning av fiskgjusarna. De byggde då snabbt ett nytt bo i en trädklyka längre in i viken. De lyckades få ut ungarna på vingar.

Det har bildats en liten "koloni" av fiskgjusar inne i Korpaboviken. Det är tre par som har byggt var sitt bo i viken. Tyvärr fick bara ett par ut flygga ungar. De två andra paren gick inte till häckning.

Det var fyra par som hävdade revir, men som inte gick till häckning. Bara ett utav dem var en nyetablering, som var belägen inne i Korpaboviken. Annars var det bon som har funnits vid sjön

Tabell 2. Sammanställning av revir, häckningar och häckningsresultat för fiskgjuse *Pandion haliaetus* i Hornborgasjön 2003-2008.

Årtal	Revir	Påbörjad häckn.	Antal kullar	Totalt flygga ungar	Flygga ungar/ påbörjad häckning
2008	10	6	5	12	2,00
2007	9	6	4	8	1,33
2006	8	6	2	5	0,83
2005	7	5	4	10	2,00
2004	6	4	4	9	2,25
2003	5	5	4	10	2,00

tidigare. I boet som är beläget vid Blockholmarna, var det andra året i rad som det inte blev någon häckning. Även paret norr om Utloppet, påbörjade liksom förra året ingen häckning.

Även i år har f. d. Hackingtornet i Vässtorpsviken ockuperats av gäss, denna gång kanadagås. De sågs ruva i den snedställda plattformen första gången den 13 april. Det har inte häckat någon fiskgjuse i Hackingtornet sedan 2004, då två ungar kom på vingarna. De bon som fiskgjusarna bygger verkar vara en uppskattad boplatz för grågås och kanadagås. Både Hackingtornet och Ytterbergsplattformen har ockuperats av grågås. Det har även setts grågås i plattformen i södra delen och i boet på Vässtorpsåsen, men där har fiskgjusarna lyckats köra bort gässen.

Det vi nu börjar se är att det blir fler och fler bon som fiskgjusarna bygger själva. De lyckas också få fram flygfärdiga ungar. Mellan 2003-2006 var det endast ett par som lyckats med häckningen i ett egenbyggt bo. Det var paret i yttre delen i Korpaboviken. I fjol var det 2 par, och i år var det 3 par som lyckades med häckningar i egenbyggda bon. Detta följer vi nu med intresse.

Vi misstänker dessutom att det kan finnas två par till med bo inom Hornborgasjöns rapporteringsområde. Tyvärr har vi inte lyckats hitta några bon.

Rastande tranor vid Hornborgasjön 2008

Clas Hermansson, Alf Karlsson & Helge Sundén

Inledning

Redan 1966 genomfördes de första organiserade försöken att räkna antalet rastande tranor under våren. Resultatet visade att det var fullt möjligt att med en väl genomarbetad metod erhålla tillförlitliga uppgifter om antalet tranor. Fåglarna räknades när de under gryningen lämnade övernattningsplatserna i södra sjöområdet för att proviantera i området kring Stora Bjurum och Dagsnäs. Under åren 1967-1982 ansvarade Skövde fågelklubb för räkningarna. Sedan 1983 utförs räkningarna av Hornborgasjöns fältstation. Årets räkningar var de 43: e i ordningen. Numera räknas tranorna när de lämnar födosöksområdena och flyger till övernattningsplatserna under kvällen.

Hornborgasjön var tidigare starkt igenvuxen med vass, men när stora områden rensades på vegetation under 1969-1970 öppnades ytor med grunt vatten i sjöns norra del. Tranorna fann dessa som lämpliga övernattningsplatser och antalet höstrastande tranor ökade från år till år (Swanberg 1993). Antalet uppskattades till 50 tranor år 1972 för att sedan långsamt öka till dagens antal på minst 5 000 tranor i hela sjöområdet. Till skillnad från vårens daliga räkningar bevakas höstens tranor ungefär två gånger per vecka. Höstens räkningar var de 37: e i ordningen, också det en unik oavbruten svit.

Rastande tranor under våren

Våren var mycket tidig och den första tranan sågs vid Vadboden redan den 28 februari. Den tranan tillhörde sannolikt en av sjöns bofasta tranor eftersom de som häckar vid Hornborgasjön anländer tidigare än de tranor som rastar.

Vädret har naturligtvis stor betydelse när de första tranorna anländer till Hornborgasjön. Kalla och snörika vårar är de senare jämfört med t.ex. vintern-våren 2008, som var förhål-

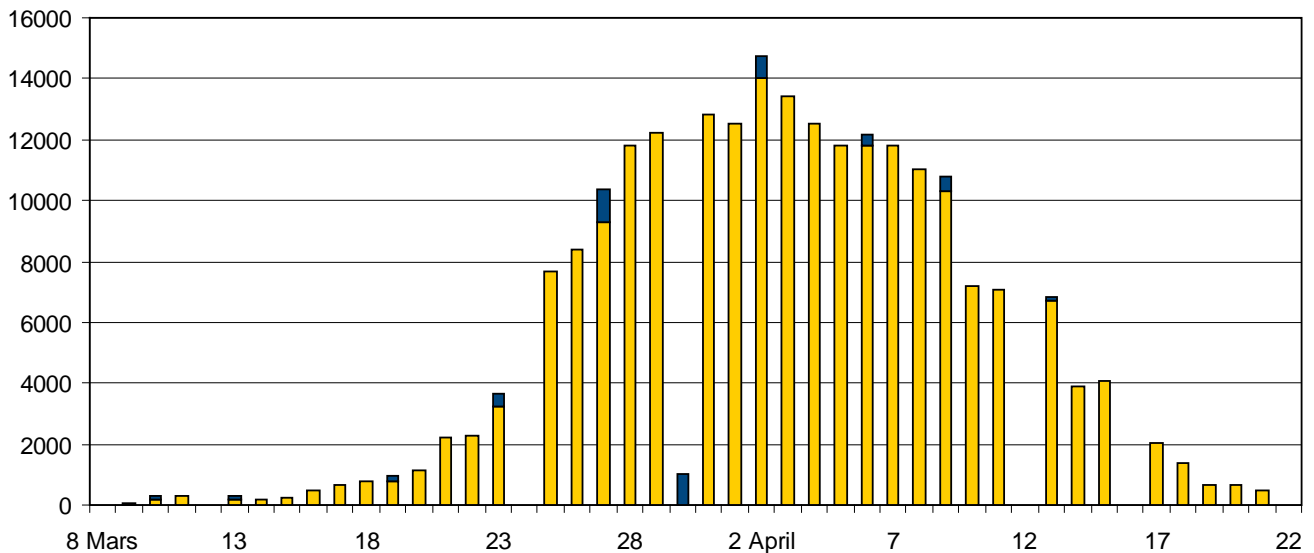
landevis mild och snöfattig. Åren 2003-07 har de första tranorna setts under perioden 2-21 mars, knappt tre veckors skillnad mellan ett tidigt och ett sent år. Medeldatum för dessa år den 9 mars.

Den 9 mars anlände 31 tranor som bedömdes tillhöra de första individerna bland vårens rastande tranor i **södra sjöområdet**. Dagen efter, den 10 mars, inräknades 170 tranor som flög till nattplats i södra sjöområdet. Därefter tillkom dagligen små grupper och den 20 mars fanns 1 160 tranor vid Vadboden. Redan i slutet av mars månad kom de stora flockarna och den 29 mars fanns 12 800 tranor. Insträcket fortsatte och kulminerade den 2 april då det beräknades att 14 000 tranor flög till nattplats.

Tranornas uppträdande i södra delen skiljde sig från föregående år i flera avseenden. Detta märktes inte minst den 2 april. Många tranor flög fram och tillbaka i södra sjöområdet. Risken för dubbelräkning när tranorna flög till nattplats var uppenbar och uppskattningsvis rörde det sig om mer än 1 000 tranor. Detta kunde ses från Almeö och bekräftades genom avläsning av en färgmärkt trana. Efter att flugit relativt tidigt till "nattplats" uppehöll sig tranorna på Springarbacken vid Almeö för att senare återvända till Vadboden över Hångers udde, utom synhåll för tranräknarna vid Dagsnäs. Därför uppskattades antalet tranor den 2 april till 14 000 individer.

Den 2 april blev också vårens mediandatum det vill säga det datum när 50 procent av vårens trandagar (245 500) uppnåts. Med antal trandagar avses summan av de dagliga antalen rastande tranor. Det bör noteras att vi inte känner till omsättningen (daglig ankomst och bortsträck) och kan därför inte beräkna mediandatum för det verkliga antalet rastande tranor.

Antalet trandagar blev det högsta någonsin, vilket visar att tranorna stannade längre än nor-

Figur 1. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2008. Gula staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 2 april (14 000) och i norra sjöområdet den 27 mars (1 080). I hela sjöområdet fanns som mest 14 760 tranor den 2 april. Mediandatum i södra sjöområdet var den 2 april. Antal för dagar med uteblivna räkningar har beräknats (extrapolerats) utifrån närliggande dagar.

malt framför allt på grund av ogynnsamt väder för bortsträck. Den relativt tidiga ankomsten bidrog naturligtvis också till att tranorna inte hade så bråttom att fortsätta flyttningen mot norr.

Den 10 april minskade antalet med 3 200 tranor och 7 200 inräknades vid kvällsräkningen. Nästa stora flyttningsdag blev den 14 april då 2 800 tranor lämnade Vadboden. Vårflyttningen fortsatte och den 16 april inräknades drygt 2 000 tranor. Vid kvällsräkningen den 21 april fanns 450 tranor kvar i södra sjöområdet. Huvuddelen av dessa tranor blev kvar och stan-

nade över sommaren vid Hornborgasjön. Se figur 1 och tabell 1.

Högsta antal i **norra sjöområdet** inträffade den 27 mars då 1 080 inräknades när de flög till nattplats. Detta bekräftade än en gång att de tranor som uppehåller sig i norra delen anländer tidigare än tranorna i södra delen av Hornborgasjön. Vid den tidpunkten hade högsta antal inte uppnåtts i södra delen. I slutet av mars minskade antalet och tranorna flyttade norrut. Den 2 april inräknades högst antal tranor, 14 760, i hela sjöområdet. Antalet i norr räknades den dagen till 760 tranor. Se figur 1 och tabell 1.

Tabell 1. Tranornas *Grus grus* förekomst vid södra delen i Hornborgasjön 2002-2008.

År	Median-datum	Period	Högsta antal	Datum	Antal trandagar
2003	6.4	17.3-21.4	11 050	11.4	197 400
2004	4.4	16.3-23.4	12 700	4.4	155 100
2005	6.4	20.3-24.4	12 100	4-8.4	170 000
2006	10.4	21.3-27.4	9 920	9.4	127 000
2007	2.4	9.3-16.4	13 900	31.3	192 200
Mv	6.4	17.3-22.4	11 930	6.4	168 340
2008	2.4	9.3-21.4	14 000	2.4	245 500

De tranor som övernattar i norra delen av Hornborgasjön söker sig till andra födosöksplatser nordväst och norr om sjön. Det finns inget som tyder på att de blandar sig med tranorna i södra sjöområdet. Antalet är också förhållandevis litet. Det utgör knappt 10 procent av totala antalet, de dagar när flest tranor rastar vid Hornborgasjön.

Beräkning av totala antalet rastande tranor under våren

För att få kännedom om totala antalet rastande tranor krävs dagliga räkningar av rastande och bortsträckande fåglar. Sådana räkningar gjordes i södra delen av Hornborgasjön åren 1967-68, 1973-75, 1978, 1983 och 1988. Vid den tiden uppehöll sig tranorna på fälten vid St. Bjurum och passerade åsen väster om Dagsnäs när de sökte termik för avflyttningen mot norr. Bortsträcket bevakades dagligen från åsen och det var relativt lätt att få en bra bild av totala antalet rastande tranor under våren. Antalet varierade mellan 2 340 (1978) och 6 000 (1988). Ambitionen var att genomföra sådana räkningar vart femte år. Tyvärr saknades resurser för detta tidskrävande arbete efter 1988. Därför kan vi därför endast gissa utvecklingen av det totala antalet rastande tranor. Med facit i hand är detta naturligtvis olyckligt eftersom antalet tranor minst fördubblades i Sverige under de senaste 30 åren.

Antalet färgmärkta tranor som rastar vid Vadboden är numera så stort att det är frestande att försöka beräkna det totala antalet tranor genom att använda uppgifter om hur länge färgmärkta tranor rastar. Eftersom vi med acceptabel säkerhet känner till det totala antalet trandagar borde vi kunna erhålla ett någorlunda tillförlitligt resultat. Kvoten mellan antalet trandagar och medelantalet dagar för rastande tranor kan därför visa oss detta. Trandagar är summan av de dagliga antalen rastande tranor.

Ett sådant försök gjordes under 2008. Sammanlagt sågs 43 färgmärkta tranor som uppehöll sig på fälten 8,3 dagar i genomsnitt (variation 2-30 dagar, inkl. en dags tillägg för bortsträck). De tranor som märkts vid Hornborgasjön ingår inte i beräkningarna eftersom de tillhör de fåglar

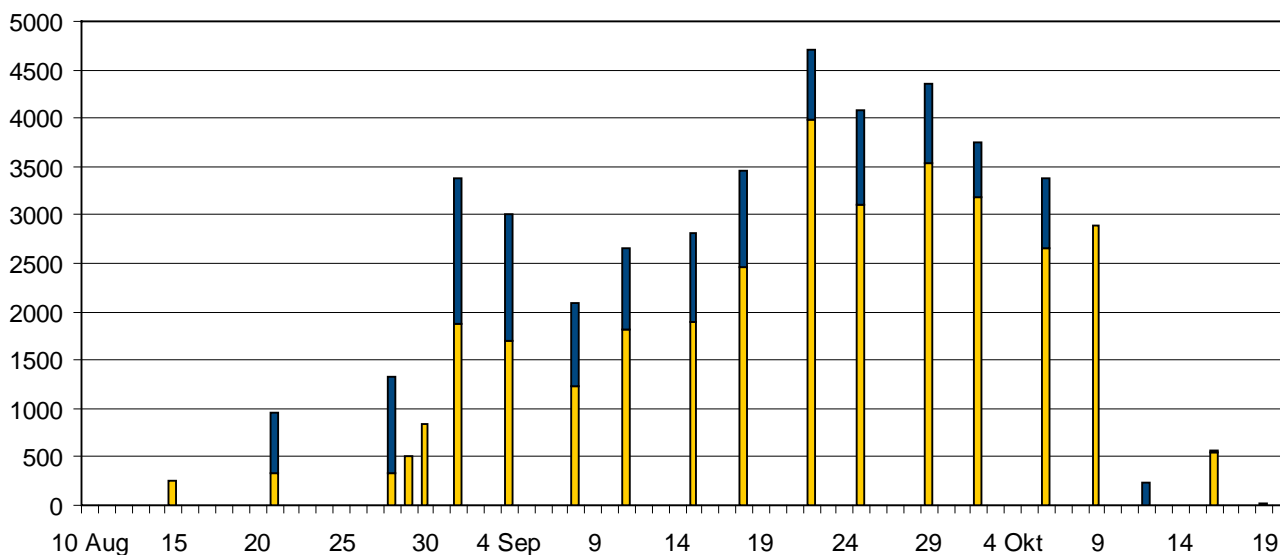
som stannar kvar i området. Många färgmärkta tranor (14) sågs endast en dag. Erfarenheter har visat att det kan vara svårt att upptäcka märkta tranor i flockarna varför tranor som setts endast en dag inte bör ingå i underlaget för beräkningen. Därför baseras uppskattningen på antalet trandagar (245 500) dividerat med genomsnittet 11,3 resp. 12,3 dagar (variation 3-30 resp. 4-30, inkl. en dags tillägg för bortsträck). Den slutliga uppskattningen av det totala antalet rastande tranor blir därför 20 000-21 700 (21 000) tranor.

Den senaste beräkningen av tranpopulationen i Sverige och Norge gjordes 2003. Då beräknades att antalet tranor som lämnade länderna under hösten var 66 000 för Sverige (Skjellberg m.fl. 2003) och 3 000-4 000 för Norge (Sandvik 2003). Kontroller av färgmärkta tranor var visat att en stor del av den norska populationen rastar vid Hornborgasjön (Jostein Sandvik muntl). Detta gäller också mellansvenska tranor med ett västligt ursprung. Trots att över 1 000 tranor färgmärkts i Finland finns endast ett fåtal fynd från Hornborgasjön. Ovanstående antyder att minst 30 procent av den svenska och norska populationen (70 000 tranor) rastade vid Hornborgasjön under våren 2008.

Under våren 2008 gjordes också försök att räkna bortsträckande tranor enligt den metod som tillämpades 1966-88. Resultatet blev överraskande positivt trots det stora antalet tranor. En noggrann och outtröttlig räknare kan med bra säkerhet räkna antalet fåglar som lämnar södra sjöområdet. Detta göra enklast genom att bevaka tranflockarna från Dagsnäs. De tranor som bestämt sig för att flyga vidare till sina häckningsplatser i norr lättar från fälten i små grupper. Några finner omedelbart termik men de flesta utnyttjar först uppvindarna när de nått åsarna norr om Dagsnäs. Detta inleds under förmiddagen när värmen och termiken börjar och fortskrider under några timmar. Försöket lockar naturligtvis till en fortsättning under kommande år.

Utfodringen vid Vadboden (Trandansen)

En anledning till att tranorna samlas för att äta kring Vadboden vid sjöns södra del är naturligt-

Figur 2. Antal rastande tranor *Grus grus* vid Hornborgasjön hösten 2008. Gula staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 22 september (3 980) och i norra sjöområdet den 1 september (1 500). I hela sjöområdet fanns som mest 7 340 tranor den 27 september.

vis den utfodring som utförs av Länsstyrelsen Västra Götalands län. Tillgången på föda, korn, är riklig och det lockar också många andra fåglar till området, framför allt sångsvanar, grågäss, kanadagäss, bläsänder, krickor och gräsänder. Under våren 2008 spreds totalt 141 250 kg korn över området.

Undersökningar under vårsträcket i Rügen-Bock-Kirr, Tyskland har visat att tranorna äter ungefär 300 gram vete (sädeskorn) per individ och dag. Två olika beräkningsmetoder gav resultatet 293 respektive 289 gram vete per individ och dag (Nowald 1999).

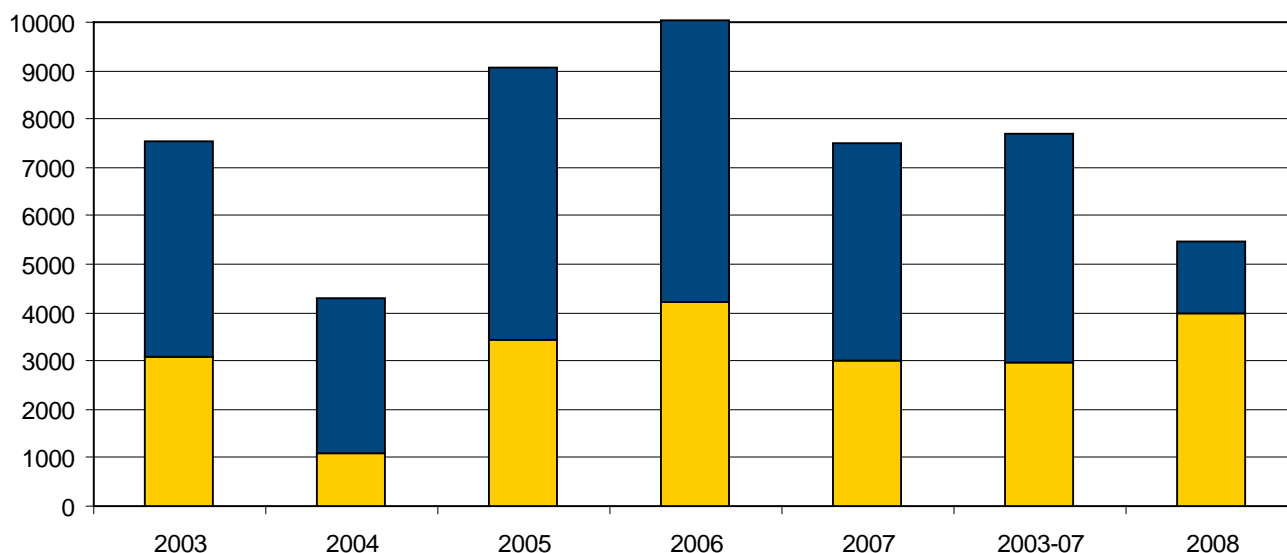
Det är högst troligt att det dagliga födointaget vid Hornborgasjön ligger på samma nivå, det vill sägs 300 gram korn (sädeskorn) per individ och dag. Skillnaden mellan sädesslagen vete och korn bedöms vara liten i detta sammanhang. Detta betyder att tranorna konsumerade ungefär 73 650 kg korn (300 g x 245 500 tran-dagar). Resterande kvantitet, 67 600 kg (48 %) korn var således mat åt svanar, gäss och änder. Jämförelse mellan åren 2007 och 2008 visar att tranorna konsumerat ungefär lika stor andel av det korn som sprids i området (52 respektive 48 %).

Översomrande tranor

Unga tranor som inte uppnått ålder för att häcka och äldre tranor som inte häckar samlas i grupper under sommaren. Många av dem ruggar också vingpennor och är under en månads tid helt oförmögna att flyga. Dessa s.k. sommartranor finns också vid Hornborgasjön. Många av den grupp på 450 tranor som avslutade vårens räkningar den 21 april tillhörde dessa sommartranor. Tidigare års undersökningar har visat att antalet kan variera eftersom många tranor drar omkring, varför individer kan försvinna och nya ansluta sig.

I maj månad sågs följande större antal; 125 ex. Härlingstorps-Tranums mader (7.5), 26 ex. St. Bjurum (18.5), 45 ex. Härlingstorps mader (29.5). Flera iakttagelser bekräftar att tranorna drog omkring i hela sjöområdet. Det totala antalet är svårt att beräkna eftersom den flock som fanns i södra inte kunde räknas. Det totala antalet uppskattas dock till 400 tranor.

I juni och juli månad sågs följande större antal; 96 ex. Tranums mader (5.6), 234 ex. St. Bjurum (18.6), 58 ex. Härlingstorps mader (26.6), 110 ex. på nattplats norra delen (2.7), 120 ex. Härlingstorp (4.7) och 220 ex. St. Bjurum (4.7). Det totala antalet beräknas till 350

Figur 3. Högsta antal rastande tranor vid Hornborgasjön under hösten 2003-08. Gula staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Stapel med årtalen 2003-07 avser medelvärde, 2 960 i södra delen och 4 730 i norra delen.

tranor. Av dessa har 120 tranor uppehållit sig mestadels i norra delen och 230 tranor i södra delen. Antalet tranor överensstämmer med räkningarna från 2007 då ungefär 350 tranor sågs i sjöområdet under juni och 300 under juli månad. Den 14-15 augusti fanns 390 tranor i sjöområdet. Hösttranorna hade börjat anlända.

Rastande tranor under hösten

Sedan tranorna började rasta vid Hornborgasjön under hösten har alltid merparten övernattat i norra delen. Under senare år, efter det att lämpliga platser skapats i samband med sjörestaureeringen, har emellertid flera övernattningsplatser tillkommit i södra delen. De tranor som rastat i norra delen utgör i medeltal 64 procent av totala antalet, de dagar när flest tranor inräknats under åren 2003-07. Variationen mellan åren har varit 59-72 procent. Se figur 3.

Höstrastande tranor börjar anlända i mitten av augusti månad. Antalet ökar långsamt för att kulminera vid avflyttningen i slutet av september till början av oktober. Då är också flyttningssdriften som störst och vid lämpligt väder kan så gott som samtliga tranor lämna sjöområdet

under en enda förmiddag. Medeldatum när flest antal tranor rastat har varit den 3 oktober under åren 2003-07. Variationen mellan åren har varit den 22 september till den 10 oktober.

De tranor som övernattar i **södra sjöområdet** provianterar under dagtid i området från sydost till väster om Hornborgasjön, ofta på ett flygavstånd upp till flera mil. Högsta antal i södra delen var den 22 september då 3 980 tranor inräknades när de flög till nattplats. Det fanns två nattplatser i södra delen; N om Hångers udde och SV om Almeö.

Tranor från **norra sjöområdet** ses under dagtid nordväst och norr om Hornborgasjön. Många av tranorna har lång flygväg till sjön och anländer ofta i stora flockar sent under kvällen. Studier har visat att tranor som provianterar på stubbåkrar t.ex. öster om Götene, 2 mil från sjön, påbörjar sitt sovsträck vid ungefär samma tidpunkt som tranor nära sovplatsen. Högsta antal i norra delen var redan 1 september, då 1 500 tranor inräknades. Det fanns en nattplats i norra delen; utanför Kärrtorps mader. Se figur 2 och tabell 2.

Tranorna i den norra delen uppvisade ett annorlunda uppträdande än tidigare år. Efter det att de första flockarna anlät i mitten av augusti

ökade antalet för att kulminera redan 1 september. Därefter minskade antalet, vilket var helt oväntat. Högsta antal i norra delen uppgick endast till 32 procent av totala antalet, det vill säga hälften jämfört med åren 2003-07 (64 %). Den övernattningsplats som användes var samma som tidigare år.

Orsaken till det låga antalet i norra delen är inte helt klarlagt. Vi vet emellertid att antalet i den södra delen var jämförbart med tidigare år, 3 000-4 000 tranor. Avläsningar av färgmärkta tranor har visat att utbytet mellan tranor som uppträder i södra respektive norra delen är litet. Det finns enligt vår bedömning ingen anledning att tro att tranorna i söder minskat men behållit sitt normala antal genom tillskott från tranor som rastat i norr.

En möjlig förklaring kan vara att upprepade störningar på fälten nära nattplatsen, till och med när tranorna varit på nattplats, orsakat att fåglarna lämnat området. Det finns bekräftelser från flera personer att gås- och andjakt förekommit vid områdena tranorna uppehåller sig före nattvilan.

Färgmärkta tranor

Under hela perioden när tranorna rastade vid Vadboden genomsöktes flockarna för att kontrollera färgmärkta tranor. Denna kontroll gjordes vanligtvis på eftermiddagen. Syftet var framför allt att få bra uppgifter om hur länge individerna rastar i området. Uppgiften är tålamodskrävande och den dagliga tidsåtgången varierade mellan två och tre timmar. Trots detta kan man naturligtvis inte vara säker på att samtliga färgmärkta individer kontrollerats.

Tranorna är lokalt rörliga över områdena närmast utfodringsplatsen vid Vadboden. Rapporter från tillfälligt besökande var ett värdefullt tillskott till avläsningarna. Resultatet blev häpnadsväckande. Sammanlagt identifierades 51 färgmärkta tranor!

De var märkta i följande områden; Norge (22), Västergötland (11), Dalsland (1), Västmanland (14), Dalarna (1) och Västerbotten (2). Tranorna från Västergötland var märkta

vid Tranemo (3) och Hornborgasjön (8). Bortses från tranor som märkts vid Hornborgasjön sågs 43 olika individer, jämfört med 22 under våren 2007, en ökning med 21 individer. Ökning omfattar främst tranor från Norge (8) och Västmanland (11).

Under våren 2007 var vi överraskade av antalet färgmärkta tranor från Västmanland (3). Då kunde vi konstatera att vädersituation med sydostliga vindar över södra Sverige troligen orsakade att tranor som normalt inte passerar Hornborgasjön rastade vid Vadboden. Normalt rastar enstaka färgmärkta tranor från Västmanland och Västerbotten. Vädersituationen under vårsträcket 2008 kan inte förklara den stora tillskott som var av tranor från Västmanland.

Den numera riksbekanta tranan F36 anlände programenligt den 6 april och sågs sista gången den 10 april. Tranan med sin partner vet verkligen vilken datum det är dags för Hornborgasjön, under 2007 sågs paret den 7-11 april. Åldern var nu 18 år och 9 månader, så vitt vi känner Europas äldsta levande trana. Tranan märktes av Börje Flygar den 11 juli 1989 i närheten av Malung, Dalarna. Ringen är något trasig, ser ut som under våren 2006 och 2007, naturligtvis blek men fortfarande fullt läsbar upp till 50 meters avstånd i bra ljus och med bra kikarutrustning.

Dessutom sågs den 11-17 mars en trana som märkts i Tyskland. Det är den tredje tyskmärkta tranan som sett vid Hornborgasjön, samtliga under våren. Tranan var märkt som unge den 4 juni 2007 i Nord-Vorpommern (NVP). Det mest överraskande var åldern. Den var endast i sitt andra år när den redan i mitten av mars sågs vid Hornborgasjön. Tranan upptäcktes av Leif Arvidsson och Ingemar Nilsson.

Övervintrande tranor

De tre gamla tranor som sågs regelbundet på fälten vid St. Bjurum från den 15 november 2007 var kvar efter årsskiftet. Den 6 januari var de fortfarande kvar i området. Därefter lämnade två av fåglarna Hornborgasjön och

från den 7 januari fanns endast en av tranorna kvar. Den sågs dagligen på fälten vid St. Bjurum till dess att vårens första tranor anlände i slutet av februari månad.

Beteende och dräktkaraktärer tyder på att det var ett äldre häckpar och en yngre fågel, minst i tredje kalenderår. Varför fåglarna blev kvar är okänt. De sågs obehindrat flyga till nattplats i södra delen av Hornborgasjön. Tillgången på föda var riklig efter det att flera fält med korn lämnats oskördade efter höstens regn.

Nya vintertranor

Två äldre tranor uppehöll sig vid Kärrtorp den 10-19 november (Anders Bergström). I samma område sågs också tre tranor tillfälligt den 28 november (Conny Holmström). Därefter sågs inga tranor vid Hornborgasjön.

Sammanfattning

Den 9 mars sågs de första rastande tranorna, 8 dagar tidigare än normalt (2003-07). Under våren sågs som mest 14 000 tranor vid Vadboden (2 april) och 1 080 i norr (27 mars). I hela sjöområdet fanns som mest 14 760 tranor den 2 april. Mediandatum för tranorna i södra delen var den 2 april (6 april 2003-07) och antalet trandagar 245 500 (168 300 för 2003-07), vilket betyder att tranorna kom tidigare och stannade längre tid. Tranan F36 sågs igen, nu 18 år och 9 månader gammal, europeiskt åldersrekord. Beräkningar visar att tranorna som rastade vid Vadboden under våren åt ungefär 73 700 kg korn. Inför sommaren fanns 450 tranor i sjöområdet och under juni-juli månad sågs 350 tranor. Under hösten rastade färre antal tranor än tidigare år. Den 22

september fanns 4 700 tranor i sjöområdet. Tre tranor övervintrade (2007-08). Genom beräkningar uppskattades att totalt 21 000 tranor rastade under våren vid Vadboden.

Tack

Tranräkningarna har inte varit möjliga att genomföra utan ett stort ideellt lagarbete. Totalt har 21 personer deltagit i verksamheten; Ing-Mari Bertilsson, Björn Björnsson, Börje Carlsson, Rolf Edvardsson, Jan Fransson, Clas Hermansson, Kent-Ove Hvass, Bertil Johansson, Britt-Marie Johansson, Kerstin Jägmarker, Sören Jägmarker, Alf Karlsson, Lennart Kjellberg, Hillevi Lindström, Åke Lindström, Anita Ljungström, Rolf Mörk, Bengt Pettersson, Gerd Sundén, Helge Sundén och Ulrich Tourbier. Falköping Nu har bistått tranräkningarna under våren med ekonomiska medel. Simone Röper och Jostein Sandvik har hjälp till med uppgifter från den svenska respektive norska databasen över färgmärkta tranor.

Referens

- Swanberg, P.O. 1993. Hur Hornborgasjöns rastplats för tranor utvecklades. *Tranan*, sid. 127-134. Skara.
- Nowald, G. 1999. Nahrungsbedarf rastender Kraniche *Grus grus* während der Frühjahrsrast. In: Prange, H. et al. (eds): Proc. 3rd European Crane Workshop. Pp. 115-122. Halle.
- Skyllberg, U., Lundgren, S., Hansson, P., Green, D & Hake, M. 2003. An estimate of the Eurasian Crane *Grus grus* population in Sweden. Vth European Crane Conference. Abstracts, p. 48.
- Sandvik, J. 2003. Crane studies in Norway – autumn migration and colour ringing. Vth European Crane Conference. Abstracts, p. 46.

Tabell 1. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2008. Antal i söder har räknats från Dagsnäs och antalet i norr från Tranums mader när de flugit till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Totalt
9 Mars	31	-	-
10	170	100	270
11	270	-	-
12	170	-	-
13	170	110	280
14	170	-	-
15	260	-	-
16	490	-	-
17	680	-	-
18	770	-	-
19	750	230	980
20	1160	-	-
21	2230	-	-
22	2300	-	-
23	3250	380	3630
24	-	-	-
25	7660	-	-
26	8400	-	-
27	9300	1080	10380
28	11800	-	-
29	12200	-	-
30	-	1040	-
31	12800	-	-
1 April	12500	-	-
2	14000	760	14760
3	13400	-	-
4	12500	-	-
5	11800	-	-
6	11800	340	12140
7	11800	-	-
8	11000	-	-
9	10300	500	10800
10	7200	-	-
11	7100	-	-
12	-	-	-
13	6700	130	6830
14	3900	-	-
15	4100	-	-
16	2050	-	-
17	2100	-	-
18	1350	-	-
19	680	-	-
20	650	-	-
21	450	-	-
29	460	-	-

Tabell 2. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön hösten 2008. Antal i söder har räknats från Hångers udde och antalet i norr från Kärrtorps mader och Stenums mader när de flugit till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Totalt
15 Aug	250	-	-
21	330	620	950
28	340	980	1320
29	510	-	-
30	840	-	-
1 Sep	1880	1500	3380
4	1690	1320	3010
8	1240	850	2090
11	1820	830	2650
15	1890	930	2820
18	2470	980	3450
22	3980	720	4700
25	3100	980	4080
29	3530	830	4360
2 Okt	3180	570	3750
6	2650	730	3380
9	2900	-	-
12	-	240	-
16	540	30	570
19	19	-	-

Häckande tornfalk vid Hornborgasjön 2008

Åke Abrahamsson

Inledning

Projektet har bedrivits på samma sätt som tidigare år.

Metod

Holkarna finns inom ett något större område än det som normalt benämns Hornborgasjöns undersökningsområde. I öster ingår de odlade områdena mellan Broddetorp och Billingen. I väster inkluderas mossmarkerna mellan Flianån och Västtomten. I söder ingår markerna som tillhör Dagsnäs och Bjurum samt Ugglums mossar. Projektet har bedrivits på ett liknande sätt som tidigare. Alla holkar besöks i det skede av häckningstiden då det kan antas att alla häckningar är påbörjade, som regel under slutet av maj - början av juni. Målsättningen är att om möjligt fastställa äggkullens storlek samt att alla ungar skall ringmärkas, vilket som regel sker när ungarna är minst

femton dagar gamla. Även detta år har Peter Lindkvist och Helge Sundén tillsammans med författaren utfört fältarbetet.

Resultat

Årets resultat blev 9 häckningar där ungarna kunde ringmärkas vilket resulterade i 38 ringmärkta ungar (se tabell 1). Påbörjad häckning avser fullagd kull eller mer. De två häckningar där inga ungar ringmärktes är i det ena fallet en fullt genomförd häckning där vi inte ringmärkte ungarna på grund av växande gröda. Den fanns i söder vid Stora Bjurum, medan den andra fanns vid Stenum och den övergavs av okänd anledning under ruvningstiden. Antalet häckningar under perioden 1994 till 2008 är i medeltal 13,1 och medelkullen är för samma period är 4,6 ungar.

Efter endast nio häckningar 2007 ökade

Tabell 1. Jämförelse över åren - kullar med ringmärkta ungar av tornfalk, *Falco tinnunculus*, vid Hornborgasjön 1994-2006. Ungar avser kull där ungar ringmärkts. Medelkull beräknas på antal ungar/kullar vid ringmärkningstillfället.

År	Antal holkar	Kullar	Ungar	Medelkull	Påbörjade häckningar
1994	41	11	49	4,5	ej känt
1995	41	4	12	3,0	6
1996	41	12	48	4,0	12
1997	41	11	52	4,7	11
1998	36	13	70	5,4	14
1999	37	20	104	5,2	22
2000	40	18	81	4,5	19
2001	40	17	77	4,5	17
2002	40	4	21	5,3	8
2003	40	10	44	4,4	13
2004	40	12	53	4,4	13
2005	41	17	81	4,7	21
2006	41	21	99	4,7	22
2007	40	9	38	4,2	14
2008	41	17	80	4,7	19

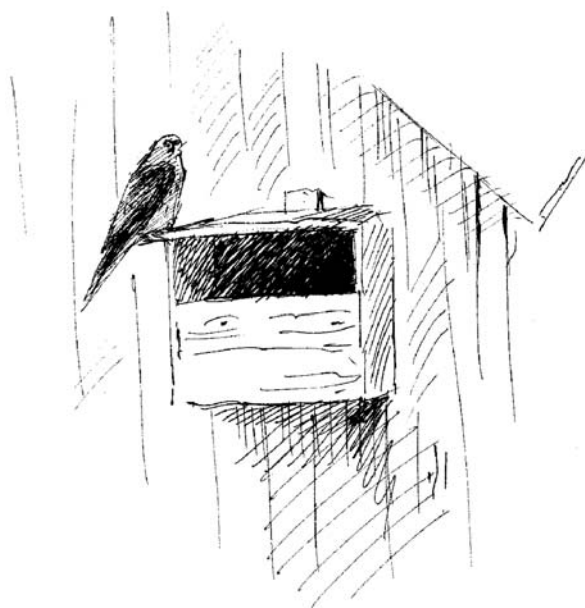
antalet – något oväntat - åter till mera normala värden. Som jämförelse kan nämnas att även totalresultatet för det stora projektet Tornfalk i Skaraborg blev mycket bra, kanske det bästa någonsin med 199 häckningar och 832 ringmärkta ungar. Gnagartillgången var mycket god under hela häckningsperioden, för att inte säga extremt god. I synnerhet var det åkersorken som stod för den rikliga tillgången. Häckningsperioden för tornfalken är förhållandevis lång; den första kullen vid sjön ringmärktes den 5 juni och den sista den 18 juli. Om man fördelar kullarna över tiden och räknar ut medelkullen för de åtta första så är den 5,38 medan den är 4,11 för de nio sista. Kullstorleken sjunker över tiden och ungarna

växer långsammare.

Detta är inte något som enbart gäller Hornborgasjön och dess tornfalkar utan det är ett generellt faktum inom hela projektet Tornfalk i Skaraborg. De som häckar tidigt är äldre och mer erfarna fåglar och hanen har inte sällan stannat kvar över vintern. De är duktigare på att skaffa föda till ungarna än de yngre och oerfarna, trots stora kullar kan ungarna växa till med maximal hastighet. Tidigt flygga ungar får en längre tid på sig att skaffa erfarenhet och kunskap i att skaffa mat innan den riskfyllda flyttningen börjar vilket ökar möjligheterna att överleva. Bilden ovan är förstås förenklad och där finns flera komplexa problemställningar inbyggda men i stort fungerar det så.

Nya återfynd

7184742	20060620	Stora Bjurum Hornborgasjön S
	20071120	Tyskland, Brandenburg, Prignitz, Wolfshagen 53 09 N/12 01 E Avstånd 574 km. Funnen nyligen död.
7193515	20080701	Vässtorp, Broddetorp Hornborgasjön E
	20080811	Småland, Jönköping, Lomsjö 57 46 N/14 03E Tillvaratogs vid liv men avled senare

Häckande svanar i Hornborgasjön 2008

Clas Hermansson

Inledning

Hornborgasjöns restaurering och den slutliga höjningen av vattenståndet 1995 har gynnat knölsvanen. Antal häckande par, rastande och översomrande fåglar har överträffat alla spekulationer om artens utveckling i sjön. Sedan 1995 har antal rastande knölsvanar uppvisat en starkt ökande trend under våren ($p < 0,01$) och en ökande trend under hösten ($p > 0,05$). Detta står säkerligen i samband med tillgången på föda, med mycket riklig vegetationen av olika natearter och kransalger.

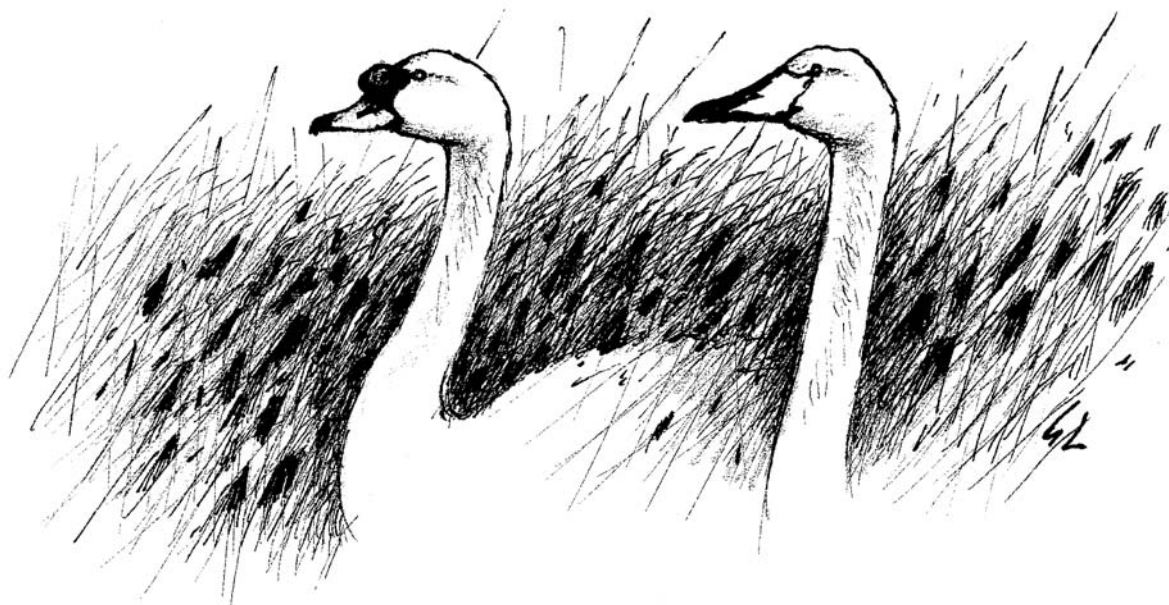
För antalet rastande sångsvanar finns inga ökning eller minskningar under våren och hösten ($p > 0,05$). Sångsvanen söker föda utanför sjöområdet, på växande grödor, vallar och stubbåkrar, samt inte minst under mars och april månad på utfodringsplatsen för tranor vid Vadboden. Arternas förekomst under vår och höst under åren 1991-2004 och antalet häckande par 1983-2004 har tidigare sammanfattats med hjälp av trendanalyser, Spearman Rank Correlation (Hermansson 2005, Hermansson m.fl. 2005).

Tabell 1. Antal bo av svanar i Hornborgasjön 2008

Art	Antal bo
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	196
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	3

Metod

Dagens metod tillämpades redan 1971 under den ornitologiska utredningen om sjöns restaurering (Swanberg 1980). Genom inventering från flygplan är det möjligt att snabbt och noggrant registrera bon av svanar efterhand som ett låg- och saktflygande flygplan följer strandlinjen. I det buskrika södra sjöområdet är de 18 profillinjer som röjdes i vegetationen under slutet av 1960-talet och kanalerna från sjösänkningarna till stor hjälp. Flera av dem syns fortfarande mycket tydligt. Det är oftast omöjligt att skilja knölsvan från sångsvan från ett flygplan, varför inventeringarna alltid kompletteras med uppföljningar från marken.

Resultat

Årets flyginventering utfördes den 15 maj av Clas Hermansson och Bengt Pettersson samt med Leif Crona som erfaren pilot från flygningar över Hornborgasjön tidigare år. Efter nödvändiga uppföljningar i fält, inte minst för att kontrollera häckande sångsvanar, fastställdes antalet till 196 bon av knölsvan och 3 bon av sångsvan (tabell 1).

Knölsvan

Antalet häckande knölsvanar (196 bo) är det näst högsta som noterats, i nivå med högsta antal 197 bon (2004). Sedan 2004 har antalet häckande knölsvanar inte understigit 160 bo (medeltal 180 bo). Sett över en längre period uppvisar antal häckande knölsvanar en starkt ökande trend ($p < 0,01$) sedan den slutliga vattenståndshöjningen 1995. Se figur 3.

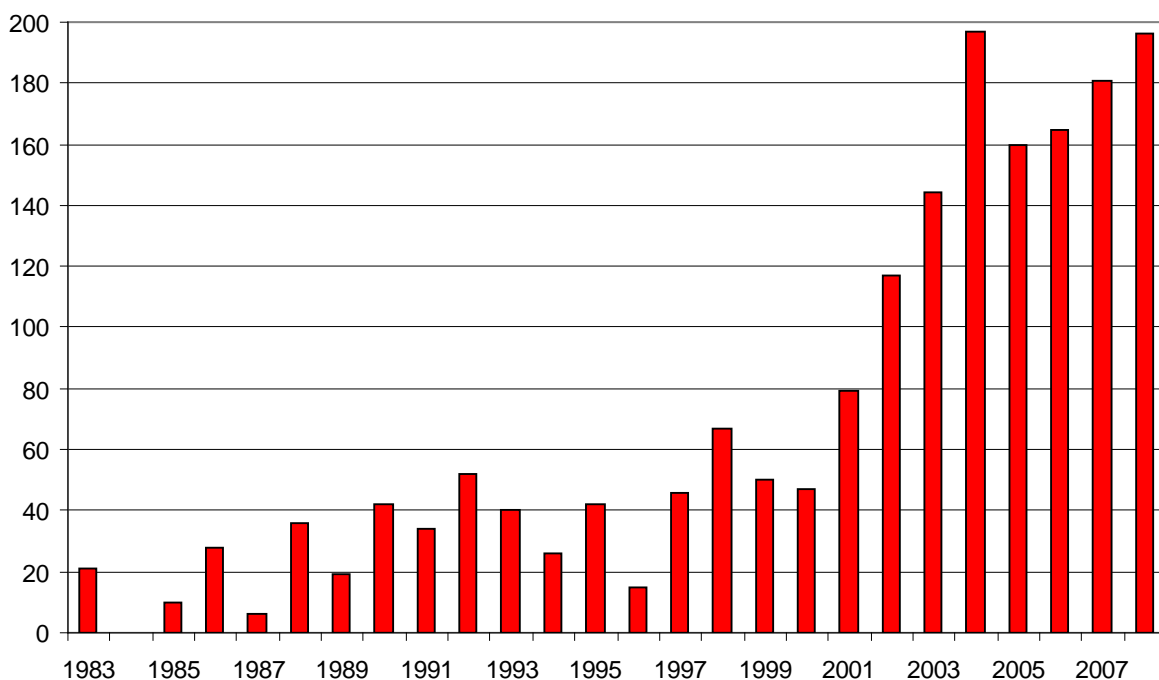
Kullarna räknades den 16 augusti. Antalet (23 kullar) var anmärkningsvärt lågt och visar att endast 12 % av paren lyckades få fram halv-vuxna till stora ungar. Detta är ungefär hälften än resultaten från 2004-2007 (23, 23, 22 respektive 25 %). Antalet halv-vuxna ungar var

i medeltal 2,2 ungar per kull (2,6 för 2007).

Granskning av häckningsplatsernas läge i sjön visar på en tydlig förändring under de senaste åren. Antalet bo i söder har minskat medan antalet i norr har ökat. Det finns många exempel på svanarnas svårigheter att finna lämpliga boplatser och på deras anpassningsförmåga. Det är inte ovanligt att bon byggs av grenar från buskvegetationen och att bona ligger mycket tätt. Se figur 3.

Sångsvan

Antalet häckande sångsvanar (3 bo) var mindre än hälften jämfört med 2007 (7 bo). Av figur 2 framgår också att sedan den slutliga vattenståndshöjningen 1995 har antalet varierat från 2-9 bo (medeltal 4,8 bo). Endast ett av paren fick fram halv-vuxna till stora ungar. Bona var placerade längs sjöns sydvästra sida från Korpaboviken till Ore backar. Se figur 4. Orsaken till variationerna i antal häckande par och häckningsresultat har inte analyserats.

Figur 1. Antalet häckande par av knölsvan *Cygnus olor* i Hornborgasjön 1983-2008. Under 2008 inräknades 196 bon vid flyginventering den 15 maj och kompletteringar i fält. År 1984 gjordes ingen inventering och från 1989 finns endast uppgift om antal kullar.

Sammanfattning

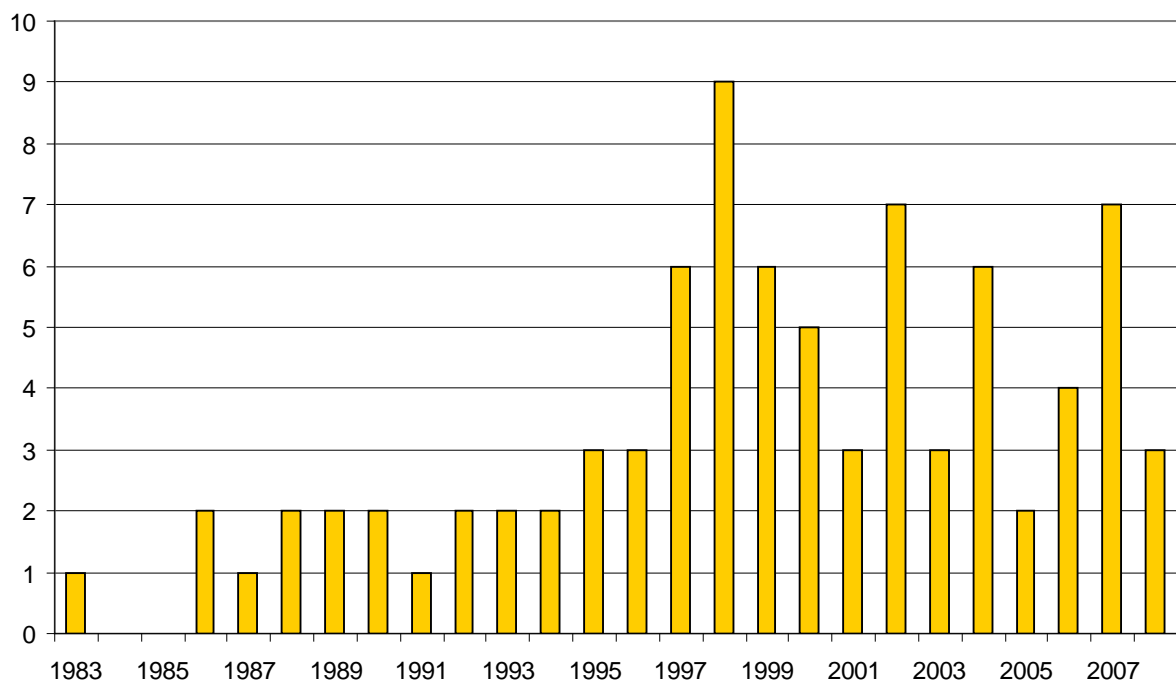
Knölsvanen och sångsvanen är två arter som starkt gynnats av Hornborgasjöns restaurering. Efter den slutliga vattenståndshöjningen ökade antalet häckande knölsvanar och arten uppvisar en starkt ökande trend. Sångsvanen har en mycket svag ökande trend. Orsaken till framför allt knölsvanens ökning beror säkerligen på den rikliga tillgången på föda. Undervattensvegetationen täcker större delen (90 %) av sjöns öppna områden (Peder Hedberg Fält muntl).

Under 2008 inräknades 196 bo, vilket skall jämföras med medeltalet för de fyra senaste åren, 180 bo. Under samma period har 12-25 % av de häckande paren fått fram halv vuxna till stora ungar. Variationerna är stora och anledningen har inte analyserats.

Antalet häckande sångsvanar, 3 bo (2008), varierar mycket och har de tre senaste åren varit mellan 2 bo (2005) och 7 bo (2007). Det kan inte uteslutas att något enstaka bo av sångsvan som funnits i södra sjöområdet undgått upptäckt. Det är svårt att få en fullgod översikt av det buskrika området.

Referenser

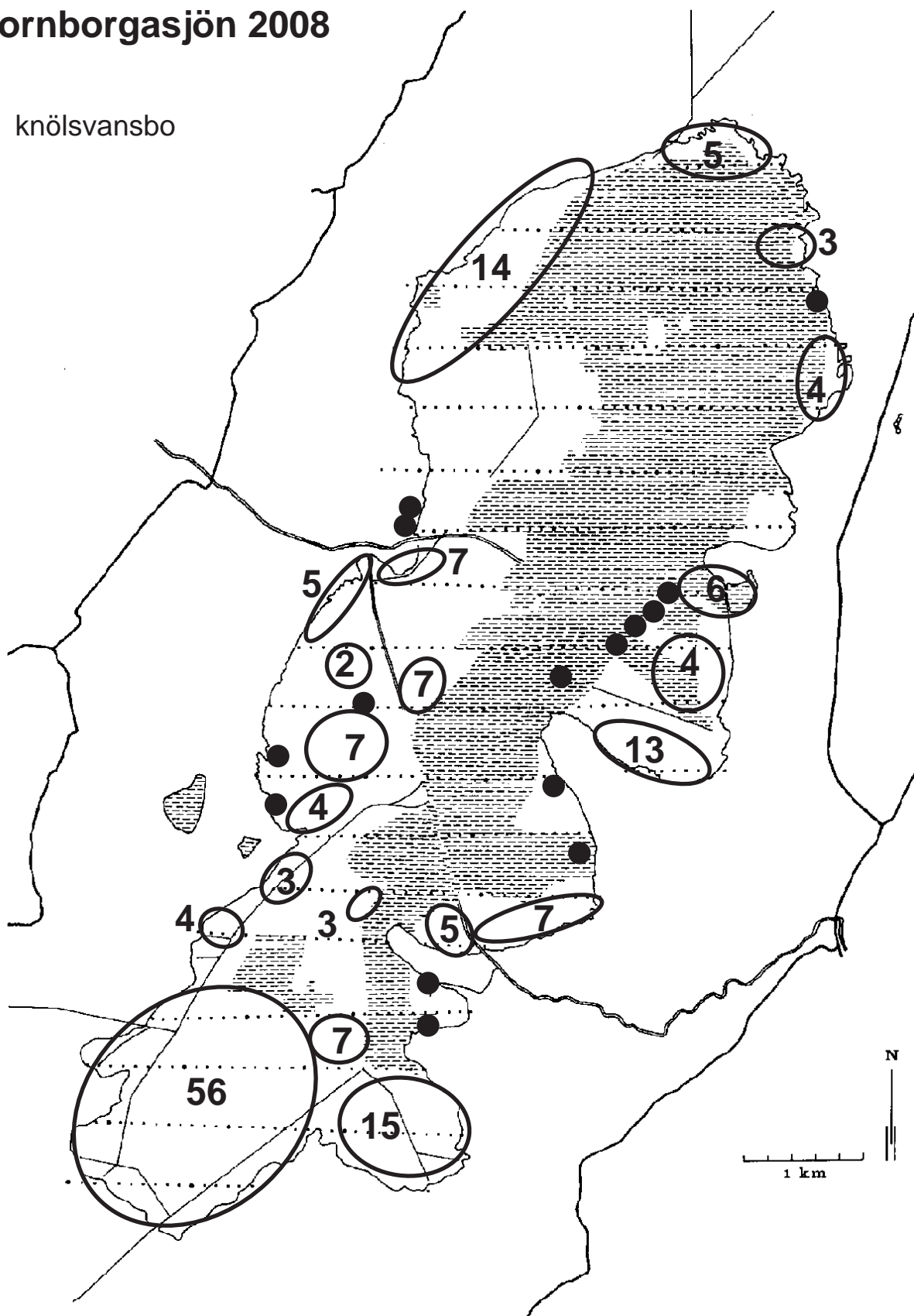
- Hermansson, C. 2005. Rastande simfåglar i Hornborgasjön – resultat från 2004 och sammanfattning av åren 1991-2004. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. sid. 26-37. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 40. Länsstyrelsen Västra Götalands län.
- Hermansson, C., Arvidsson, L. & Pettersson, N. 2005. Häckande svanar i Hornborgasjön – resultat från 2004 och sammanfattning av åren 1983-2004. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004, sid. 54-58. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation /Hornborga-dokument nr 40. Länsstyrelsen Västra Götalands län.
- Swanberg, P.O. 1980. Metodik i den ornitologiska inventeringen av Hornborgasjön 1969-1971. Vår Fågelvärld 39, sid. 369-376.

Figur 2. Antalet häckande par av sångsvan *Cygnus cygnus* i Hornborgasjön 1983-2008. Under 2008 registrerades 3 bon. Uppgifter saknas från 1984.

Hornborgasjön 2008

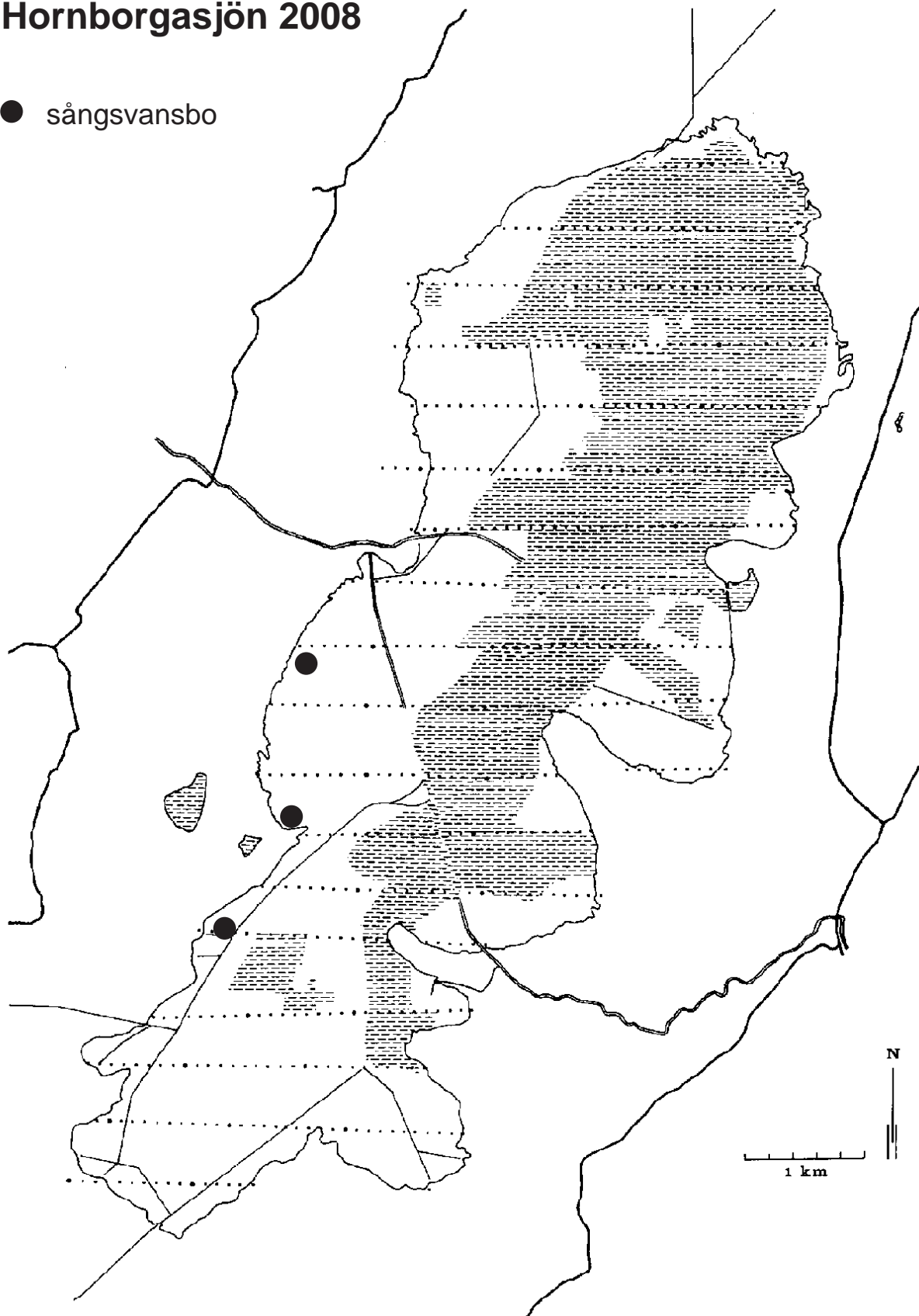
● knölsvansbo

Figur 3. Bo av knölsvan *Cygnus olor* i Hornborgasjön 2008.

Hornborgasjön 2008

● sångsvansbo

Figur 4. Bo av sångsvan *Cygnus cygnus* i Hornborgasjön 2008.

Häckande måsar och tärnor i Hornborgasjön 2008

Peder Hedberg Fält

Inledning

Antalet bon av måsar och tärnor har mer eller mindre inventerats årligen sedan dessa påbörjades vid sjön 1981. I början av 80-talet räknade Tomas Karlsson (Karlsson 1984) antalet bon av skrattnås varefter projektet övergick i mitten på 1980-talet i faunistisk insamling, vilket innebar att personalen vid fältstationen besökte vissa områden i sjön regelbundet och noterade häckande fågelarter. Sedan höjningen av sjöns vattenstånd slutfördes 1995 är målsättningen att årligen kartera och räkna antalet häckande måsar och tärnor i sjön.

Syftet med projektet är att bestämma antalet bebodda bon eller häckande par av måsar och tärnor samt att studera var de förekommer i sjön. Eftersom som svarttärnan är en rödlistad art och landets population är ca 200 par noteras också häckningsframgången. Inventeringen görs att i första hand skapa underlag för att kunna jämföra effekterna på häckande måsar och tärnor i samband med restaureringen av sjön, men att följa upp sjöns bestånd och eventuellt göra förbättringar ifall beståndet minskar alltför mycket.

Metod

Antalet bon eller par av häckande måsar och tärnor räknades dels från kanot i olika områden i sjön, dels från fågeltorn eller andra naturliga observationsplatser utmed sjön. Observationsplatser från land valdes i första hand där man har möjlighet att se samtliga bon i respektive koloni. Räkning från kanot valdes då inga andra observationsplatser från land finns. Vissa år har för svarttärna, som är kolonihäckare, antalet häckande par beräknats i respektive koloni utifrån antalet observerade och varnande vuxna fåglar. I år har dock antalet bebodda bon av svarttärna räknats då de låg i områden som var

lite vegetation på.

Antalet bon av skrattnås och fiskmås i respektive område räknades igenom perioden 15-25 maj, strax innan kläckning. Antalet bon och par av fisktärna inventerades mellan den 15-16 juni samt antalet par svarttärna räknades igenom vid besök i de båda kolonierna främst mellan perioden 1-16 juni. Alla räkningar har utförts av undertecknad. Häckningsframgången hos svarttärna har studerats genom att räkna antalet flygga ungar vid respektive koloni från början till slutet av juli.

Resultat

Måsar

I tabell 1 redovisas resultatet av inventeringarna av skrattnås. Totalt påträffades 7 290 bon fördelat på 52 öar. Samtliga kolonier låg på flytöar av plauer utom fem. Två kolonier låg utanför Ore backar och den andra på den anlagda ön strax norr om Ytterbergs udde. De återstående var två konstgjorda öar utanför måsgömslet i Lagunsjön med några häckande par vardera.

De största koncentrationerna av antal bon är numera området vid Bjurumskanalen (3 500 bon), f.d. Blindkanalen (1 050 bon) och utanför Dagsnäs (700 bon). I området mellan Fågeludden/Lagunsjön och Ytterberg (780 bon) fortsätter antalet häckande skrattnåsar att minska,

Tabell 2. Antalet häckande par av måsar och tärnor i Hornborgasjön 2008. Antalet par skrattnås är avrundat till närmaste hundratal.

Art	Antal
Skrattnås <i>Larus ridibundus</i>	7 300
Dvärgmås <i>L. minutus</i>	1
Fiskmås <i>L. canus</i>	4
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	52
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	148

medan antalet bon ökar vid Bjurumskanalen. Avsaknaden av lämpliga områden är orsaken till tillbakagången mellan Fågeludden/Lagusnsjön och Ytterberg. Den största kolonin utgjordes av 740 bon, medan på den minsta förekom det endast 2 bon.

Predation på måskolonier och då från främst mink har inte varit särskilt ofta förekommande de senaste åren, men i år utsattes kolonin norr om Ore backar för predation på måsungar, då flera ungar sågs vara ihjälbitna. Även en brunandhona tycktes vara ihjälbiten av mink när området besöktes. Troligtvis utsattes vissa kolonier av mink vid f. d. blindkanalen också där även ägg av svarthalsade hade blivit plundrade. Även i den större kolonin utanför Lagunsjön blev måsbona plundrade och inga ungar blev flygga där. Antagligen hade mink även där varit och härjat. I övriga kolonier mellan Fågeludden och Ytterbergs udde var häckningsframgången låg. Bland annat noterades endast 50 halv vuxna ungar i en koloni med 160 par häckande vuxna fåglar. Ön ligger långt ut från fast mark varför chansen att mink skall simma dit är väldigt liten. Antagligen har många ungar dött på grund av födobrist då vädret var väldigt torrt i slutet av maj och början av juni vilket försvårade fångst av stapelfödan dagmask hos vuxna fåglar under uppväxtperioden. I andra kolonier vid Blindkanalen var häckningsresultatet synbarligen ganska bra. Några kontroller på häckningsframgången på kolonier söder om Almeö har inte gjorts. Noteras är att inga systematiska räkningar av häckningsresultat är gjorda utan uppgifterna är mest baserade på egna intryck och grova uppskattningar av antalet kläckta ungar.

Av fiskmåså häckade ett par söder om Fågeludden, två par runt Dagsnäs och ett par i södra delen av sjön. Ett av bona låg på gamla stubbar och de övriga på flytöar eller startuvor.

Under året fanns också ett par dvärgmåå som markerade revir och varnade vid besök under slutet av maj och första halvan av juni vid övriga måskolonier vid f. d. Blindkanalen. Inga ansträngningar gjordes för att leta upp något eventuellt bo då jag ansåg det alltför störande. Inga ungar av dvärgmåå noterades senare på sommaren.

Tärnor

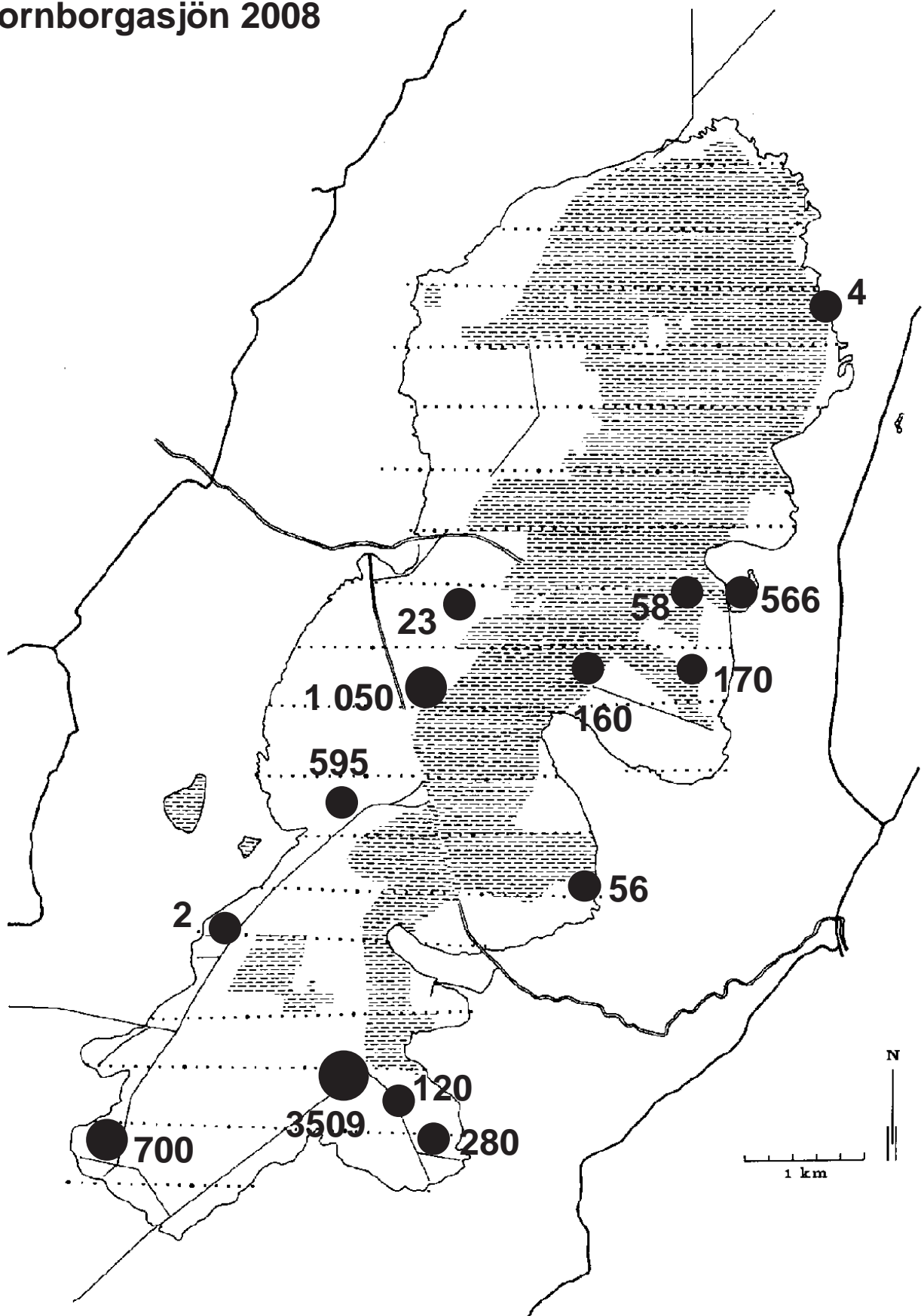
Fisktärnan noterades under året med 148 par, vilket är 23 par fler än förra året. Samtliga 19 kolonier låg på mindre flytöar, ofta med avsaknad av vegetation jämfört med skrattnåå som gärna väljer öar med högre vegetation. Oftast bildade fisktärnan egna kolonier, men häckade också tillsammans med skrattnååar vid några tillfällen. Kolonierna låg utspridda i hela sjön från Dagsnäs i söder upp till Kärrtorp i norr. De största kolonierna låg öster om Stenum med 34 bon och vid Fäholmen med 24 bon, men i övrigt var kolonistorlekarna på mellan 2 till 16 bon.

Svarttärnan häckade totalt med 52 par i en koloni vid f. d. Blindkanalen. Tyvärr blev nästan samtliga bon rövade i början av juni varför flera par lade om på mindre öar strax norr om den första. Flera par fick där ut ungar men de flesta av ungarna var i så dålig kondition att de så småningom dog. I en koloni med 12 bon fick de vuxna fåglarna ut 10 ungar. Samtliga ungar dog. Sammanlagt fick svarttärnorna fram elva flygga ungar. Mycket bra väder rådde under häckningssäsongen och sämre väder med regn och blåst drog först in under slutet av juli och augusti då häckningarna var avklarade. Annars brukar sjöns svarttärnor vara känsliga för dåligt väder med regn och höga vågor då de kan spola bort bona på de mindre flytöarna, som de brukar häcka på. Sammanfattningsvis så lyckades svarttärnorna dåligt med årets häckningar.

Referenser

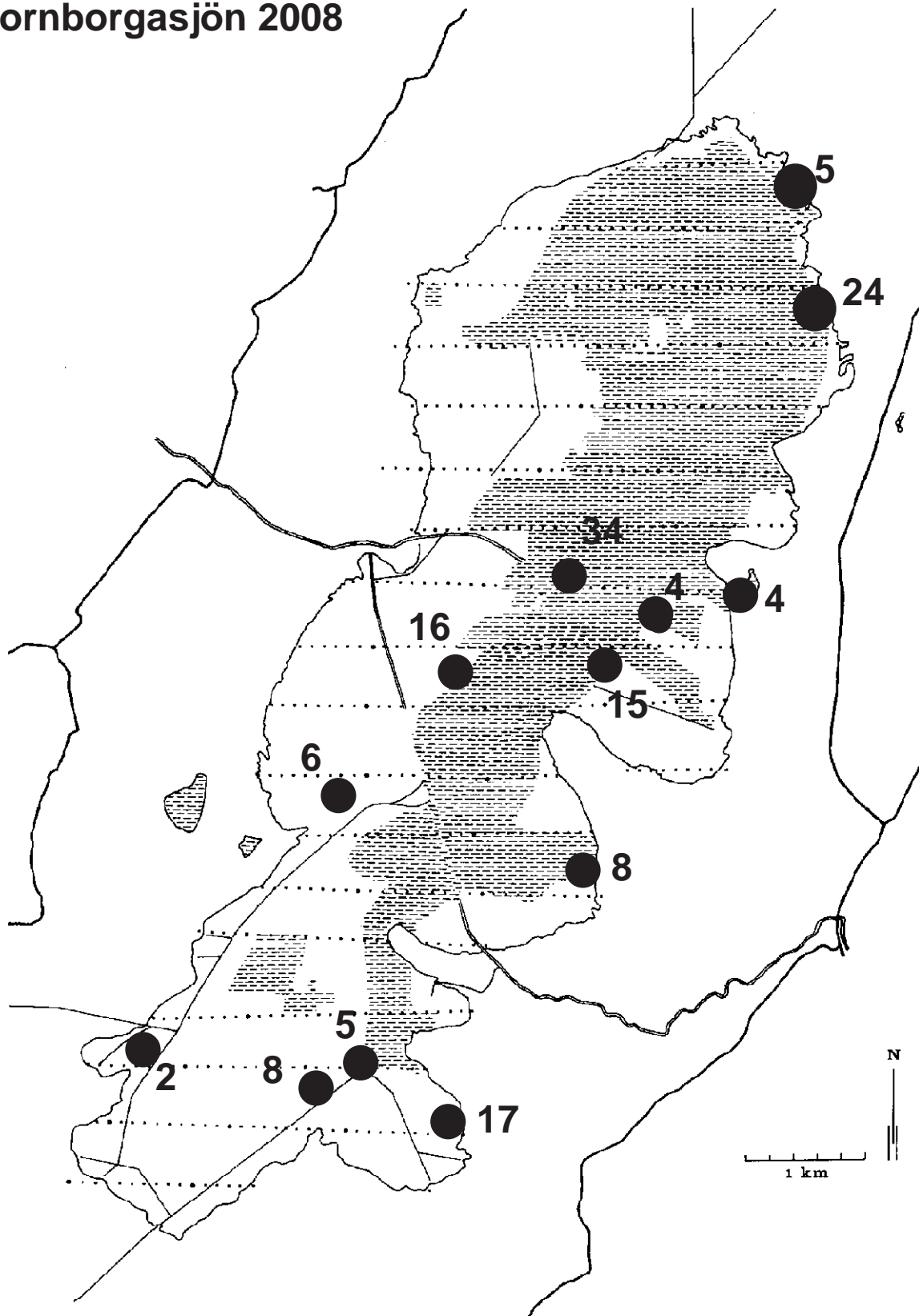
- Karlsson, T. 1984. Skrattnåå, fiskmåå och fisktärna. Hornborgadokument nr 4. Statens Naturvårdsverk.
- Svensson, S. 1975.Handledning för svensk häckfågel-taxering med beskrivning av revirkarteringsmetoden och punkttxeringsmetoden. Zool. Inst. Lunds universitet.

Hornborgasjön 2008

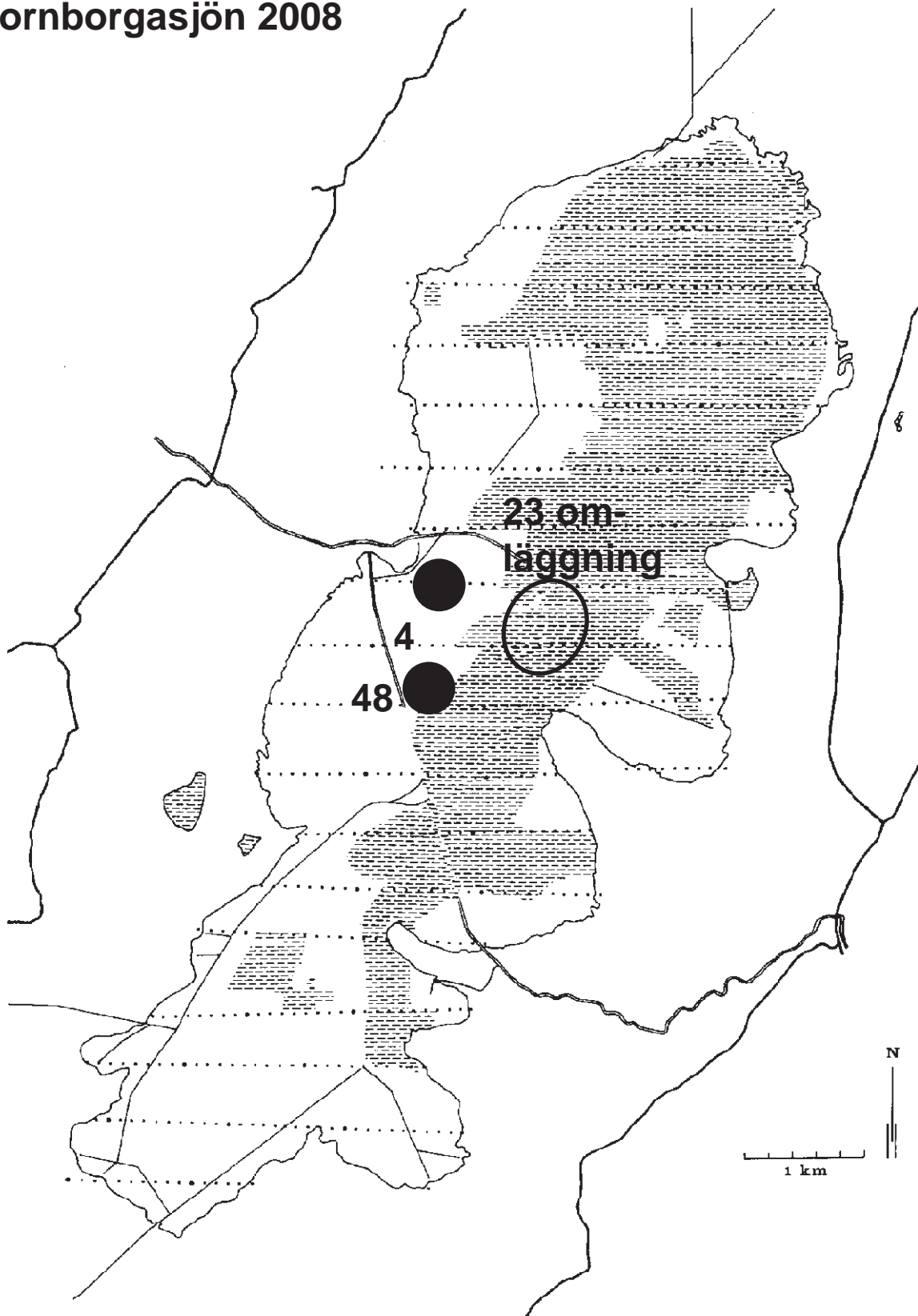
Figur 1. Häckande par skrattnås *Larus ridibundus* i Hornborgasjön 2008.

Hornborgasjön 2008

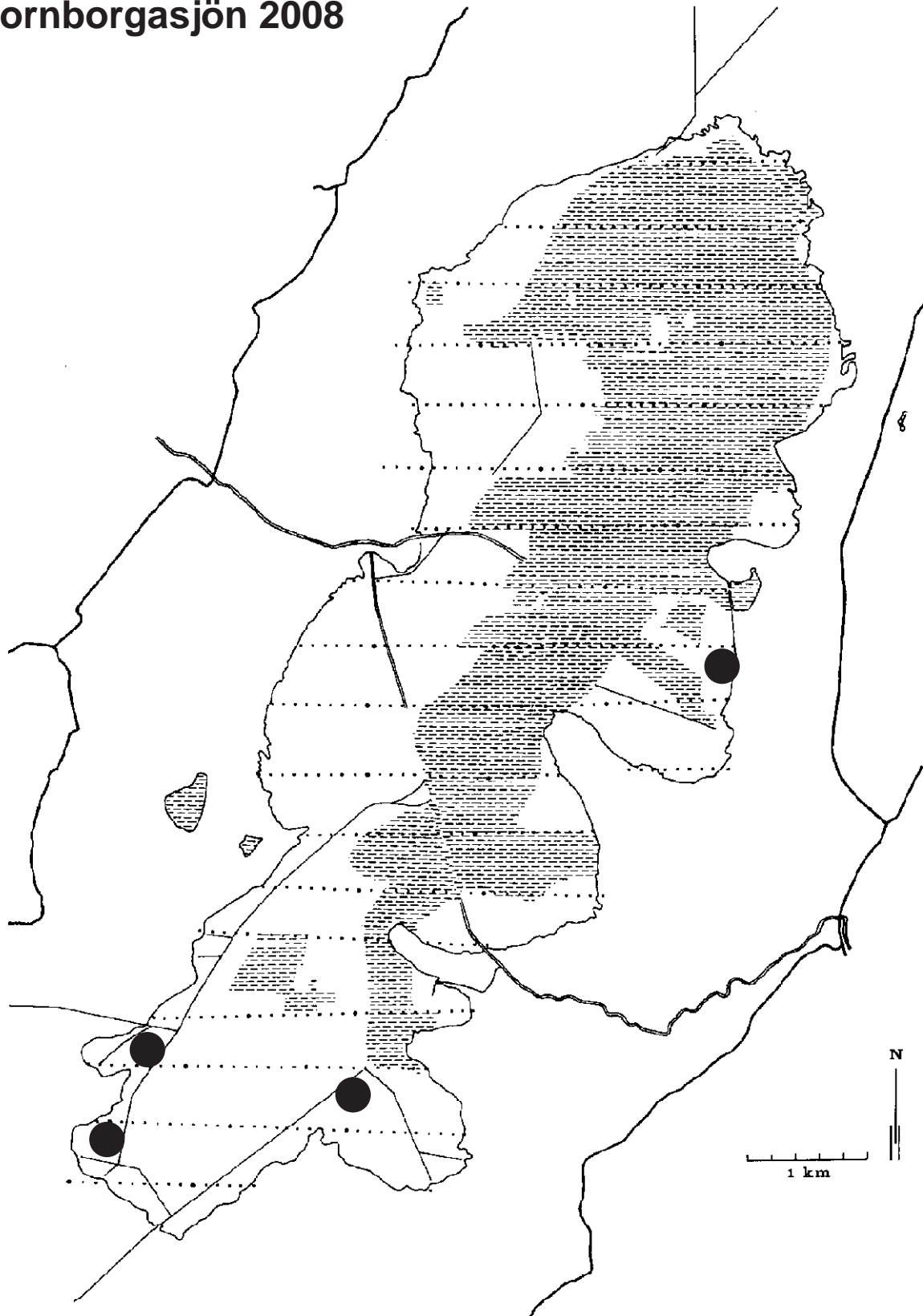
Figur 2. Häckande par fisktärna *Sterna hirundo* i Hornborgasjön 2008.

Hornborgasjön 2008

Figur 3. Häckande par svarttärna *Chlidonias niger* i Hornborgasjön 2008.

Hornborgasjön 2008

Figur 4. Häckande par fiskmåsar *Larus canus* i Hornborgasjön 2008.

Häckande storskarv och gråhäger i Hornborgasjön 2008

Peder Hedberg Fält

Inledning

Antalet bon av storskarv och gråhäger började inventeras när de första häckningarna påträffades i sjön. För storskarv var det 1998 och för gråhäger 1999 och därefter har årliga inventeringar utförts av antalet bebodda bon.

Syftet är att bestämma antalet häckande fåglar av storskarv och gråhäger och studera var de förekommer i sjön samt utvecklingen för de båda arterna. Detta för att i första hand skapa underlag för att kunna jämföra effekterna på häckande storskarv och gråhäger i samband med restaureringen av sjön, men även ifall naturvårdande åtgärder bör göras för att gynna arterna.

Metod

Antalet bebodda bon räknades (Svensson 1975) från kanot i olika områden med häckande fåglar. Räkning av bon gjordes den 17 maj och den 10 juni i samband med räkning av bon hos måsar och tärnor.

Resultat

Storskarv

I tabell 1 redovisas resultatet av inventeringarna. Totalt hittades kolonier av häckande storskarv i ett större område i södra delen av sjön (123 bon), och två mindre kolonier i avdödat videbuskage strax norr om Orenabbe (6 respektive 14 bon), även kallat Blockholmarna. Totalt hittades 143 bon vilket är 38 bon färre än föregående år. Väldigt få döda ungar påträffades vid kontroll av kolonin i söder och vid Blockholmarna vid inventeringarna vilket tyder på att häckningsframgången varit tillfredsställande. Inga tecken på att ägg eller ungar hade utsatts för plundring eller predation.

Tabell 1. Antalet bon av storskarv och gråhäger i Hornborgasjön 2008.

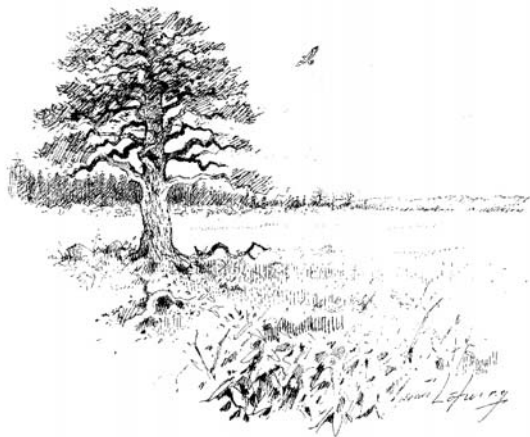
Art	Antal bon
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	143
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	23

Gråhäger

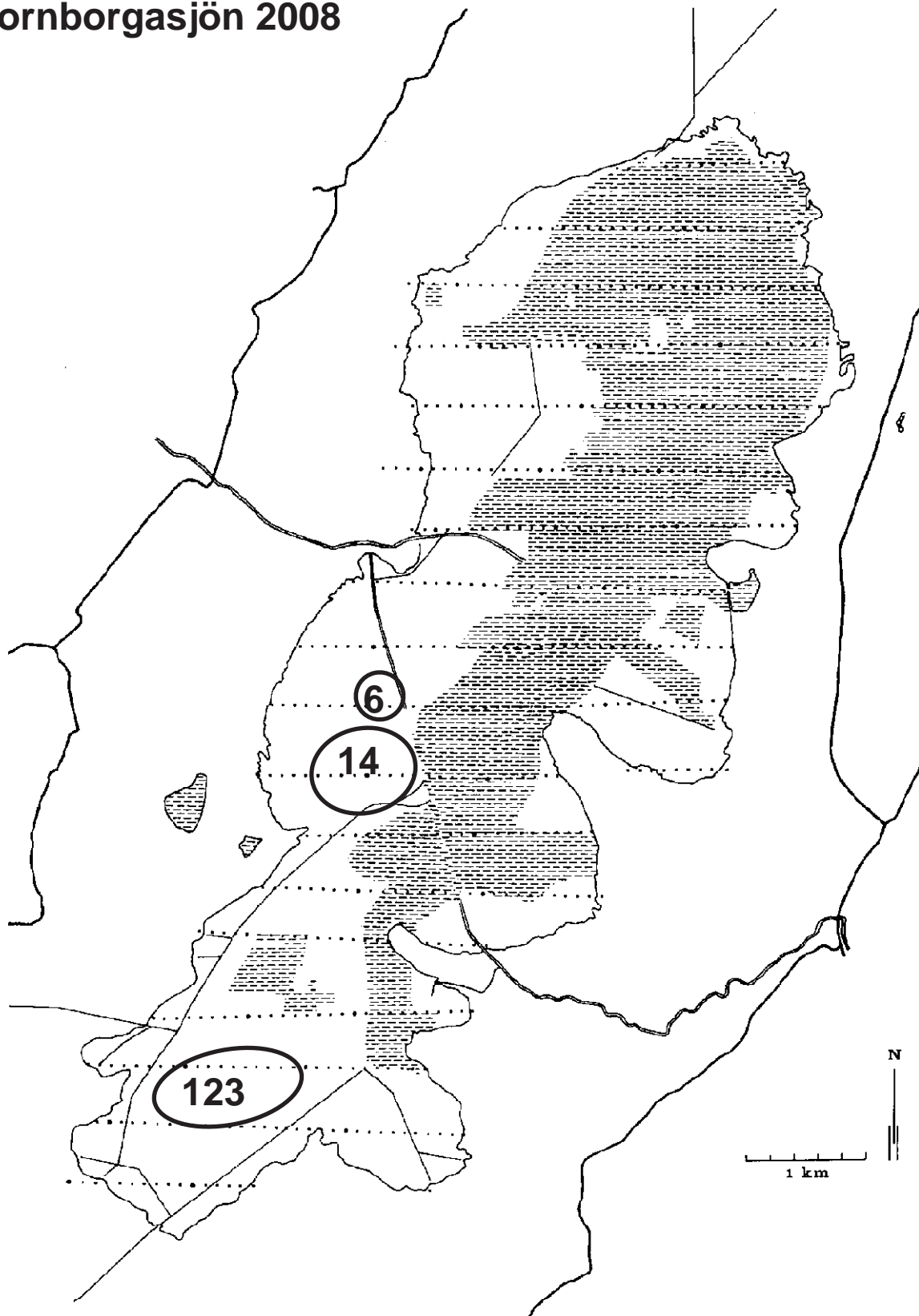
Totalt hittades 23 bon varav 19 låg i videbuskaget tillsammans med häckande storskarv samt 4 bon Korpaboviken. Inga häckande fåglar förekom vid Utloppet i år. Antalet häckande bon är det högsta som har noterats i sjön sedan inventeringarna startades.

Referenser

Svensson, S. 1975.Handledning för svensk häckfågel taxering med beskrivning av revirkarteringsmetoden och punkttaxeringsmetoden. Zool. Inst. Lunds universitet.

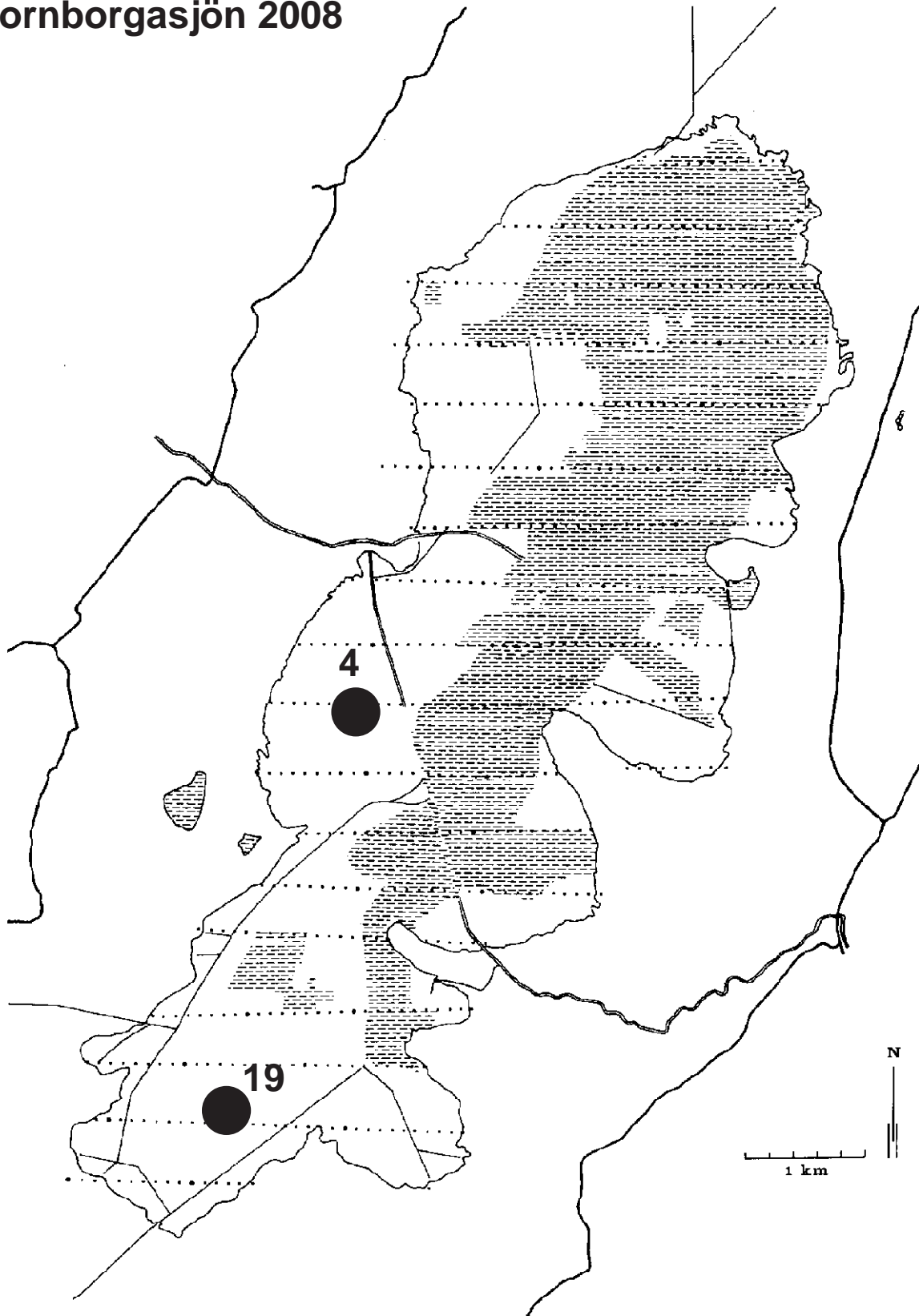

Hornborgasjön 2008

Figur 1. Häckande par storskarv *Phalacrocorax carbo* i Hornborgasjön 2008.

Hornborgasjön 2008

Figur 2. Häckande par gråhäger *Ardua cinerea* i Hornborgasjön 2008.

Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2008

Clas Hermansson & Mats Rosengren

Under året ringmärktes 2 874 fåglar av 77 arter. Antalet är det högsta sedan 2004 och det näst högsta sedan 1994. Det är emellertid ett betydligt lägre antal än den aktiva perioden vid märkplatserna Flian ute i sjöområdet och Fågeludden, som avslutades för ungefär 15 år sedan.

Årets verksamhet var koncentrerad kring märkplatserna vid Kärrgården, Fågeludden och Vadboden (andfänge och nätfångst). Aktiviteten vid Almeö var liten jämfört med tidigare år, men glädjande stor vid Bosgården. I tabell 1 ges en översikt över ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2008. Här framgår bland annat att 6 % av fåglarna märktes vid Bosgården, 9 % vid Fågeludden, 60 % vid Kärrgården och 15 % vid Vadboden. Fångstinsatsen för stationär ringmärkningsverksamhet framgår av tabell 2.

Verksamheten vid andfänget, som var placerat vid Vadboden, fortsatte för tredje året. I samband med detta insamlades också prover till Jordbruksverkets övervakning av aviär influensavirus. Karl-Markus Laudon ansvarade för

andfänge och provtagning.

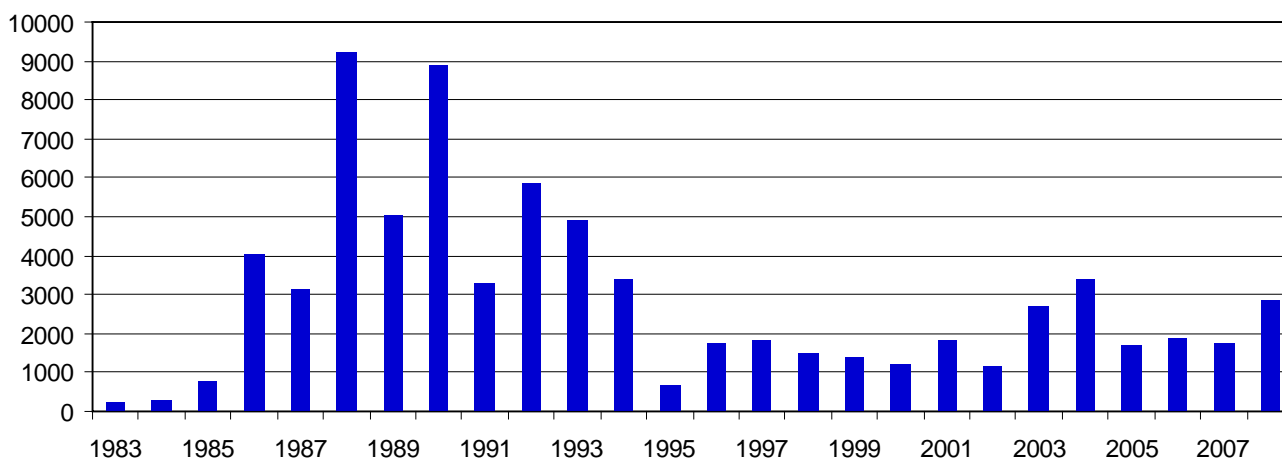
Sedan starten år 1983 har nu 74 840 fåglar av 140 arter ringmärkts vid Hornborgasjön. Utvecklingen av ringmärkningen från 1983 framgår av figur 1. En förteckning över ringmärkta fåglar redovisas i det appendix som följer efter denna artikel.

Flera års kamp att överföra samtliga äldre nymärkningar och kontroller till Ringmärkningscentralens databas gick under 2008 in sitt slutskede. Allt är nu datalagt och jämfört med det återstår nu endast ett mindre arbete. Allt måste naturligtvis definitivt avslutas under 2009.

Flygga fåglar

Årets lista över vanligaste märkarter kännetecknas av aktiviteterna vid andfänget och nätfångst vid Kärrgården. Listan toppas av gräsand (261), grönfink (246), steglits (200), lövsångare (194), blåmes (183), pilfink (170), talgoxe (135), stare (119), kricka (115) och bofink (111).

Cikoriafältet vid Kärrgården samlade ovanligt många steglitsar från slutet av augusti till

Figur 1. Antalet ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön 1983-2008. De höga antalen under 1988 och 1990 beror på stor aktivitet vid märkplatsen Flian, mitt ute i sjöområdet. Under åren 1986-1990 ringmärktes 16 200 fåglar vid märkplats Flian (i medeltal 3 230 per år). Märkplatsen ersattes med märkplats Fågeludden och under åren 1992-1994 ringmärktes 6 100 fåglar i vassen utanför udden (medeltal 2 040 fåglar per år).

Tabell 1. Översikt över ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2008. Antal ringmärkta fåglar, fördelning i procent mellan märkplatserna samt antal arter, fördelat på märkplatser och typ av verksamhet.

Märkplats	Antal ringmärkta	Fördelning (%)	Antal arter
Almeö (nätfångst)	28	1	8
Bosgården (nätfångst)	174	6	21
Fågeludden (nätfångst & vadarburar)	269	9	27
Kärragården (nätfångst)	1 732	60	52
Vadboden (andfänge)	422	15	19
Övriga områden (nätfångst & pullmärkning)	249	9	10
Totalt	2 874	-	77
Flygg	2 612	91	72
Pulli	262	9	16

början av oktober månad. Högsta dagsantal var 110 ex. den 23 augusti och 150 ex. den 4 oktober. Sammanlagt ringmärktes 200 fåglar. Märksiffrorna från 2006 upprepade sig. Då ringmärktes 209 fåglar. Precis som under 2006 var omsättningen stor och det verkliga antalet steglitsar som födosökte i området var betydligt fler. Under 2007 var antalet märktillfällen färre. Trots det ringmärktes 72 fåglar. Vid jämförelser med märksiffror från hela Sverige är antalet vid Kärragården anmärkningsvärt stort.

Rörhöna och tofsmes är sällsynta arter i

fältstationens märkprotokoll. Tidigare har endast två fåglar ringmärkts av vardera arten. Rörhönan ses årligen, men är ovanlig i Hornborgasjön och chanserna för ringmärkning är inte stor. Trots detta fångades en ungfågel i andfänget den 18 september. Lika överraskande var den tofsmes som fångades i näten vid Kärragården den 16 juni.

Ringmärkningsplasten vid Kärragården har tidigare visat sig kunna bjuda på överraskningar. Under 2008 var det dags igen med fältstationens andra och tredje höksångare. De

Tabell 2. Fångstinsatsen för stationär ringmärkningsverksamhet vid Hornborgasjön 2008; antal märktillfällen och nätter per månad och totalt fördelat på märkplatserna Almeö, Fågeludden och Kärragården.

Månad	Almeö		Fågeludden		Kärragården		Totalt	
	Märktillf	Nätter	Märktillf	Nätter	Märktillf	Nätter	Märktillf	Nätter
Januari	-	-	-	-	-	-	-	-
Februari	1	7	-	-	1	39	2	46
Mars	-	-	-	-	2	70	2	70
April	-	-	-	-	4	92	4	92
Maj	-	-	-	-	6	149	6	149
Juni	-	-	-	-	1	22	1	22
Juli	-	-	4	49	13	618	17	667
Augusti	1	5	3	57	11	641	15	703
September	3	27	1	43	6	237	10	307
Oktober	-	-	1	12	5	201	6	213
November	-	-	-	-	3	68	3	68
December	-	-	-	-	1	27	1	27
Summa	5	39	9	161	53	2 164	67	2 364

Tabell 3. Förteckning över arter och antal fåglar som ringmärkts som boungar, s.k. pullmärkning, vid Hornborgasjön 2008.

Art	Antal	Art	Antal
Kanadagås	1	Kärrensångare	1
Tornfalk	58	Lövsångare	1
Trana	8	Svartvit flugsnappare	13
Svarttärna	11	Blåmes	32
Kattuggla	3	Talgoxe	19
Gärdsmyg	3	Kaja	7
Näktergal	1	Stare	100
Koltrast	1	Gråsparv	3
		Totalt	262

båda årsungarna fångades i näten den 23 augusti respektive den 20 september. Fynd av höksångare är högst ovanliga i Västergötland.

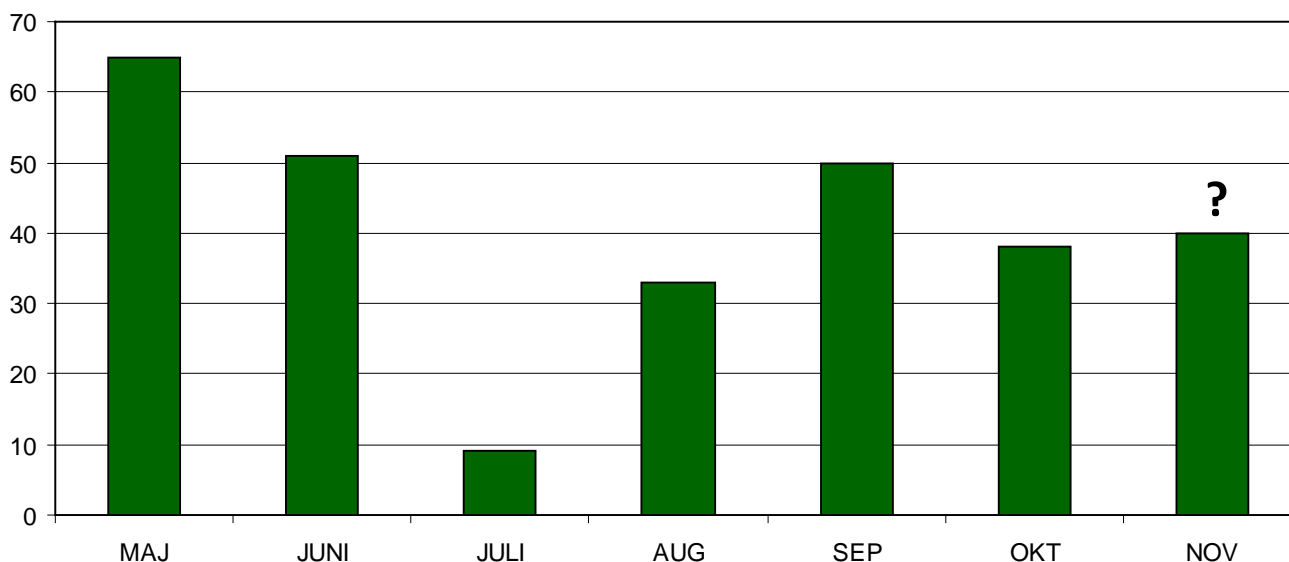
Boungar

Under året märktes 262 ungar av 16 arter. Antalet är lägre än tidigare år, vilket beror på att vi inte genomförde någon märkning av skrattnåsungar under 2008. Ringmärkning av boungar i småfågelholkar vid Almeö, Korpaboviken och Rödemosse genomfördes som planerat. Dessutom märktes bland annat 58 tornfalkar, 8 tranor och 11 svarttärnor. Årets resultat framgår av tabell 3.

Framgången med starholkarna vid Almeö är nu en grundmurad följetong. Inför årets häckningssäsong utökades antalet holkar med ytterligare fem (från 20 till 25). Samtliga blev bebodda! Det är uppenbart att det fortfarande finns plats för fler starfamiljer i området. Angränsande betesmarker lämpar sig mycket bra för arten.

Andfänget

Den 28 april öppnades andfänget i strandlinjen utanför Vadbodskullen. Det var öppet fram till den 7 november med undantag för några kortare

Figur. 2. Antalet nymärkningar av gräsand *Anas platyrhynchos* i andfänget vid Vadboden per månad under 2008. Totalt ringmärktes 261 gräsänder. Staplarna är reviderade med hänsyn till aktiva fångstdagar och därför fullt jämförbara mellan månaderna. Tyvärr uppgår fångsten i november endast till 7 dagar, varför jämförelser inte kan göras med övriga månader. Av figuren framgår att flest ånder fångades under maj månad. Det låga antalet under juli beror sannolikt på att tiden överensstämmer med ruggningsperioden, då änderna inte är speciellt rörliga.

perioder. Premiärfångsten blev en gräsand den 4 maj. Förutsättningarna för fångst var mycket bra och jämförbara med förhållandena under sommaren och hösten 2007, till skillnad från den torka som försvårade fångsten under 2006. Vattenståndet var relativt stabilt och på grund av riklig nederbörd torrlades fångst delen i fångstet inte vid något tillfälle. Fjölårets lyckade konstruktionsändring av ingångarna till fångstet, vilket resulterade i att rymningarna i stort sett eliminerades påverkade även 2008 års fångst-siffror positivt. Sammanlagt ringmärktes 422 fåglar av 19 arter.

Vanligaste art var gräsand (261), säkerligen beroende på de sex lockänder (gräsänder) som hade sin hemvist i fångstet under hela säsongen. Därutöver märktes följande våtmarksfåglar; kricka (115), skogssnäppa (5), grågås (2), bläsand (2), tofsvipa (2), kanadagås (1), stjärtand (1), enkelbeckasin (1), svartsnäppa (1) och grönbena (1) Tillgången på föda, korn, lockade även andra arter som sökte sig genom ingångarna till andfångstet, bland annat skator, kajor och pilfinkar. Den mest överraskande arten var en kungsfiskare!

Jämfört med 2007 fångades betydligt färre gräsänder (-37 %) i andfångstet, trots att förutsättningar och fångstinsats bedöms som likartade. Antalen var 261 (2008) och 412 (2007). För krickan blev förhållandet det motsatta, betydligt fler krickor under 2008. Antalen var 115 (2008) och 12 (2007). Vi kan naturligtvis endast spekulera kring orsakerna. Resultaten från simfågelräkningarna visar inte på några anmärkningsvärda skillnader mellan åren.

Den största synliga förändringen i området var att den blå bården utmed stranden helt var täckt med grönskära från eftersommaren. På vissa platser var det till och med så tätt att änderna hade svårigheter att simma. Om detta hade någon inverkan på fångsten av gräsänder vet vi emellertid inte. Samtidigt kunde vi konstatera att i stort sett alla krickor fångades under augusti och september månad när de flesta växterna gått i fröställning. Det vore naturligtvis värdefullt att undersöka grönskärans eventuella betydelse som föda för simänderna.

Influensaövervakning

Insamlingen av prover för analys av aviär influensavirus fortsatte för tredje året under 2008. Provtagningen utfördes enligt avtal med Kalmar Survallance AB, som har Jordbruksverketsverket som uppdragsgivare. Hornborgasjöns fältstation svarade endast för insamling av prover, lagring och transport till Kalmar högskola, där proverna analyserades. Motsvarande insamling av prover utfördes vid Ottenby fågelstation. Tidigare år har endast kloak- eller träckprov insamlats. Nytt för år 2008 var den större kvantiteten (1 500 prover) och att provtagningen kompletterades med svalgprov för samtliga fåglar.

Totalt insamlades 1 561 prover, samtliga i samband med fångst i andfångstet. Listan över provtagna fåglar upptar 12 arter. Bland dessa finns följande andfåglar och antal prover; gräsand (1 405), kricka (138), grågås (2), bläsand (2), kanadagås (1) och stjärtand (1). Därutöver provtogs rörhöna (1), och fem vadararter (11). Anledningen till att antalet prover för gräsand och kricka är högre än antal ringmärkta individer beror på ett stort antal återfångster där också provtagning utfördes.

Ny märkart

Den 3 november fångades en stjärtand i andfångstet. Det blev årets enda nya märkart. Sedan 1983 har totalt 140 arter ringmärkts vid Hornborgasjön.

Återfynd och kontroller

Sammanlagt har 36 återfynd rapporterats genom Ringmärkningscentralen (RC) under 2008.

Återfyndsandelen under åren 1983-2008 är 0,6 % (458 återfynd av 74 840 ringmärkta fåglar). Granskning av årets återfynd och kontroller visar att några är speciellt intressanta.

Två gräsänder, hane och hona som fångades i andfångstet vid Vadboden den 9 november 2006 sköts på Jylland i Danmark den 19 november 2008. Vid båda tillfällena har de uppenbarligen varit tillsammans.

Två återfynd av gräsänder från Ryssland

under våren avslöjade fåglarnas rekryteringsområde. Gräsänderna, båda hanar, fångades i andfånget i Norra Sätunaviken senhösten 2006, återkom 104 mil mot öster respektive 183 mil mot nordost. Båda sköts på rastplatser eller i möjliga häckningsområden den 24 april 2008 respektive den 10 maj 2007.

Den 16 augusti 1994 infångade Börje Sundberg tre brunänder i samband med arbete utanför Ytterberg inför Hornborgasjöns slutliga vattenståndshöjning. Dagens arbetspass närmaste sig sitt slut och det återstod endast några kvadratmeter att markbearbeta. Där fanns tre ruggande brunänder som inte kunde flyga. Änderna transporterades till fältstationen för ringmärkning. Efter 13 år och 4 månader kom ett brev från Ringmärkningscentralen som berättade att en av brunänderna, en hane, återfunnits. I första hälften av december 2007 sköts den eller hittades död i närheten av Aberdeen i Skottland, 94 mil väster om Ytterberg. Tiden mellan ringmärkning och återfynd avslöjar att brunanden därmed är den äldsta i Sverige. Brunänder som ringmärkts i Sverige har aldrig tidigare rapporterats från de Britiska öarna (Fransson & Pettersson 2001).

Den 30 juni 2004 ringmärkte Jörgen Fritzson en gammal stenknäck vid Bosgården. Den 13 januari 2008, efter tre år och drygt 6 månader, kontrollerades den av en ringmärkare vid Metkovic i Kroatien, 171 mil söder om Bosgården. Det är känt att stenknäckar övervintrar bland annat i dessa områden. Granskning av svenska återfynd avslöjar att fågeln i Kroatien är ett av de sydostligaste. (Fransson & Hall-Karlsson 2008).

Precis som tidigare år sågs den numera välkända tranan F36 bland tranflockarna vid Vadboden. Hon rastade den 6-10 april. Åldern var nu 18 år och 9 månader, europeiskt åldersrekord. Tranan är märkt vid Malung i Dalarna den 11 juli 1989 av Börje Flygar.

Av naturliga skäl kan inte alla rapporter av färgmärkta tranor och halsmärkta gäss redovisas i den förteckningen över återfynd som finns i denna redogörelse. De är helt enkelt för många! Resultatet kommer att presenteras i separata redogörelser.

Tack

Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön är ett resultat av lagarbete och många deltagares entusiasm. Följande personer har varit ringmärkare: Åke Abrahamsson, Peder Hedberg Fält, Clas Hermansson, Ida-Linnéa Laudon (andfånget), Karl-Markus Laudon, Peter Laudon (andfånget), Mats Rosengren, Albin Thorsson och Eric Thorsson. För andra året i följd var Christopher Magnusson vår trognaste och mest entusiastiske deltagare.

Referenser

- Fransson, T. & Pettersson, J. 2001. Svensk ringmärkningsatlas. Vol. 1. Stockholm.
Fransson, T. & Hall-Karlsson, S. 2008. Svensk ringmärkningsatlas. Vol. 3. Stockholm.

Återfynd och kontroller 2008

I nedanstående förteckning redovisas alla återfunna fåglar ringmärkta vid Hornborgasjön, som rapporterats 2008. Egna kontroller, dvs. fåglar som märkts och kontrollerats inom Hornborgasjö-området upptas inte här.

I förteckningen har följande symboler använts:

00	unge på häckplatsen, oflygg eller nyligen flygg
10	fågel under sitt första kalenderår (född samma år)
20	fågel under sitt andra kalenderår (född föregående år)
2+	fågel under sitt andra kalenderår eller äldre (född föregående år eller tidigare)
30	fågel under sitt tredje kalenderår
3+	fågel under sitt tredje kalenderår eller äldre
M	hane
F	hona
+	skjuten
x	funnen död
xF	funnen död; skadad i samband med fåbgst eller hantering
xT	funnen död; trafikoffer
(x)	funnen sjuk eller skadad, senare död
r	endast ringen funnen
v	kontrollerad; fångad och frigiven med sin ring
(v)	kontrollerad; ringen avläst utan att fågeln fångats
SVS	Sverige Stockholm Riksmuseum

Egentliga återfynd

GRÅGÅS *Anser anser*

9.268.836	2+	2006-06-22	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
EFF	x	2008-01-09	Weisweil 48.12 N/ 07.41 E, Emmendingen, Südbaden, TYSKLAND. 1.187 km SSW (202°), 1 Y 201 D. Funnen, nyligen död (RC 08/0038).
9.269.015	2+	2006-06-21	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
EGP	+	2007-10-21	Nörreby 55.35 N/ 10.15 E, Bogense, Fyn, DANMARK. 362 km SW (215°), 1 Y 122 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/1285).
9.269.020	2+	2006-06-21	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
EAM	+	2008-01-12	Dörholm 55.29 N/ 10.28 E, Klintebjerg, Fyn, DANMARK. 365 km SSW (212°), 1 Y 205 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/1286).
9.269.070	2+	2006-06-22	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
EMF	+	2008-02-02	Leenders 52.41 N/ 06.09 E, Wanneperveen, Drente, HOLLAND. 778 km SW (220°), 1 Y 225 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/0518).
9.269.098	00	2006-07-31	Fågeludden, Hornborgasjön 58.20 N/ 13.35 E.
EPD	r	2007-05-09	Fågeludden 58.20 N/ 13.35 E, Hornborgasjön, Västergötland. 0 km, - Endast blå halsring EPD funnen (RC 2008/2131).

9.269.111*	2+ +		2007-05-22 2007-11-15	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Reersö 55.31 N/ 11.06 E, Görlev, Sjaelland, DANMARK. 339 km SSW (206°), 0 Y 177 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/0445).
9.269.900 ENX	2+ +		2007-07-05 2008-07-03	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Dagsnäs 58.17 N/ 13.30 E, Hornborgasjön, Västergötland. 2 km N (0°), 0 Y 364 D. Skjuten (RC 2008/2428).

GRÄSAND *Anas platyrhynchos*

90A74.659	2+ +	M	2006-10-21 2008-04-24	Norra Sätunaviken, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. Delta River Msta 58.25 N/ 31.25 E, Novgorod, RYSSLAND. 1.039 km E (82°), 1 Y 186 D. Skjuten, nyligen död (RC 2008/2471).
90A74.682	1+ +	F	2006-11-06 2007-11-19	Norra Sätunaviken, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. St. Holmen 58.17 N/ 13.16 E, Norra Vånga, Kvänum, Västergötland. 17 km W (264°), 1 Y 13 D. Skjuten (RC 08/0027).
90A74.712	10 +	M	2006-11-09 2007-05-10	Norra Sätunaviken, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. Shilyaevskaya 65.07 N/ 45.42 E, Arkhangelsk, RYSSLAND. 1.829 km NE (52°), 0 Y 182 D. Skjuten, nyligen död (RC 2008/2472).
90A74.716	1+ +	F	2006-11-09 2008-11-19	Norra Sätunaviken, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. Rude 56.00 N/ 10.13 E, Jylland, DANMARK. 325 km SW (220°), 2 Y 11 D. Skjuten (RC 2008/2916).
90A74.719	1+ +	M	2006-11-09 2008-11-19	Norra Sätunaviken, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. Rude 56.00 N/ 10.13 E, Jylland, DANMARK. 325 km SW (220°), 2 Y 11 D. Skjuten (RC 2008/2917).
90A74.888*	3+ xT	M	2007-06-08 2008-04-03	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Ugglum 58.14 N/ 13.31 E, Falköping, Västergötland. <10 km, 0 Y 300 D. Trafikofför, nyligen död (RC 08/1042).
90A80.192	2+ +	M	2007-07-18 2007-11-03	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Munke Bjergby 55.30 N/ 11.32 E, Sorö, Sjaelland, DANMARK. 330 km SSW (202°), 0 Y 108 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/0438).
90A80.285*	2+ +	M	2007-08-17 2007-11-25	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Veggerby 56.54 N/ 09.38 E, Himmerland, Jylland, DANMARK. 276 km WSW (238°), 0 Y 100 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/0439).

90A80.296	2+ xF	M	2007-08-20 2008-08-30	Även kontrollerad 18.8-9.11.2007, Vadboden. Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Eendenkooi 53.23 N/ 05.18 E, Landerum, Terschelling, HOLLAND. 745 km SW (227°), 1 Y 11 D. Nyligen död, skadad i samband med fångst eller hantering (RC 2008/2410).
90A80.300	2+ +	M	2007-08-22 2007-12-28	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Kyndby Sö 55.47 N/ 11.54 E, Fredrikssund, Sjaelland, DANMARK. 292 km SSW (200°), 0 Y 128 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/0440).
90A80.318	2+ (v)	F	2007-10-08 2008-03-24	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Mössebergsparken 58.11 N/ 13.33 E, Falköping, Västergötland. 10 km SSE (162°), 0 Y 168 D. Ringen avläst utan fångst (RC 08/0814).
90A80.371	1+ +	M	2007-10-24 2008-09-12	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Ryholm 58.35 N/ 14.13 E, Moholm, Västergötland. 55 km NE (50°), 0 Y 324 D. Skjuten (RC 2008/2293).
90A80.379	2+ +	M	2007-10-24 2008-11-30	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Hallundvej 57.15 N/ 10.02 E, Brønderslev, Jylland, DANMARK. 235 km WSW (243°), 1 Y 38 D. Skjuten (RC 2008/2995).
90A80.394	10 +	F	2007-10-25 2007-11-05	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. St. Holmen 58.17 N/ 13.16 E, Norra Vånga, Kvänum, Västergötland. 14 km W (278°), 0 Y 11 D. Skjuten, nyligen död (RC 08/0026).
90A80.424*	2+ +	M	2007-10-31 2008-10-07	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Haderslev fjord 55.17 N/ 09.41 E, Ribe, DANMARK. 405 km SW (217°), 0 Y 342 D. Skjuten (RC 2008/2587).
90A84.025	3+ +	M	2008-05-30 2008-11-28	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Mossagårdsvägen 56.08 N/ 12.37 E, Viken, Skåne. 243 km SSW (193°), 0 Y 182 D. Skjuten (RC 2008/2961).

BRUNAND *Aythya ferina*

90A23.676	2+ x	M	1994-08-16 (2007-12-15)	Ytterberg, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.34 E. Corby Loch 57.13 N/ 02.08 W, Aberdeen, SKOTTLAND. 937 km W (269°), (13 Y 124 D). Ringen kommer från en fågel som sköts eller hittades död av en kompanjon...han fick ringen under första hälften av december 2007 (RC 08/0039).
-----------	---------	---	----------------------------	---

SKRATTMÅS *Larus ridibundus*

6.194.251	00	2001-06-19	S. Fågeludden, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.35 E.
	(v)	2007-11-23	Hoornseplas 53.11 N/ 06.33 E, Haren, Groningen, HOLLAND. 720 km SW (221°), 6 Y 158 D. Ringen avläst utan fångst (RC 08/0014).
	(v)	2008-02-09	Kaap Hoorn 53.11 N/ 06.33 E, Haren, Groningen, HOLLAND. 720 km SW (221°), 6 Y 238 D. Ringen avläst utan fångst, sågs även 26.2 (RC 2008/2074).
6.208.774	00	2004-06-11	S. Fågeludden, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.35 E.
	(v)	2008-03-14	Erasmuspark 52.23 N/ 04.51 E, Amsterdam, Noord-Holland, HOLLAND. 859 km SW (224°), 3 Y 277 D. Ringen avläst utan fångst (RC 2008/1019).
6.410.677	00	2003-06-18	S. Fågeludden, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.35 E.
	(v)	2008-12-10	Kastrup Lystbådehavn 55.38 N/ 12.39 E, Amager, Sjaelland, DANMARK. 304 km S (191°), 5 Y 177 D. Ringen avläst utan fångst (RC 2008/3084).
6.410.834	00	2004-06-11	S. Fågeludden, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.35 E.
	x	2008-04-24	Fäholmen torn 58.21 N/ 13.36 E, Hornborgasjön, Västergötland. 4 km NNE (15°), 3 Y 318 D. Funnen, nyligen död, slagen av rovfågel, pilgrimsfalk? (RC 2008/2001).
6.413.861	00	2007-06-08	N. Ytterberg, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.34 E.
	(x)	2008-03-09	Nagden Marshes 51.20 N/ 00.55 E, Faversham, Kent, ENGLAND. 1.118 km SW (232°), 0 Y 285 D. Funnen, bruten vinge, avlivad (RC 08/0683).

LADUSVALA *Hirundo rustica*

CC52.190	10	2007-09-04	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v M	2008-09-14	Flommen 55.24 N/ 12.50 E, Falsterbo, Skåne. 325 km S (188°), 1 Y 11 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2008/2508).

BLÅMES *Parus caeruleus*

CC57.661*	10	M	2007-11-03	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	x		2008-01-16	Almeö 58.18 N/ 13.33 E, Hornborgasjön, Västergötland. < 10 km, 0 Y 74 D. Drunknat i brunn, nyligen död, (RC 2008/0283).

Förteckning över ringmärkta fåglar 1983-2008

I följande tabell redovisas ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön åren 1983-2008. Förutom Hornborga-sjöns fältstations ringserier (fr.o.m.1986) upptar tabellen fåglar ringmärkta av och med ringserier tillhörande Barbro Axelsson (1983-94), Bengt Pettersson (1983-94), Clas Hermansson (1983-85, 1990-97, 1999-2005), Åke Abrahamsson (1989-2008), Juhani Vuorinen (1994) samt Björn Helander (2002-03). Dessutom upptar förteckningen antalet egentliga återfynd som rapporterats genom Ringmärknings-centralen. Här avses alla återfunna fåglar undantaget de som märkts som boungar och rapporterats inom 10 km från märkplatsen efter mindre än tre månader och alla egna kontroller, dvs. fåglar som märkts och kontrollerats av stationen inom 10 km från märkplatsen.

Med området Hornborgasjön avses hela sjöområdet, strandskogen och närliggande öppna marker. Koordinaterna är ca 58.20 N/ 13.34 E.

Art	Märkta 1983-2007	Märkta 2008	Summa 1983-2008	Summa återfynd
Grågås <i>Anser anser</i>	421	2	423	19
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	9	1	10	1
Bläsand <i>Anas penelope</i>	1	2	3	
Kricka <i>A. crecca</i>	76	115	191	1
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	655	261	916	16
Stjärtand <i>A. canuta</i>		1	1	
Brunand <i>Aythya ferina</i>	3		3	1
Vigg <i>A. fuligula</i>	2		2	
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	2		2	
Fasan <i>Phasianus colchicus</i>	1		1	
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	1		1	
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	1		1	
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	61		61	
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	1		1	
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	5		5	
Havsörn <i>Haliaeetus albicilla</i>	5		5	
Brun kärrhök <i>Circus aeruginosus</i>	549		549	19
Blå kärrhök <i>C. cyaneus</i>	54		54	1
Ängshök <i>C. pygargus</i>	16		16	
Sparvhök <i>Accipiter nisus</i>	21		21	2
Ormvråk <i>Buteo buteo</i>	2		2	1
Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i>	28		28	1
Tornfalk <i>Falco tinnunculus</i>	474	58	532	3
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	13		13	
Kornknarr <i>Crex crex</i>	1		1	
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	2	1	3	
Sothöna <i>Fulica atra</i>	1		1	
Trana <i>Grus grus</i>	25	8	33	
Mindre strandpipare <i>Charadrius dubius</i>	16	1	17	
Större strandpipare <i>C. hiaticula</i>	9		9	2
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	52	2	54	
Kustsnäppa <i>Calidris canutus</i>	2		2	
Småsnäppa <i>C. minuta</i>	17		17	
Kärrsnäppa <i>C. alpina</i>	15		15	
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	35		35	

Art	Märkta 1983-2007	Märkta 2008	Summa 1983-2008	Summa återfynd
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyptes minimus</i>	1		1	
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	95	2	97	
Morkulla <i>Scolopax rusticola</i>	1		1	
Storspov <i>Numenius arquata</i>	10		10	
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	7	1	8	
Rödbena <i>T. totanus</i>	21	2	23	1
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	35		35	
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	77	5	82	2
Grönbena <i>T. glareola</i>	215	8	223	1
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	111	8	119	
Skrattmåå <i>Larus ridibundus</i>	3 428		3 428	117
Fiskmåå <i>L. canus</i>	1		1	
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	112		112	1
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	331	11	342	
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	1		1	
Gök <i>Cuculus canorus</i>	1		1	
Kattuggla <i>Strix aluco</i>	31	3	34	4
Hornuggla <i>Asio otus</i>	13		13	1
Pärluggla <i>Aegolius funereus</i>	2		2	
Nattskärå <i>Caprimulgus europaeus</i>	1		1	
Tornseglare <i>Apus apus</i>	99		99	
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>	48	1	49	
Göktyta <i>Jynx torquilla</i>	10		10	
Gröngöling <i>Picus viridis</i>	3		3	
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	34	4	38	
Mindre hackspett <i>D. minor</i>	36		36	
Sånglärka <i>Alauda arvensis</i>	4		4	
Backsvala <i>Riparia riparia</i>	105	6	111	
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	424	25	449	2
Hussvala <i>Delichon urbica</i>	17		17	
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	103	1	104	
Ängspiplärka <i>A. pratensis</i>	20		20	
Gulärå <i>Motacilla flava</i>	463	44	507	4
Forsärå <i>M. cinerea</i>	4	1	5	
Sädesärå <i>M. alba</i>	879	80	959	1
Strömstare <i>Cinclus cinclus</i>	15		15	2
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	182	26	208	
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	152	17	169	1
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	1 158	51	1 209	2
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	164	7	171	1
Blåhake <i>L. svecica</i>	22		22	
Svart rödstjäå <i>Phoenicurus ochruros</i>	1		1	
Rödstjäå <i>P. phoenicurus</i>	31	1	32	
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	129	1	130	
Stenskvätta <i>Oenanthe oenanthe</i>	13	3	16	

Art	Märkta 1983-2007	Märkta 2008	Summa 1983-2008	Summa återfynd
Koltrast <i>Turdus merula</i>	489	22	511	5
Björktrast <i>T. pilaris</i>	261	7	268	3
Taltrast <i>T. philomelos</i>	140	10	150	1
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	444	1	445	3
Dubbeltrast <i>T. viscivorus</i>	1		1	
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	60		60	
Flodsångare <i>L. fluviatilis</i>	3		3	
Vassångare <i>L. luscinioides</i>	2		2	
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	2 538	32	2 570	16
Kärrsångare <i>A. palustris</i>	181	23	204	
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	9 278	29	9 307	69
Trastsångare <i>A. arundinaceus</i>	567	1	568	11
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	131	6	137	
Höksångare <i>Sylvia nisoria</i>	1	2	3	
Ärtsångare <i>S. curruca</i>	297	25	322	1
Törnsångare <i>S. communis</i>	1 245	83	1 328	1
Trädgårdssångare <i>S. borin</i>	1 206	87	1 293	4
Svarthätta <i>S. atricapilla</i>	852	73	925	1
Lundsångare <i>Phylloscopus trochiloides</i>	1		1	
Grönsångare <i>P. sibilatrix</i>	12		12	
Gransångare <i>P. collybita</i>	77	1	78	
Gransångare <i>P. collybita collybita</i>	2		2	
Lövsångare <i>P. trochilus</i>	6 797	194	6 991	10
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	78	2	80	
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	38	3	41	
Mindre flugsnappare <i>Ficedula parva</i>	1		1	
Svartvit flugsnappare <i>F. hypoleuca</i>	2 650	23	2 673	4
Skäggmes <i>Panurus biarmicus</i>	2 288		2 288	38
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	156	33	189	
Entita <i>Parus palustris</i>	346	13	359	
Tallita <i>P. montanus</i>	499	2	501	
Tofsmes <i>P. cristatus</i>	2	1	3	
Svartmes <i>P. ater</i>	67		67	
Blåmes <i>P. caeruleus</i>	5 403	183	5 586	9
Talgoxe <i>P. major</i>	3 548	135	3 683	5
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	139	9	148	
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	88	6	94	
Pungmes <i>Remiz pendulinus</i>	1		1	
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	178	4	182	
Varfågel <i>L. excubitor</i>	4		4	
Nötskrika <i>Garrulus glandarius</i>	14		14	
Skata <i>Pica pica</i>	29	9	38	
Kaja <i>Corvus monedula</i>	192	10	202	3
Kråka <i>C. corone</i>	5		5	
Korp <i>C. corax</i>	1		1	

Art	Märkta 1983-2007	Märkta 2008	Summa 1983-2008	Summa återfynd
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	642	119	761	1
Gråsparv <i>Passer domesticus</i>	269	31	300	1
Pilfink <i>P. montanus</i>	3 507	170	3 677	5
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	1 275	111	1 386	3
Bergfink <i>F. montifringilla</i>	561	9	570	
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	6 358	246	6 604	29
Steglits <i>C. carduelis</i>	353	200	553	
Grönsiska <i>C. spinus</i>	1 122	10	1 132	6
Hämpling <i>C. cannabina</i>	134	8	142	
Vinterhämpling <i>C. flavirostris</i>	24		24	
Gråsiska <i>C. flammea</i>	268	1	269	
Gråsiska <i>C. flammea cabaret</i>	24		24	
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	155		155	
Domherre <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	311	11	322	
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	31		31	1
Gulsparv <i>Emberiza citrinella</i>	1 700	70	1 770	2
Sävspurv <i>E. schoeniclus</i>	3 734	99	3 833	16
Totalt	71 966	2 874	74 840	458
Antal arter	139	77	140	51

Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2008

Clas Hermansson

Denna fågelrapport grundar sig på observationer från Hornborgasjöns rapporteringsområde, som rapporterats till allmänna rapportsystemet Svalan under 2008. Totalt omfattar den 25 200 fågelrapporter av 226 arter från 598 rapportörer. Jämfört med 2007 är detta en ökning med 1 500 rapporter (6 %), en ökning med 3 arter och en ökning med 95 rapportörer (19 %). Observationer som rapporterats efter den 31 januari 2009 finns inte upptagna i denna sammanställning. Principen för uppgift om observatör är att första, för vissa fynd flera, namn anges enligt vad som framgår av Svalan. För fynd som gäller flera dagar anges också sista observatör.

Arter som är markerade med asterisk * har studerats speciellt under 2008. Redogörelser finns på annan plats i denna publikation. Arter inom parentes bedöms inte ha uppträtt spontant. De är antingen rymlingar från fågelparke eller fåglar från frilevande europeiska populationer. För eventuella rättelser och kompletteringar se Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2009.

Förklaringar

Vinterfynd = januari-februari respektive december

Vårfynd = mars-maj

Sommarfynd = juni-juli

Höstfynd = augusti-november

HF = Hornborgasjöns fältstation

Saknas platsangivelse gäller fyndet hela sjöområdet (inventerats).

Samtliga fynd gäller rastande fåglar om inget annat anges

Knölsvan* *Cygnus olor*

Högsta antal vår: 1 050 ex. 13.4 (HF).

Högsta antal höst: 1 710 ex. 13.9 (HF)

Vinterfynd: 1 530 ex. 12.1 (HF), 380 ex. Korpaboviken 20.12 (Leif Arvidsson).

Antalet under våren tangerar tidigare högsta notering från 2006 (1 050 ex. den 22 april). Antalet under januari månad är anmärkningsvärt högt.

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Vårfynd: Sågs 7.3-3.4, bl.a. 4 ad. Härlingstorp 7.3 (Clas Hermansson), 1 ad. Vadboden 14.3 (Clas Hermansson), 8 ad, 5 ex. 2K Vadboden 16.3 (Eric Thorsson), 10 ad, 2 ex. 2K Vadboden 16.3 (Clas Hermansson), 14 ad. Vadboden 30.3 (Bengt Pettersson), 39 ad, 8 ex. 2K Ytterberg 30.3 (Eric Thorsson), 22 ad. Vadboden 30.3 (Clas Hermansson), 23 ad. Fäholmen 2.4 (Jörgen Fritzson), 1 ad. Vadbo-

den 3.4 (Karl-Markus Laudon).

Höstfynd (1): 16 ad. sträckte mot S över Ytterberg 16.11 (Bengt Pettersson).

Det blev i högsta grad ett märkligt år för arten. Aldrig tidigare har så många mindre sångsvanar setts vid Hornborgasjön, både under våren och hösten. Den 30 mars rastade 22 ad. vid Vadboden och 39 ad, 8 ex. 2K vid Ytterberg, totalt 69 ex. Från hösten finns en notering om 16 ad. på sydsträck. Både antalen under våren och hösten slår tidigare högsta noteringar med råge.

Det är naturligtvis svårt att uppskatta antalet fåglar som rastade under våren. Granskning av fynden antyder att antalet uppgått till 90 ex. Bland ungfågeln kunde två kullar separeras, 2 respektive 3 ungar. De svanar som kunde identifieras rastade endast en kort tid. Det gäller t.ex. två familjegrupper som sågs en dag vid Vadboden, den 16 mars.

Sångsvan* *Cygnus cygnus*

Vinter-vårfynd: 650 ex. St. Bjurum 2.1 (Clas Hermansson), 570 ex. 12.1 (HF), 560 ex. St. Bjurum 14.1 (Clas Hermansson), 245 ex. St. Bjurum 11.2 (Christopher Magnusson), 150 ex. sträckte mot N över Almeö 14.3 (Albin Thorsson).

Högsta antal vår: 320 ex. Vadboden 30.3 (Clas Hermansson).

Högsta antal sommar: 42 ex. Norra Sätunaviken 3.8 (Leif Arvidsson).

Högsta antal höst: 87 ex. 16.11 (HF).

I likhet med 2007 gick vårsträcket över ovanligt tidigt. Det märktes inte minst på den flock som övervintrat på det oskördade kornfältet vid St. Bjurum. Efter årsskiftet fanns 650 sångsvanar kvar (1 160 ex under december 2007). Antalet minskade succesivt och i slutet av februari hade nästan alla lämnat området. Nya svanar anlände från söder och sträcket kulminerade troligen i mitten av mars månad. Vid Vadboden rastade som mest 320 ex. den 30 mars. Albin & Eric Thorsson stod för en gedigen insats genom att ålderseparera de rastande sångsvanarna vid St. Bjurum. Den 12 januari kunde 534 ex. granskas. Av dessa var 146 ex. fjolårsungar, dvs. 27,3 procent. Tack för den värdefulla insatsen.

Sädgås *Anser fabalis*

Vinterfynd (rastande): Sågs 2.1-29.2 och 13.12, bl.a. 17 ex. St. Bjurum 8.1 (Jörgen Fritzson), 24 ex. St. Bjurum 12.1 (Barbro Axelsson), 26 ex. St. Bjurum 9.2 (Eric Thorsson), 58 ex. Vadboden 11.2 (Stig Karlsson), 13 ex. Vadboden 29.2 (Karl-Markus Laudon), 2 ex. Vadboden 13.12 (Kent-Ove Hvass).

Vårfynd (rastande): Sågs 3.3-28.5, bl.a. 9 ex. Vadboden 3.3 (Ulrich Tourbier), 9 ex. Vadboden 30.3 (Jörgen Fritzon), 11 ex. Vadboden 17.4 (Jörgen Fritzon).

Höstfynd (rastande): Sågs 21.10-17.11, bl.a. 6 ex. Ytterberg 2.11 (Per-Johan Ulfendahl).

Flockar med översträckande sädgäss ses regelbundet, främst under vårsträcket. Under 2008 rastade fler sädgäss än normalt.

Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus*

Vinterfynd: 3 ex. St. Bjurum 9.2 (Eric Thorsson), 6 ex. Vadboden 13.2 (Jörgen Fritzon), 2-4 ex. St. Bjurum 18-27.2 (Jörgen Fritzon), 11 ex. Sätunamaden 28.2 (Jörgen Fritzon).

Vårfynd: Sågs 5.4-28.5, bl.a. 2 ex. Vadboden 5.4 (Stig Karlsson), 4-5 ex. Vadboden 14-27.4 (Musse Björklund, Jörgen Fritzon), 6 ex. Rönäs 30.4 (Musse Björklund), 1 ex. Sätunamaden 9-11.5 (Jörgen Fritzon, Eric Thorsson), 2 ex. Vadboden 14.5 (Ingemar Nilsson), 1 ex. Vadboden 28.5 (Magnus Hallgren).

Höstfynd (1): 1 ex. Fågeludden 21.10 (Jörgen Fritzon).

Ovanligt många fynd av rasen tundrasädgås.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

Vinterfynd: Sågs 12-29.2, bl.a. 1 ex. Vadboden 12.2 (Lars-Evert Svensson), 5 ex. Vadboden 16.2 (Thore Axelsson), 2 ex. Vadboden 17-28.2 (Inge Olsson, Ingemar Larsson), 3 ex. Vadboden 29.2 (Jörgen Fritzon).

Vårfynd: Sågs 2.3-23.5, bl.a. 3 ex. 3.3-13.4 (Jörgen Fritzon, Annelie Andersson), 4 ex. 14-19.4 (Musse Björklund, Göran Darefelt), 7 ex. 20.4 (Patrick Åström), 8 ex. 26.4 (HF), 3 ex. 27.4-22.5 (Jörgen Fritzon, Clas Hermansson).

Sommarfynd (1): 1 ex. Vadboden 6.6 (Johannes Löfqvist). *Granskning av fynden visar att ungefär 10 ex. uppehållit sig i sjöområdet under våren.*

Bläsgås *Anser albifrons*

Vinterfynd: Sågs 2.1-29.2, bl.a. 2 ad. St. Bjurum 2.1 (Clas Hermansson), 3 ad. St. Bjurum 8.1 (Jörgen Fritzon), 4 ad. St. Bjurum 18.2 (Jörgen Fritzon).

Vårfynd: Sågs 2.3-16.5, bl.a. 4 ad. Vadboden 2.3 (Per-Olof Bengtsson), 25 ex. Vadboden 3.3 (Magnus Hallgren), 29 ex. St. Bjurum 9.3 (Jörgen Fritzon), 32 ex. St. Bjurum 11.3 (Ingemar Nilsson), 32 ex. Vadboden 16.3 (Albin Thorsson), 1-3 ex. (2 ad, 1 ex. 2K) södra delen 25.3-16.5 (Jörgen Fritzon, Janne Pettersson).

Sommarfynd (1): 1 ex. Vadboden 6.6 (Johannes Löfqvist). *De 32 ex. som sågs vid St. Bjurum den 11 mars och vid Vadboden den 16 mars är det högsta antal som noterats vid Hornborgasjön.*

Grågås *Anser anser*

Vinterfynd: Sågs 1.1-29.2 och 4-29.12, bl.a. 50 ex. St. Bjurum 1.1 (Clas Hermansson), 120 ex. 12.1 (HF), 253 ex. Vadboden 9.2 (Stig Karlsson), 850 ex. St. Bjurum 13.2 (Clas Hermansson), 1 200 ex. St. Bjurum 20.2 (Jörgen Larsson), 43 ex. Vadboden 20.12 (Leif Arvidsson).

Högsta antal vår: 1 860 ex. 19.4 (HF)

Högsta antal höst: 4 740 ex. 18.10 (HF)

Total räkning: Räknat och uppskattat antal, 8 000 ex. 1.6 (Clas Hermansson)

Den tidiga våren medförde att det fanns ovanligt många grågäss under januari-februari månad. De 4 740 grågäss som rastade den 18 oktober är det högsta antal som noterats under hösten vid Hornborgasjön. Grågässen som ruggar i Hornborgasjön anländer från mitten av maj månad. Under åren 2003-2007 har följande antal räknats och uppskattats i slutet av maj månad; 9 600, 8 900, 8 600, 8 300, 8 000 respektive 8000 ex. De två senaste årens antal, 8 000 ex, är uppskattat/räknat.

[**Stripgås** *Anser indicus*]

Tre fynd: 1 ad. södra delen 13-31.5 (Fredrik Klingberg, Jörgen Larsson), 2 ex. Hångers udde 31.5-1.6 (Kjell Svensson), 1 ex. Utloppet 3.7 (Bengt Pettersson).

Kanadagås *Branta canadensis*

Högsta antal vinter: 1 330 ex. 12.1 (HF), 230 ex. Vadboden 20.12 (Leif Arvidsson).

Högsta antal vår: 1 000 ex. uppskattat antal, södra delen 2.3 (Clas Hermansson), 240 ex. 5.4 (HF).

Högsta antal höst: 380 ex. 16.11 (HF).

Den tidiga våren medförde att det fanns ovanligt många kanadagäss under januari-februari månad.

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Vinterfynd (1): 1 ex. Vadboden-St. Bjurum 14-18.2 (Clas Hermansson, Ingemar Nilsson).

Vårfynd: Sågs 19.3-29.5, bl.a. 1 ex. Vadboden 19-28.3 (Lars-Göran Lindgren, Anita Ljungström), 4 ex. Vadboden 29.3 (Stefan Svensson), 7 ex. Vadboden 30.3 (Eric Thorsson), 8 ex. Rönäs 8.4 (Eric Johansson), 41 ex. 13.4 (HF), 7 ex. Fåholmen 11.5 (Bengt Pettersson), 5 ex. Vadboden 25.5 (Jörgen Fritzon).

Sommarfynd: 5 ex. Almeö-Vadboden 4.6 (Leif Arvidsson, Ingemar Nilsson), 1 ex. Dagsnäs-Vadboden 4.6-2.7 (Clas Hermansson, Sven Olof Gren).

Höstfynd: 20 ex. 18.10 (HF), 10 ex. Hornborgamaden 5.11 (Jan Hägg), 7 ex. Sätunamaden 7.11 (Hans Walker), 1 ex. sträckte mot S över Vadboden 8.11 (Per Björkman), 1 ex. 16.11 (HF).

Som tidigare sågs arten regelbundet under våren. Vi simfågelräkningarna den 13 april sågs 41 ex. Högsta notering under våren är 77 ex, från den 6 maj 2006.

Prutgås *Branta bernicla*

Ett fynd: 1 ad. Vadboden 11.5 (Per Gustafsson).

Nilgås *Alopochen aegyptiacus*

Ett fynd: 1 ex. Fågeludden 6.4 (Åke Abrahamsson), 1 ex. Vadboden 12-15.4 (Kent-Ove Hvass, Jan Yseus).

Fynden vid Fågeludden och Vadboden bedöms vara samma individ.

Gravand *Tadorna tadorna*

Vårfynd: Sågs 11.3-22.5, bl.a. 1 ex. Fäholmen 11.3 (Ida-Linnéa Laudon), 2 ex. Fågeludden 1.4 (Leif Arvidsson), 1 hane Rönäs 8.4 (Förgeren Fritzson), 2 ex. mellersta delen 12.3-3.5 (Bengt Pettersson), 1 ex. norra delen 12-13.4 (Patrik Andersson, Erik Widuss), 1 hane Norra Sätunaviken 15.5 (Clas Hermansson), 1 hane Vadboden 22.5 (Jörgen Fritzson).

Sommarfynd: 3 ex. Ytterberg 20.7 (Sture Hermansson).
Granskning av fynden visar att troligen 3 ex. rastade under våren.

Bläsand *Anas penelope*

Vinterfynd: Sågs 8-29.2 och 13-29.12, bl.a. 2 par Vadboden 10.2 (Leif Arvidsson), 9 ex. södra delen 12.2 (Jörgen Fritzson), 18 ex. Vadboden 25.2 (Thore Axelsson), 11 par Norra Sätunaviken 28.2 (Jörgen Fritzson), 1 hane Vadboden 13.12 (Hans Petersson), 1 ex. Vadboden 29.12 (Ingemar Nilsson).

Högsta antal vår: 1 620 ex. 13.4 (HF).

Högsta antal höst: 2 240 ex. 18.10 (HF).

Antalet under våren (1 620 ex.) är den högsta vårsiffran som noterats vid Hornborgasjön.

Amerikansk bläsand *Anas americana*

Ett fynd: 1 hane Rönäs 8-20.4 (Jörgen Fritzson, Lars Nilsson).

Snatterand *Anas strepera*

Häckningar: 1 hona 1 pulli Hornborgaviken 12.7 (Jörgen Fritzson), 1 hona 6 pulli Fågeludden 19.7 (Magnus Hallgren).

Högsta antal vår: 180 ex 26.4 och 3.5 (HF).

Högsta antal höst: 1 270 ex 16.8 (HF).

Två kullar; Fågeludden (1) och Hornborgaviken (1). Det höga antalet (1 270 ex.) under hösten överstiger inte tidigare högsta antal, 1 370 ex den 18 augusti 2007.

Kricka *Anas crecca*

Häckning: 1 hona 8 pulli Vadboden 14.7 (Jörgen Fritzson), 1 hona minst 4 pulli Vadboden 15.7 (Magnus Hallgren), 1 hona 4 pulli Hångers udde 9.8 (Albin Thorsson), 1 hona 8 pulli Hångers udde 9.8 (Albin Thorsson).

Vinterfynd: Sågs 12.1-29.2, bl.a. 1 ex. 12.1 (HF), 5 ex. Rönäs 12.2 (Jörgen Fritzson), 8 ex. Vadboden 29.2 (Hans Petersson).

Högsta antal vår: 2 260 ex. den 13.4 (HF).

Högsta antal höst: 1 440 ex. den 13.9 (HF).

Fyra kullar; Hångers udde (2) och Vadboden (2).

Gräsand *Anas platyrhynchos*

Häckningar: 1 hona 9 pulli Fågeludden 23.5 (Clas Hermansson), 1 hona 10 pulli Fågeludden 23.3 (Peter Laudon), 1 hona 11 pulli Vadboden 1.6 (Clas Hermansson), 1 hona 7 pulli Fågeludden 11.6 (Clas Hermansson), 1 hona 7 pulli Flianån, Stenums mader 25.6 (Clas Hermansson), 1 hona 5 pulli Hornborgaviken 4.7 (Clas Hermansson), 1 hona 7 pulli, Mossjö, Hjortronmossen

18.7 (Leif Arvidsson).

Högsta antal vinter: 920 ex. 12.1 (HF).

Högsta antal vår: 400 ex. 5.4 (HF).

Högsta antal höst: 2 250 ex. 18.10 (HF).

Totalt 7 kullar; Fågeludden (3), Hornborgaviken (1), Vadboden (1), Hjortronmossen (1) och Stenums mader (1).

Stjärtand *Anas acuta*

Vinterfynd: Sågs 20-29.2, bl.a. 1 hane Vadboden 20.2 (Jörgen Fritzson), 8 hanar, 4 honor Vadboden 29.2 (Jörgen Fritzson).

Sommarfynd: 1 hane Vadboden 9.6 (Clas Hermansson), 3 ex. förbifl. Ytterberg 16.7 (Hans Petersson), 5 ex. Utloppet 31.7 (Anders Sennmalm).

Högsta antal vår: 49 ex 13.4 (HF).

Högsta antal höst: 76 ex. 18.10 (HF).

Årta *Anas querquedula*

Häckning: 1 bo med 9 ägg, Båltorpsmaden 15.6 (Gunnar Jakobsson).

Första vårfynd: 1 par Fågeludden 4.4 (Birger Gustavsson).

Högsta antal vår: 26 ex. 3.5 (HF).

Sista höstfynd: 7 ex. 16.8 (HF).

En häckning; Båltorpsmaden. Trots att arten häckar årligen i sjöområdet är det inte vanligt med fynd av bo eller ungar. Fyndet gjordes i samband med Natura 2000 inventering.

Skedand *Anas clypeata*

Häckning: 1 par 6 pulli Vadboden 28.5 (Eric Johansson).
Första vårfynd: 1 hane Vadboden 22.3 (Clas Hermansson).

Högsta antal vår: 130 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal höst: 75 ex. 16.8 (HF).

En häckning; Vadboden.

Rödhuvad dykand *Netta rufina*

Ett fynd: 1 honf. Korpaboviken 16.8 (Peder Hedberg Fält).

Brunand *Aythya ferina*

Häckningar: 1 hona 3 pulli Hornborgaviken 12.7 (Jörgen Fritzson).

Vinterfynd: Sågs 1.1-29.2, bl.a. 1 hane Norra Sätunaviken 1.1 (Kristian Kjellberg), 2 hanar Fågeludden 7.1 (Jörgen Fritzson), 1 honf. Vässtorpsviken 9.1 (Musse Björklund), 150 ex. Fågeludden 18.2 (Leif Arvidsson), 183 hanar Fågeludden 25.2 (Thore Axelsson), 160 hanar, 8 honor Fågeludden 28.2 (Peter Laudon).

Högsta antal vår: 830 ex. 5.4 (HF).

Högsta antal höst: 7 200 ex. 16.8 (HF).

En kull; Hornborgaviken.

Vitögd dykand *Aythya nyroca*

Ett fynd: 1 hane Fågeludden 16-20.4 (Christoffer Forsberg, Peder Hedberg Fält).

Vigg *Aythya fuligula*

Häckningar: 1 hona 2 pulli Hornborgaviken 13.7 (Musse Björklund), 1 hona 3 pulli Hornborgaviken 13.7 (Musse Björklund), 1 hona 5 pulli Rönäs 19.7 (Magnus Hallgren), 1 hona 5 pulli Fäholmen 16.8 (Albin Thorsson).

Vinterfynd: Sågs 3.1-28.2 och 13-25.12, bl.a. 65 ex. mellersta delen 3.1 (Clas Hermansson), 74 ex. Ytterberg 1.2 (Jörgen Fritzson), 150 ex. Ytterberg 4.2 (Leif Arvidsson), 190 ex. mellersta delen 18.2 (Leif Arvidsson), 11 ex. Fågeludden 21.12 (Jörgen Fritzson).

Högsta antal vår: 3 690 ex. 19.4 (HF).

Högsta antal höst: 1 850 ex. 18.10 (HF).

Fyra kullar; Fäholmen (1), Hornborgaviken (2) och Rönäs (1). Antalet under hösten (1 850 ex.) är den högsta höstsiffran som noterats vid Hornborgasjön.

Bergand *Aythya marila*

Vinterfynd: Sågs 1.1-11.2, bl.a. 2 honor Norra Sätunaviken 1.1 (Kristian Kjellberg), 1 hane Ytterberg 7.1 (Leif Arvidsson), 3 honf. Norra Sätunaviken 17.1 (Clas Hermansson), 3 honor Norra Sätunaviken 11.2 (Christopher Magnusson).

Vårfynd: Sågs 14.3-3.5, bl.a. 1 hona Fågeludden 14.3 (Albin Thorsson), 2 hanar, 3 honor 13.4 (HF), 2 ex. 3.5 (HF).

Höstfynd: Sågs 12.8-27.10, bl.a. 1 par Utloppet 12.8 (Jörgen Fritzson), 3 ex. 18.10 (HF), 3 honf. Fågeludden 27.10 (Jörgen Fritzson).

Ejder *Somateria mollissima*

Fyra fynd: 1 hane förbifl. Ytterberg 7.4 (Karl-Markus Laudon), 1 hona Fågeludden 13.4 (Fredrik Andersson), 1 hane Fågeludden 21.4 (Clas Hermansson), 22 hanar, 1 hona Fågeludden 3.5 (Magnus Hallgren m.fl).

Den flock på 22 hanar och 1 hona som rastade utanför Fågeludden den 3 maj är det högsta antalet som noterats vid Hornborgasjön.

Alfågel *Clangula hyemalis*

Vårfynd (4): 1 hane Fågeludden 15.4 (Karl-Markus Laudon), 4 ex. 19.4 (HF), 1 ex. mellersta delen 25-28.4 (Clas Hermansson, Andreas Kaelsson), 8 ex. 3.5 (HF).

Höstfynd: 1 ex. Ytterberg 7.11 (Leif Arvidsson), 1 ex. 16.11 (HF).

Sjöörrer *Melanitta nigra*

Vårfynd: Sågs 6.4-13.5, bl.a. 3 ex. Fågeludden 6.4 (Jörgen Fritzson), 14 ex. 13.4 (HF), 150 ex. Fågeludden 3.5 (Eric Thorsson), 4 ex. 10.5 (HF).

Höstfynd (1): 1 honf. Vadboden 16-17.11 (Anders Forsberg, Jan Hellström).

I likhet med 2006 ett högt antal som rastade under våren. Årets antal (150 ex.) kan jämföras med 160 ex. den 2 maj 2006.

Svärta *Melanitta fusca*

Vinterfynd: 1 ex. 2K Fågeludden 2.1 (Clas Hermansson).

Vårfynd: Sågs 13.4-15.5, bl.a. 6 ex. Fågeludden 13.4

(Micke Wilson), 1 hane Fäholmen 19.4 (Göran Darefelt), 160 ex. 3.5 (HF), 2 hanar, 1 hona sträckte mot N över norra delen 15.5 (Jörgen Fritzson).

Sommarfynd (1): 6 ex. Ytterberg 16.7 (Hans Petersson).

Höstfynd (1): 2 ex. 18.10 (HF).

I likhet med 2006 ett högt antal som rastade under våren. Årets antal (160 ex.) kan jämföras med 180 ex. den 2 maj 2006.

Knipa *Bucephala clangula*

Häckningar: 1 hona 4 pulli Hångers udde 6.6 (Eric Thorsson), 1 hona 8 pulli Getnäsaviken 6.6 (Clas Hermansson), 1 hona 7 pulli Hornborgaviken 12.7 (Jörgen Fritzson), 1 hona 4 pulli Hornborgaviken 13.7 (Musse Björklund).

Högsta antal vinter: 380 ex. 12.1 (HF).

Högsta antal vår: 2 530 ex. 19.4 (HF).

Högsta antal höst: 930 ex. 18.10 (HF).

Fyra kullar; Getnäsaviken (1), Hornborgaviken (2) och Hångers udde (1). Antalet under hösten (2 530 ex.) är den högsta siffran som noterats vid Hornborgasjön.

Salskrake *Mergus albellus*

Högsta antal vinter: 78 ex. Korpaboviken 23.2 (Leif Arvidsson).

Högsta antal vår: 310 ex. 13.4 (HF).

Sommarfynd: Sågs 3.6-23.7, bl.a. 1 hane Hångers udde 3.6 (Eric Thorsson), 1 par Utloppet 4.7 (Jörgen Fritzson), 1 ad. hane, 4 ad. hona Hornborgaviken 13.7 (Musse Björklund), 1 honf. Vadboden 13-23.7 (Musse Björklund, Jörgen Fritzson)

Högsta antal höst: 290 ex. 16.11 (HF)

Anmärkningsvärt många fynd under sommaren. Antalet under våren (310 ex.) är den högsta siffran som noterats vid Hornborgasjön.

Småskrake *Mergus serrator*

Vårfynd: Sågs 11.4-30.5, bl.a. 1 par Fäholmen 11.4 (Ida-Linnéa Laudon), 16 ex. 13.4 (HF), 11 ex. 19.4 (HF), 50 ex. 3.5 (HF), 1 honf. mellersta delen 30.5 (Clas Hermansson).

Höstfynd (5): 1 ex. Fågeludden 13.9 (Christopher Magnusson), 1 honf. Fågeludden 18.10 (Stig Karlsson), 2 hanar, 1 honf. Fågeludden 8.11 (Catarina Fritiofsson), 2 ex. Fågeludden 13.11 (Kent Andersson), 1 ex. Ytterberg 14.11 (Anders Johansson).

Antalet under våren (50 ex.) är den högsta siffran som noterats vid Hornborgasjön.

Storskrake *Mergus mergans*

Häckningar: 1 hona 6 pulli Hornborgaån, Järnbron 16.6 (Clas Hermansson).

Högsta antal vår: 150 ex. 13.4 (HF).

Högsta antal höst: 560 ex. 16.11 (HF).

En kull; Hornborgaån. Antalet under hösten (560 ex.) är den högsta höstsiffran som noterats vid Hornborgasjön.

Orre *Tetrao tetrix*

Tre fynd: 1 hona Fäholmen 13.4 (Peder Hedberg Fält), 1 hona Rödemosse 15.5 (Jörgen Fritzon), 1 hane spelande Mårby, St. Bjurum 16.5 (Jörgen Fritzon).

Tjäder *Tetrao urogallus*

1 hona födosökande utmed grusvägen vid Trestena 10.5 (Barbro Axelsson, Thore Axelsson).

Rapphöna *Perdix perdix*

Spelande: 1 ex. Sätunamaden 2.5 (Kristian Kjellberg).
Övriga fynd: 8 ex. Hornborgamaden 28.1 (Clas Hermansson), 1 par Hornborgamaden 15.2 (Jörgen Fritzon), 1 par Vässtorp 16.2-18.10 (Clas Hermansson, Magnus Hallgren).

Ingen häckning, men två par sågs; Vässtorp (1) och Hornborgamaden (1).

Vaktel *Coturnix coturnix*

Ett fynd: 1 ex. spelande St. Bjurum 30.5 (Tore Holsendahl).

Storlom *Gavia arctica*

Tre fynd: 1 ex norra delen 1.5 (Gunnar Jakobsson), 1 ex. norra delen 10.5 (Magnus Hallgren), 2 ex. förbifl. norra delen 13.5 (Jörgen Fritzon).

Smådopping* *Tachybaptus ruficollis*

Vinertfynd: 1 ex. Utloppet 6.1 (Göran Nilsson), 1 ex. Fågeludden 7.1-11.2 (Jan Mogol, Christopher Magnusson), 1 ex. Vadboden 29.12 (Ingemar Nilsson).

Spelande: 1 ex. f.d. bandyplan, Hångers by 21.4-15.5 (Clas Hermansson).

Högsta antal vår: 2 ex. Flianån, Stenums mader 2.3 (Thore Axelsson), 1 ex. Vadboden 8.4 (Patrik Åberg), 1 ex. Rönäs 12.4 (Håkan Winqvist), 1 ex. Södra Sätunaviken 13.4 (Bo Kumlin), 2 ex. Rönäs 20.4 (Magnus Larsson).

Sommarfynd: 1 ex. Utloppet 16.6 (Valentin Hermundsson), 2 ex. Stora Veka 1.8-15.8 (Gunnar Jakobsson), 1 ex. Ytterberg 16.7 (Hans Petersson).

Högsta antal höst: 1 ex. Fågeludden 16-30.8 (Stig Karlsson, Magnus Hallgren), 1 ad. Hornborgaviken 20.8 (Eric Thorsson), 1 ex. 1K Hornborgaviken 6.9 (Clas Hermansson), 2 ex. 13.9 (HF), 2 ex. Utloppet 1.11 (Bert Olsson), 1 ex. Fågeludden 8.11 (Lisette Härslö, 2 ex. Vadboden 22.11 (Bengt Pettersson).

Skäggdopping* *Podiceps cristatus*

Vinterfynd: Sågs 27.1-29.2, och 13-28.12, bl.a. 2 ex. norra delen 27.1 (Thore Axelsson), 20 ex. Utloppet 19.2 (Ida-Linnéa Laudon), 3 ex. mellersta delen 20-29.2 (Clas Hermansson, Jörgen Fritzon) och 1 ex. mellersta delen 13-28.12 (Hans Peterson, Barbro Axelsson).

Högsta antal vår: 1 360 ex 19.4 (HF).

Högsta antal höst: 610 ex. 13.9 (HF)

Antalet under våren (1 360 ex.) den högsta siffran som noterats vid Hornborgasjön.

Gråhakedopping* *Podiceps grisegena*

Första vårfynd: 2 ex. Fågeludden 6.3 (Anita Ljungström).
Högsta antal vår: 270 ex. 13.4 och 26.4 (HF).
Sista höstfynd: 1 ex. Ytterberg 2.11 (Hans Falklind).

Svarthakedopping* *Podiceps auritus*

Första vårfynd: 1 ex. mellersta delen 4.4 (Kent Kristensson).

Högsta antal vår: 11 ex. 26.4 (HF).

Högsta antal höst: 6 ex. 13.9 (HF).

Sista höstfynd: 1 ex. Ytterberg 5.11 (Jan Hägg).

Svarthalsad dopping* *Podiceps nigricollis*

Första vårfynd: 2 ex. Vadboden 31.3 (Jörgen Fritzon).
Sista höstfynd: 6 ex. Hornborgasjön 16.8 (HF).

Storskarv* *Phalacrocorax carbo*

Vinterfynd: Sågs 2.1-29.2 och 28-29.12, bl.a. 1 ex. mellersta delen 2.1 (Clas Hermansson), 4 ex. Utloppet 9.2 (Alf Karlsson), 7 ex. södra delen 26.2 (Clas Hermansson), 8 ex. Vadboden 28.2 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Utloppet 28.12 (Kent-Ove Hvass), 1 ex. förbifl. Hångers udde 29.12 (Peter Laudon).

Högsta antal vår: 200 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal höst: 350 ex. 16.8 (HF).

Rördrom *Botaurus stellaris*

Första vårfynd: 1 ex. spelande Fäholmen 2.3 (Peter Laudon).

Spelande: 1 ex. Fäholmen 2.3-3.5 (Peter Laudon, Peder Hedberg Fält), 1 ex. Trantum 4.3-10.5 (Peter Laudon, Peder Hedberg Fält), 1 ex. Lervik 14.3-25.4 (Leif Arvidsson, Clas Hermansson), 1 ex. Dagsnäs 10.4 (Leif Arvidsson), 1 ex. Vässtorpsviken 16-19.4 (Lisette Härslö, Bengt Pettersson).

Övriga fynd: 1 ex. förbifl. Almeö 25.8 (Clas Hermansson).

Fem spelande fåglar; Trantum (1), Fäholmen (1), Vässtorpsviken (1), Dagsnäs (1) och Rödemosse (1). Efter fjolårets bottennotering med endast en revirhävdande rördrom var fem spelande fåglar i nivå med de 4-6 ex. som hördes under åren 2002-06.

Kohäger *Bubulcus ibis*

1 ex Ytterberg-Sätuna by-Ytterberg 12.10-17.11 (Christopher Magnusson, Claes-Göran Cederlund).
Ny art för Hornborgasjön.

Ägretthäger *Egretta alba*

Tre fynd: 1 ad. Almeö 17.8 (Clas Hermansson, Jörgen Fritzon), 1 ex. Vadboden 13-15.11 (Patrick Åström, Peter Laudon), 1 ex. Fågeludden-Vadboden 16.11 (Magnus Hallgren, Christopher Magnusson), 1 ex. Vadboden (Stig Karlsson), 2 ex. Vadboden 17-20.11 (Claes-Göran Cederlund, Sofia Åström).

En ägretthäger rastade tillfälligt den 17 augusti. Därefter dröjde det till senhösten innan nästa fåglar sågs. Den 13-15 november rastade 1 ex. i södra delen och den 16-20 november sågs 2 ex. i samma område.

Gråhäger* *Ardea cinerea*

Vinterfynd: Sågs 1.1-29.2 och 4-29.12, bl.a. 1 ex. Fågeludden 1.1 (Åsa Axelsson), 2 ex. Ytterberg 2.1 (Clas Hermansson), 7 ex. 12.1 (HF), 5 ex. Fäholmen 24.1 (Leif Arvidsson), 13 ex. Fäholmen 14.2 (Micke Wilson), 14 ex. Hångers udde 29.2 (Karl-Markus Laudon), 2 ex. Vadboden 4.12 (Ingemar Nilsson), 5 ex. Kärrtorp 21.12 (Eric Thorsson), 4 ex. Vadboden 21.12 (Jörgen Fritzon), 1 ex. norra delen 29.12 (Peter Laudon).
Högsta antal vår: 32 ex. 13.4 (HF).
Högsta antal höst: 70 ex. 18.10 (HF).
Fler fynd än normalt under januari-februari, som mest sågs 14 ex. Vid årsskiftet i december månad fanns 9 ex. kvar.

Vit stork *Ciconia ciconia*

1 ex. lyfte troligen från södra Sätunaviken, skruvade och försvann över Sätuna by i riktning mot NO-O (Thore Holsendahl). Samma individ sågs senare i Tibro.

Bivråk *Pernis apivorus*

Första vårfynd: 1 ex. förbifl. Fågeludden 10.5 (Magnus Hallgren).
Sista höstfynd: 1 ex. förbifl. Ore backar 17.9 (Jörgen Fritzon).
Arten sågs endast vid tre lokaler under häckningstid; Härlingstorp, Vadboden och Ore backar.

Brun glada *Milvus migrans*

1 ex. förbifl. Kärrtorp 30.8 (Mogens Majland).

Röd glada *Milvus milvus*

Vårfynd: 1 ex. förbifl. Ore backar 30.3 (Clas Hermansson), 1 ex. Vadboden 5.4 (Joakim Landberg), 1 ad. Bolums by 13.4 (Åke Abrahamsson), 1 ex. Fäholmen 16.4 (Åsa Axelsson), 2 ex. norra delen-Vadboden 17.4-14.5 (Ingemar Nilsson, Kristian Kjellberg), 1 ex. Vadboden-Ytterberg 14-24.5 (Christopher Magnusson, Lars Erik Norbäck).
Sommarfynd: 1 ex. Bolums by 4.6 (Mats Rodengren), 1 ex. Härlingstorp 9.6 (Clas Hermansson), 1 ex. Hornborgasjön 13.7 (Jan Johansson).
Höstfynd: 1 ex. Ytterberg-Vadboden 3.8 (Thomas Andersson, Sven Olof Gren), 1 ex. 1K Vadboden 5-6.8 (Ingemar Nilsson)
Under våren och sommaren sågs 2 ex. i norra delen. Beteendet tydde på att fåglarna etablerade revir.

Havsörn* *Haliaeetus albicilla*

Arten sågs regelbundet under hela året. Under vinter-våren sågs som mest samtidigt 10 ex. den 9 januari (Musse Björklund) och 7 ex. den 26 mars (Stig Karlsson). Under hösten-vintern sågs samtidigt som mest 6 ex. den 3 september (Jörgen Fritzon). Det par som häckade i närheten av Hornborgasjön sågs under hela året och från sensommaren med sina två utflugna ungar i hela sjöområdet. De ingår troligen i ovanstående antal. Antalet rapporter av havsörn är mycket stort. Totalt har 607 uppgifter rapporterats på Svalan.

Brun kärrhök* *Circus aeruginosus*

Första vårfynd: 1 ad. hane Vadboden 28.3 (Åke Abrahamsson).
Sista höstfynd: 1 ex. 1K Vadboden 7.10 (Anita Ljungström).

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Vinterfynd: Sågs 2.1-29.2 och 30.12, bl.a. 1 ad. hona Sätunamaden 2.1 (Clas Hermansson), 2 honf. Hornborgamaden 9.1 (Musse Björklund), 1 ad. hona Vadboden 27.1 (Barbro Axelsson), 1 ex. 2K och 1 honf. Sätunamaden 28.1 (Jörgen Fritzon), 1 ad. hona Vadboden 15.2 (Jörgen Fritzon), 1 honf. Vadboden 29.2 (Jörgen Fritzon), 1 hona Vadboden 30.12 (Lennart Ljus).
Vårfynd: Sågs 7.3-10.5, bl.a. 1 honf. Sätunamaden 7.3 (Clas Hermansson), 1 ad. hona Vadboden 11.3 (Ingemar Nilsson), 1 ad. hane Vadboden 25.3 (Jörgen Fritzon), 1 ad. hane sträckte mot N över Ore backar 5.4 (Musse Björklund), 1 honf. Utloppet 10.4 (Musse Björklund), 1 hona Rödemosse 13.4 (Karl-Markus Laudon), 1 hane Rönäs 14.4 (Micke Wilson), 1 ad. hona, 1 ad. hane Hornborgamaden 17.4 (Leif Arvidsson), 1 hona sträckte mot N över Sätunamaden 26.4 (Magnus Hallgren), 1 ex. 2K Sätunamaden (Musse Björklund), 1 ad. hona Ore backar 10.5 (Clas Hermansson).
Höstfynd: Sågs 29.8-25.11, bl.a. 1 hane Sätunamaden 29.8 (Peter Laudon), 1 ex. 1K Fäholmen 29.8 (Patrik Andersson), 1 ad. hona och 1 ex. 1K sträckte mot SV över Södra Sätunaviken 10.9 (Mike Henry), 1 ad. hona sträckte mot S över södra delen 11.9 (Mike Henry), 1 ad. hane sträckte mot S över Sätuna by 12.9 (Mike Henry), 1 ad. hane Hornborgamaden, 1 ex. 1K hane Båltorpsmaden 15.9 (Mike Henry), 2 ex. 1K Båltorpsmaden 16.9 (Mike Henry), 1 ad. hona Sätunamaden 19.9 (Mike Henry), 1 honf. sträckte över Sätunamaden 20.9 (Christopher Magnusson), 10 ex. (3 ad. hane och 7 ex. honf.) Sätunamaden 4.10 (Gunnar Jakobsson), 6 ex. Hornborgamaden 13.10 (Leif Arvidsson), 5 ex. Hornborgamaden 14.10 (Leif Arvidsson), 4 ex. 1K Sätunamaden 18.10 (Magnus Hallgren), 1 ad. hane Almeö 7.11 (Peter Strandvik), 2 honf. Ytterberg 19.11 (Bo Runesson), 1 ad. hane Utloppet 25.11 (Claes-Göran Ahlgren).

Under januari-februari sågs minst tre olika ex (1 ad. hona, 1 honf, 1 ex. 2K) och under december 1 ex. (1 hona). Troligen har det funnits fler ex. i området. Samtliga fynd gjordes i södra delen av sjön (Hornborgamaden-Vadboden).

Det är naturligtvis omöjligt att uppskatta antalet individer under vårsträcket. Baserat på 26 rapporter är en grov uppskattning att minst 10 olika individer passerade Hornborgasjön. Endast två ex. rapporterades sträcka mot norr. Under höststräcket sågs arten regelbundet och totalt finns 104 rapporter. Det är omöjligt att uppskatta hur många individer som passerade Hornborgasjön. Mediantatum under höststräcket var den 19 oktober. Detta kan jämföras med mediantatum för tidigare år; 26.9 (2002), 4.10 (2003), 16.10 (2004), 2.10 (2005), 30.9 (2007) och 4.10 (2002-07). Mediantatum visar när 50 % av antalet

observerade individer under hösten och kan användas för att bedöma om sträcket passerade tidigare eller senare än normalt. Hösten 2008 var således sträckets kulmen senare än normalt.

Höstens stora överraskning var det stora antal (10 ex.) som sågs samtidigt vid Sätunamaden den 4 oktober. Leif Arvidsson kunde konstatera att det fanns en kollektiv sovplats på Hornborgamaden. Den 13 oktober fanns 6 ex. (2 ad. hane och 4 honf.) på sovplatsen. Den 14 oktober sågs 5 ex. (1 ad. hane, 1 ad. hona och 3 ex. 1K).

Stäpphök *Circus macroourus*

1 hona 3K+ Sätunamaden-Almeö 10.5 (Gunnar Jakobsson, Clas Hermansson).

Ängshök *Circus pygargus*

1 ad. hane födosökande Kärrtorps mader 28.4 (Bengt Pettersson, Clas Hermansson).

Duvhök *Accipiter gentilis*

Fynd under häckningstid: bl.a. 1 ex. 2K honf. Vadboden 8.4 (Musse Björklund), 1 ex. Fäholmen 19.4 (Patrik Andersson), 1 ex. Hångers udde 19.4 (Magnus Hallgren), 1 ad. hane Hälsninggården 24.4 (Kristian Kjellberg), 1 hane Rönäs 30.4 (Christopher Magnusson), 1 ex. 2K Fågeludden 10.5 (Magnus Hallgren), 1 ad. hona Trestena 24.6 (Anders Carlberg).

Granskning av fynden visar att det troligen funnits två par i området; Södra delen (1) och Trestena (1).

Sparvhök *Accipiter nisus*

Fynd under häckningstid: bl.a. 1 ex. Rödemosse 13.4 (Karl-Markus Laudon), 1 hona Hälsinggården 13.4 (Janne Pettersson), 1 ex. Hångers udde 25.4 (Clas Hermansson), 1 ex. Sätuna by 4.5 (Kristian Kjellberg), 1 ex. Vadboden 14.5 (Ingemar Nilsson), 1 ex. Stenums mader 19.5 (Micke Wilson), 1 hona Utloppet 28.5 (Thomas Bernhardsson), 1 ad. hane Hornborgamaden 25.6 (Clas Hermansson), 1 hona Trestena 4.7 (Clas Hermansson), 1 ad. hane Stenums mader 4.7 (Clas Hermansson).

Granskning av fynden visar att det troligen funnits tre par i området; Sätuna by (1), södra delen (1), och Trestena (1).

Ormvråk *Buteo buteo*

Vinterfynd: 15 stationära ex. under januari-februari och 12 ex. under december.

Vinterfynden har varit på följande platser (antal ex. januari-februari/december); Trantum 1/0, Kärrtorp 1/2, Fäholmen 1/2, Fågeludden 0/2, Bolums by 1/0, Hornborga by 1/0, Ytterberg 1/1, Hornborgamaden 1/0, Sätunamaden 1/1, Sätuna by 1/0, Hångers by 1/0, Vadboden 2/3, St. Bjurum 1/0, Dagsnäs 1/0 och Stenums mader 1/1.

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Sista vårfynd: 1 ex. Ytterberg-Fäholmen 19.4 (Bengt Pettersson, Patrik Andersson), 1 ad. hona sträckte mot N över Vadboden 19.4 (Jörgen Agerskov).

Första höstfynd: 1 ad. hona Hornborgamaden 12.9 (Mike Henry).

Vinterfynd: 10 stationära ex. under januari-februari och 7 ex. under december.

Vinterfynden har varit på följande platser (antal ex. januari-februari/december); Trantum-Kärrtorp 2/1, Fäholmen 1/1, Ytterberg-Hornborgamaden-Sätunamaden 3/3, Vadboden 2/1, St. Bjurum 1/0, Stenums mader 1/1.

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Vinter-vårfynd (4): 1 ex. 3K-4K mellersta delen-St. Bjurum 3-13.1 (Christopher Magnusson, Kent-Ove Hvass), 1 ex. 5K+-6K+ St. Bjurum-Dagsnäs 9-20.1 (Musse Björklund, Eric Thorsson), 1 ex. subad. (2K-3K) Stenumsviken-södra delen 20.1-8.3 (Åsa Axelsson, Micke Wilson), 1 ex. 2K sträckte mot NO över Almeö 15.3 (Leif Arvidsson).

Höst-vinterfynd (2): 1 ad. Vadboden 16.11 (Jan-Olof Gra-veleij), 1 ex. 1K Utloppet 22.11 (Adam Bergner).

Arten sågs endast under januari-mars och under november månad. Granskning av fynden visar att antalet individer som setts vid sjöområdet under vinter-våren uppskattas till minst 4 ex. och under hösten till 2 ex. Svårigheterna att bedöma ålderseparerade fynd kan naturligtvis innebära att det funnits någon ytterligare kungsörn i området under våren.

Fiskgjuse* *Pandion haliaetus*

Första vårfynd: 1 ex. Vadboden 30.3 (Per-Olof Bengtsson).

Sista höstfynd: 1 ex. Fågeludden 19.10 (Barbro Axelson).

Tornfalk* *Falco tinnunculus*

Vinterfynd: 8 stationära ex. januari-februari och 7 ex. december.

Vinterfynden har varit utspridda runt sjöområdet på följande platser (antal ex. januari-februari/december); Trantum 1/1, Kärrtorp-Fäholmen 1/1, Vässtorp 0/1, Ytterberg-Hornborgamaden 2/2, Sätunamaden 1/0, Vadboden 1/1, St. Bjurum 1/0 och Stenums mader 1/1.

Stenfalk *Falco columbarius*

Vinterfynd (2): 1 ad. hona Vadboden 6.1 (Åke Abrahamsson), 1 ad. hane Hornborga by 12.2 (Clas Hermansson).

Vårfynd (10): sågs 11.3-15.5, bl.a. 1 ex. St. Bjurum 11.3 (Ingemar Nilsson), 1 ex. Fäholmen 19.4 (Patrik Andersson), 1 hane Sätunamaden 23.4 (Kristian Kjellberg), 1 ad. hane Stora Veka 3.5 (Gunnar Jakobsson), 1 ex. honf. sträckte mot N över Fågeludden 10.5 (Magnus Hallgren), 1 ex. norra delen 15.5 (Jörgen Fritzon).

Höstfynd (6): 1 ex. honf. Vadboden 7.8 (Albin Thorsson), 1 ex. Ytterberg 18.8 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Vadboden 18.8 (Peter Laudon), 1 ex. honf. Utloppet 25.8 (Albin Thorsson), 1 ex. 1K Ore backar 25.9 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Vadboden 5.10 (Inge Olsson).

Två fynd i januari-februari månad. Det uppskattas att ungefär fem individer setts i området både under våren och under hösten.

Aftonfalk *Falco vespertinus*

Tre fynd: 1 ad. hona förbifl. Fäholmen 28.4 (Bengt Pettersson, Clas Hermansson), 1 ad. hane förbifl. Hångers udde 3.5 (Ulf Gotthardsson), 1 ad. hane födosökande Hångers udde 24.5 (Barbro Axelsson, Thore Axelsson).

Lärkfalk *Falco subbuteo*

Första vårfynd: 1 ex. förbifl. Fågeludden 26.4 (Staffan Hellbom).

Övriga fynd: Sågs 3.5-25.9, bl.a. 2 ex. Ore backar 11.5 (Eric Thorsson), 2 ex. Utloppet 16.7 (Hans Petersson), 1 ex. 1K Almeö 9.8 (Barbro Axelsson), 3 ex. Vadboden 21.8 (Ingemar Nilsson), 2 ex. 1K Fågeludden 22.8 (Bengt Pettersson), 3 ex. Hångers udde 26.8 (Clas Hermansson), 2 ex. 1K Almeö 31.8 (Clas Hermansson), 4 ex. Oranabbe 9.9 (Mike Henry), 1 ex. Vadboden 25.9 (Ida-Linnéa Laudon).

Granskning av fynden tyder på att det funnits fyra par kring Hornborgasjön; Fäholmen-Fågeludden (1), Södra delen (1), Ore backar (1) och Rödemosse (1).

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Vinterfynd: 1 ad. södra delen 17-26.1 (Leif Arvidsson, Barbro Axelsson), 1 ad. Ytterberg 14.2 (Micke Wilson), 1 ex. 2K+ södra delen (Thore Axelsson), 1 ex. mellersta delen 21.2 (Leif Arvidsson), 1 ad. hona Tranum 21.12 (Jörgen Fritzson).

Vårfynd: Sågs 16.3-29.5, bl.a. 1 ad. Vadboden 18.3 (Jörgen Fritzson), 1 ex. 2K hona Vadboden 6.4 (Olof Sjöberg), 1 hona Vadboden 14.4 (Bengt-Åke Svensson), 1 ex. 2K hane Hångers udde 27.4 (Eric Thorsson), 1 ex. 2K hona Hångers udde (Mike Henry), 1 ad. hane Ore backar 3.5 (Leif Arvidsson), 1 ad. hane Sätunamaden 8.5 (Jörgen Fritzson), 1 ex. 2K Vadboden 17.5 (Martin Kvarnäck), 1 hona Ytterberg 29.5 (Peter Laudon).

Sommarfynd: Sågs 1.6-31.7, bl.a. 1 hona Hångers udde 3.6 (Eric Thorsson), 1 ad. hane Fågeludden 5.7 (Musse Björklund), 1 ex. 2K+ hona Utloppet 5.7 (Ulf Lindell), 1 ex. 2K hane Fågeludden 9.7 (Kent-Ove Hvass), 1 ex. 2K Almeö 12.7 (Thomas Bernhardsson), 2 ex. Almeö 24.7 (Leif Arvidsson).

Höstfynd: Sågs 2.8-9.11, bl.a. 1 ad. hane Vadboden 2.8 (Leif Arvidsson), 1 ex. 2K+ Fågeludden 6.8 (Kent-Ove Hvass), 1 ex. 1K Fäholmen 16.8 (Andreas Karlsson), 1 ex. 1K hona Almeö 17.8 (Magnus Hallgren), 1 ad. hane Vadboden 4.9 (Patrick Åström), 1 ex. 2K hona Sätunamaden 7.9 (Eric Thorsson), 1 ex. 2K+ hane Sätunamaden 20.9 (Åsa Axelsson), 1 ad. hona Almeö 11.10 (Leif Arvidsson), 1 ex. 1K hona Södra Sätunaviken 1.11 (Eric Thorsson).

Granskning av fynden visar att under januari-februari sågs 2 ex, under våren 3 ex. (varav 1 ad. hane), under sommaren 3 ex. (varav 1 ad. hane), under hösten minst 5 ex. (varav 1 ad. hane, 1 ad. hona och 1 ex. 1K hona) samt under december 1 ex.

Pilgrimsfalkarna sågs slå efter följande byten; knipa, skrattnås (fångst), fisktärna, kaja och stare (fångst).

Under 2007 var följande arter på menyn; kricka, grä-

sand, större strandpipare (fångst), skrattnås (fångst) och björktrast.

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Spelande: Hördes 17.4-31.7, bl.a. 2 ex. Fågeludden 17.4 (Rolf Ericson), 1 ex. Sätunamaden 17.4 (Clas Hermansson), 1 ex. Rönäs 20.4 (Clas Hermansson), 2 ex. Hornborgamaden 30.4 (Jörgen Fritzson), 1 ex. Stenumsviken 4.5 (Thore Axelsson), 2 ex. Stenumsviken 27.5 (Jörgen Fritzson), 1 ex. Vadboden 5.7 (Ingemar Nilsson), Granskning av fynden visar att 9 spelande ex. hörts på följande platser; Fågeludden (2), Hornborgamaden (2), Sätunamaden (1), Rönäs (1), Vadboden (1) och Stenumsviken (2)

Därutöver har vattenrallar setts eller hörts på följande platser; Fäholmen (1), Sätunamaden (1), Dagsnäs (1) och Stenumsviken (1). Detta antyder att det funnits minst två ytterligare par i området; Fäholmen (1) och Dagsnäs (1).

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Spelande: 1 ex. Sätunamaden 14.4 (Leif Arvidsson), 1 ex. Rönäs 20-22.4 (Clas Hermansson, Peter Laudon), 1 ex. Vadboden 6-7.6 (Clas Hermansson, Eric Thorsson), 1 ex. Vässtorp 12.7 (Peter Laudon).

Fynden visar att 3 ex. spelat under våren-sommaren; Sätunamaden-Rönäs (1), Vadboden (1) och Vässtorp (1).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Spelande: 1 ex. Fågeludden 9.5 (Ingemar Nilsson), 1 ex. Utloppet 30.5 (Jörgen Fritzson), 1 ex. Utloppet 6.6. (Stig Karlsson).

Övriga fynd: Sågs 5.4-18.9, bl.a. 1 ex. dammen vid Trestena 12-14.4 (Hans Petersson, Clas Hermansson), 1 ex. Getnäsaviken 21.4 (Musse Björklund), 1 ex. f.d. bandyplan, Hångers by 22.4-11.5 (Kristian Kjellberg, Eric Thorsson), 2 ex. Fågeludden 11.5 (Per Gustafsson), 1 ex. 1K Fågeludden 30.8 (Magnus Hallgren), 1 ad. Järnbron, Hornborgaån 3-15.9 (Clas Hermansson, Eric Thorsson), 1 ex. 1K ringmärktes Vadboden 18.9 (Karl-Markus Laudon).

Förmodligen lever arten ett undanskynt liv i Hornborgasjön. Årets observationer tyder dock på att två par funnits i området; Fågeludden och Utloppet. Några ungar sågs ej, men under hösten sågs två ungfåglar vid Hornborgaån och Vadboden. Därutöver sågs arten vid dammen, Trestena och f.d. bandyplan, Hångers by.

Sothöna *Fulica atra*

Högsta antal vinter: 350 ex. Fågeludden 7.1 (Leif Arvidsson), 310 ex. 12.1 (HF), 510 ex. Fågeludden 13.2 (Bengt Pettersson), 650 ex. Fågeludden 21.12 (Magnus Hallgren), 750 ex. Ytterberg 25.12 (Leif Arvidsson).

Högsta antal vår: 6 100 ex. 5.4 (HF).

Högsta antal höst: 16 200 ex. 16.8 (HF).

Antalet sothöns under våren var betydligt färre än tidigare år. Sedan toppnotering under 2006 (9 600 ex.), minskade antalet till 6 700 ex. under 2007 och till 6 100 ex. under 2008.

Det ständigt ökande antalet sothöns bröts redan under hösten 2005. Antalet fåglar tycks nu ha nått sin kulmen och under höstarna 2005-08 sågs som mest 18 800, 20 000, 20 000 respektive 16 200 ex. Den högsta noteringen är 21 100 ex (2004).

Trana* *Grus grus*

Första vårfynd: 2 ex. Vadboden 28.2 (Leif Arvidsson). Antalet rastande tranor under våren överskred alla tidigare noteringar. Som mest inräknades 14 760 ex. den 1 april. Av dessa fanns 14 000 i södra delen. Tre tranor övervintrade 2007-08.

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Första vårfynd: 1 ex. Fäholmen 3.4 (Leif Arvidsson). Övriga fynd: Sågs 5.4-20.7, bl.a. 2 ex. Ytterberg 5.4 (Bengt Pettersson), 6 ex. Fäholmen 6.4 (Micke Wilson), 7 ex. förbifl. södra delen 19.4 (Clas Hermansson), 7 ex. Vadboden 26.5 (Anita Ljungström), 10 ex. Ytterberg 20.7 (Sture Hermansson). Vid Almeö och Utloppet fanns par som var starkt revirhävdande. Fåglar sågs forma bobalar och ligga på boet, men någon säker häckning kunde inte konstateras. Vid Utloppet noterades ruvningsavlösning den 25 maj (Jörgen Fritzson). Förmodligen lades inga ägg.

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Första vårfynd: 1 ex. sträckte mot N över Vadboden 3.4 (Magnus Hallgren). Häckningar: 2 ex. ruvade Utloppet 30.5 (Jörgen Fritzson), 4 pulli Fågeludden 19.7 (Magnus Hallgren), 1 pulli Stora Veka 19.7 (Magnus Hallgren). Revirhävdande: 5 ex. Vadboden 11.5 (Åke Abrahamsson), 2 ex. Vässtorpsviken 15.5 (Lennart Sundh), 4 ex. Norra Sätunaviken 17.6 (Clas Hermansson), 2 ex. Rönäs 26.6 (Jörgen Fritzson), 4 ex. Ytterberg 10.7 (Magnus Hallgren). Fyra häckningar konstaterades; Fågeludden (1), Stora Veka (1) och Utloppet (2). Därutöver sågs 8 par i lämplig biotop under häckningstid; Vässtorpsviken (1), Ytterberg (2), Norra Sätunaviken (2), Rönäs (1) och Vadboden (2).

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Första vårfynd: 1 ex. Vadboden 30.3 (Eric Thorsson). Övriga fynd: Sågs 13.4-27.10, bl.a. 1 ex. Fågeludden 13.4 (Micke Wilson), 37 ex. sträckte mot N över Fågeludden 31.5 (Clas Hermansson), 1 ex. spelande Ytterberg 5.7 (Per-Olof Bengtsson), 12 ex. Almeö 27.8 (Clas Hermansson), 1 ex. Vadboden 27.10 (Jörgen Fritzson). Den 31 maj sträckte ovanligt många större strandpipare över Hornborgasjön. Två flockar med 12 respektive 25 ex. sågs vid Fågeludden.

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Vinterfynd: 2 ex. St. Bjurum 27.2 (Andreas Karlsson). Vårfynd: Sågs 1.3-6.5, bl.a. 4 ex. St. Bjurum 2-3.3 (Clas Hermansson), 20 ex. St. Bjurum 20.3 (Andreas Karlsson), 45 ex. Vässtorps 27.4 (Albin Thorsson), 20 ex. Härling-

storp 6.5 (Peter Laudon).

Sommar-höstfynd: Sågs 7.7-8.11, bl.a. 1 ex. Vadboden 7.7 (Jonas Englund), 7 ex. Vadboden 30.7 (Anita Ljungström), 10 ex. Kärrtorp 10.8 (Albin Thorsson), 40 ex. Hornborgasjön 8.11 (Joakim Johansson).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Sommar-höstfynd: Sågs 6.6-28.9, bl.a. 5 ex. förbifl. Utloppet 6.6 (Stig Karlsson), 2 ad. Vadboden 13.7 (Musse Björklund), 1 hane Ytterberg 15.7 (Bengt Pettersson), 1 ad. Fågeludden 2.8 (Albin Thorsson), 3 ex. 16.8 (HF), 10 ex. (1+3+6) sträckte mot S över mellersta delen 21.8 (Bengt Pettersson, Clas Hermansson), 1 ex. Ytterberg 28.9 (Christopher Magnusson). Totalt sågs omkring 25 kustpipare under sensommaren och hösten.

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Vinterfynd: Sågs 20.1-29.2 och 20-21.12, bl.a. 6 ex. förbifl. Vadboden 20.1 (Patrick Åström), 14 ex. förbifl. Vadboden 9.2 (Jan Andersson), 8 ex. sträckte mot N över Sätunamaden 9.2 (Leif Arvidsson), 22 ex. sträckte mot S över Almeö 14.2 (Clas Hermansson), 65 ex. Ytterberg 25.2 (Thore Axelsson), 128 ex. Vadboden 27.2 (Jörgen Fritzson), 1 ex. förbifl. Vadboden 20.12 (Göran Engberg), 1 ex. förbifl. Tranum 21.12 (Eric Thorsson), 1 ex. Hornborgamaden 21.12 (Magnus Hallgren). Högsta antal vår: 280 ex. 26.4 (HF). Högsta antal höst: 1 960 ex. 16.8 (HF). Den tidiga våren bidrog till att ovanligt många tofsvipor sågs under januari och februari månad.

Kustsnäppa *Calidris canutus*

Vårfynd (1): 1 ex. Vadboden 24.5 (Tore Holsendahl). Höstfynd (6): 6 ad. Vadboden 20.7 (Sture Hermansson), 3 ex. Vadboden 21.7 (Bengt Pettersson), 1 ex. Vadboden 21-23.7 (Anders Carlberg, Christopher Magnusson), 2 ad. Utloppet 12.8 (Jörgen Fritzson), 1 ad. Fäholmen 16.8 (Andreas Karlsson), 1 ex. Utloppet 25.8 (Albin Thorsson).

Sandlöpare *Calidris alba*

1 ad. rastade på en ö, mellersta delen 12.8 (Jörgen Fritzson).

Småsnäppa *Calidris minuta*

Tre fynd: 2 ex. Vadboden 20.7 (Anita Ljungström), 11 ex. 13.9 (HF), 2 ex. Fågeludden 15.9 (Jörgen Fritzson).

Mosnäppa *Calidris temminckii*

Vårfynd: Sågs 30.4-28.5, bl.a. 1 ad. Fågeludden 30.4 (Musse Björklund), 7 ex. förbifl. Fågeludden 10.5 (Magnus Hallgren), 10 ex. Fågeludden 10.5 (Jörgen Fritzson), 6 ex. Vadboden 12.5 (Åke Abrahamsson), 11 ex. Fågeludden 18.5 (Magnus Hallgren). Sommar-höstfynd (5): 1 ex. Vadboden 20.7 (Anita Ljungström), 1 ex. Rönäs 8.8 (Albin Thorsson), 2 ex. Fågeludden 12.8 (Ingemar Nilsson), 1 ex. 16.8 (HF), 1 ex. Vadboden 5.9 (Sven Olof Gren).

Det finns många fynd under vårsträcket. Det totala antalet är svårt att uppskatta, men flest antal fåglar sågs i mitten av maj månad. Antalet fynd under höststräcket var mycket få jämfört med våren. Som mest sågs 2 ex. den 12 augusti.

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Ett vårfynd: 1 ex. Sätunamaden 30.4-3.5 (Magnus Hallgren, Leif Arvidsson).

Höstfynd: Sågs 13.7-17.8, bl.a. 4 ad. Vadboden 13-15.4 (Musse Björklund, Anita Ljungström), 6 ad. Vadboden 15.7 (Magnus Hallgren), 1 ex. Fågeludden 15.7 (Ove Grönlund), 36 ex. Stora Veka 18.7 (Gunnar Jakobsson), 5 ad. Rönäs 18.7 (Magnus Hallgren), 16 ex. Vadboden 20.7 (Albin Thorsson), 2 ad. Ytterberg 21.7 (Anders Carlberg), 3 ex. 16.8 (HF), 1 ex. förbifl. Almeö 17.8 (Magnus Hallgren).

Det är inte vanligt med vårfynd av spovsnäppa. Fågeln på Sätunamaden rastade den 30 april-3 maj. Under hösten sågs fler fåglar än normalt och det uppskattas att minst 70 ex. rastat i området. Den största flocken var 36 ex. vid Stora Veka den 18 juli.

Kärrensäppa *Calidris alpina*

Två vårfynd : 2 ad. sträckte mot N över norra delen 15.5 (Jörgen Fritzon), 1 ad. Utloppet 22.5 (Jörgen Fritzon). Sommar-höstfynd: Sågs 20.6-18.10, bl.a. 1 ex. lockläte Ytterberg 20.6 (Albin Thorsson), 1 ex. Norra Sätunaviken 27.6 (Leif Arvidsson), 15 ex. Almeö 7.7 (Leif Arvidsson), 18 ex. Vadboden 13.7 (Mats Andersson), 60 ex. sträckte över Utloppet 14.7 (Jörgen Fritzon), 22 ex. Vadboden 20.7 (Åke Abrahamsson), 26 ex. 16.8 (HF), 30 ex. förbifl. Ytterberg 3.9 (Jörgen Fritzon), 18 ex. 1K Fågeludden 7.9 (Martin Oomen), 27 ex. Stora Veka 12.10 (Gunnar Jakobsson).

*Endast två fynd under vårsträcket. Under höststräcket sågs arten regelbundet och den största flocken var 60 ex. vid Utloppet den 14 juli.. Inga fynd av sydlig kärrensäppa *C. a. schinzii*.*

Myrsnäppa *Limicola falcinellus*

Två fynd: 2 ex. Vadboden 28-30.5 (Thomas Bernardsson, Tore Holsendahl), 3 ex. Fågeludden 4.6 (Roland Jonsson).

Brushane *Philomachus pugnax*

Första vårfynd : 1 hane Vadboden (Sven Olof Gren).

Högsta antal vår: 200 ex. 3.5 (HF).

Sommar-höstfynd: Sågs 11.6-28.9, bl.a. 12 ex. Vadboden 24.6 (Jörgen Larsson), 19 ex. Vadboden 20.7 (Åke Abrahamsson), 13 ex. 16.8 (HF), 20 ex. Almeö 25.8 (Leif Arvidsson), 6 ex. Hångers udde 18.9 (Clas Hermansson), 3 ex. Ytterberg 28.9 (Christopher Magnusson).

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

Spelande: 1 ex. Sätunamaden 17.4-7.5 (Jörgen Fritzon, Micke Wilson), 2 ex. Sätunamaden 22.4 (Eric Thorsson), 3 ex. Sätunamaden 9.5 (Ingemar Nilsson), 3 ex. Hornborgamaden 30.4 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Hornborgamaden 1-2.5 (Kristian Kjellberg, Gunnar Jakobsson)

Övriga vårfynd (2): 1 ex. förbifl. Rönäs 12.4 (Hans Petersson), 1 ex. Utloppet 20.4 (Berndt-Johan Lindberg).
Höstfynd (2): 1 ex. Fågeludden 28.9 (Magnus Hallgren), 1 ex. Stora Veka 4.10 (Gunnar Jakobsson).

Minst sex spelande fåglar är det högsta antalet på många år. Spelet över Sätunamaden varade från 17 april-7 maj, som mest 3 ex. den 9 maj. Vid Hornborgamaden var spelet den 30 april-2 maj, som mest 3 ex. den 30 april.

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Första vårfynd: 1 ex. Härlingstorp 4.3 (Peter Laudon).

Högsta antal vår: 50 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal höst: 140 ex. 16.8 (HF).

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

Spelande: 1 ex. 1 ex. Sätunamaden 29.4 (Clas Hermansson), 2 ex. Hornborgamaden 30.4 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Utloppet 2.5 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Sätunamaden 6-8.5 (Gunnar Jakobsson, Peter Laudon m.fl), 1 ex. Ytterberg 9.5 (Håkan Byrén).

Övriga fynd: 1 ex. Almeö 2.9 (Clas Hermansson).

Totalt 3-4 spelande fåglar; Ytterberg (1), Hornborgamaden (2) och Sätunamaden (1-2).

Morkulla *Scolopax rusticola*

Första vårfynd: 3 ex. spelande Hjortronmossen 30.3 (Jörgen Fritzon).

Endast fem spelande fåglar; Hjortronmossen (3), Trestena (1) och Stenum mader (1). Resultatet visar inte artens förekomst kring Hornborgasjön. Tyvärr rapporteras arten bristfälligt, framför allt gäller detta att aktivitet inte anges. Samtliga observationer bör rapporteras kommande år.

Rödspov *Limosa limosa*

Spelande: 1 ex. Sätunamaden-Hornborgamaden 29.4-1.5 (Clas Hermansson, Gunnar Jakobsson), 1 ex. Rönäs 15.5 (Clas Hermansson).

Vårfynd (1): 1 ex. Vadboden 14-15.5 (Ingemar Nilsson, Jonas Englund).

Sommarfynd (1): 2 ex. Vadboden 11.6 (Kent-Ove Hvass).
Höstfynd: 1 ex. Vadboden 31.7-5.8 (Sven Olof Gren, Ingemar Nilsson), 1 ex. Almeö 25.8 (Leif Arvidsson), 2 ex. 1K rasen islandica Sätunamaden 30.8 (Magnus Hallgren), 1 ex. Almeö-Sätunamden 31.8-1.9 (Clas Hermansson).

Under våren sågs en spelande rödspov på Sätunamaden-Hornborgamaden. Det är troligt att det var samma individ som två veckor senare sågs vid Vadboden och tillfälligt spelade på Rönäs. Två ex. sågs i mitten av juni och i början av augusti sågs 1 ex. vid Vadboden. Den 30 augusti rastade 2 ex. 1K på Sätunamaden. De bestämdes till rasen islandica. Det är troligt att de ensamma fåglar som sågs samtidigt var samma individer.

Myrspov *Limosa lapponica*

Sågs 13.7-30.8, bl.a. 34 ex. sträckte mot SV över Utloppet 13.7 (Börje Broström), 11 ex. sträckte mot S över Vadbo-

den 15.7 (Ingemar Nilsson), 20 ex. sträckte mot SV över Vadboden 17.7 (Sven Olof Gren), 4 ex. förbifl. Sätunamaden 30.8 (Ida-Linnéa Laudon).

Under sydsträcket sågs uppskattnings 90 ex. under perioden 13.7-30.8. Antalet är lägre än föregående år. Den största flocken var 34 ex som sträckte över Utloppet den 13 juli. Enstaka fåglar rastade, främst vid Vadboden.

Småspov *Numenius phaeopus*

Vårfynd: Sågs 27.4-28.5, bl.a. 1 ex. förbifl. Fågeludden 27.4 (Annelie Andersson), 6 ex. sträckte mot NO över Fågeludden 30.4 (Kent-Ove Hvass), 4 ex. sträckte mot NO över Vadboden 2.5 (Peter Laudon), minst 67 ex. (4+12+18+33) sträckte mot N över östra sidan 3.5 (Bengt Pettersson, Kristian Kjellberg m.fl), 1 ex. Vadboden 28.5 (Göran Nilsson).

Höstfynd: Sågs 28.6-25.8, bl.a. 1 ex. Vadboden 28.6 (Sven Olof Gren), 3 ex. Hälsingsgården 9.7 (Kent-Ove Hvass), 2 ex. förbifl. Utloppet 25.8 (Albin Thorsson).

Under nordsträcket sågs fler småspovar än föregående år. Detta märktes speciellt den 3 maj då uppskattningsvis 70 ex. passerade eller rastade i området. Fynden under hösten var betydligt färre.

Storspov *Numenius arquata*

Första vårfynd: 1 ex. spelande Dagsnäs 26.3 (Stig Karlsson).

Första höstfynd: 13 ex. sträckte mot S över Vadboden 19.6 (Ingemar Nilsson).

Högsta antal: 16 ex. Hornborgamaden 2.4 (Clas Hermansson), 16 ex. sträckte mot N över Fågeludden 13.4 (Magnus Hallgren), 20 ex. Hornborgamaden 30.4 (Jörgen Fritzson), 23 ex. Vadboden 11.6 (Kent-Ove Hvass), 44 ex. Hornborgamaden 20.6 (Clas Hermansson), 89 ex. (33+56) sträckte mot S över Utloppet 24.6 (Anders Carlberg), 176 ex. sträckte mot S över Vadboden 25.6 (Ingemar Nilsson), 86 ex. St. Bjurum (Åke Abrahamsson).

Antalet spelande fåglar tyder på att 11 par funnits kring sjön; Bjällums by (1), Fågeludden (1), Bolums by (1), Vässtorp (1), Hornborga by (1), Ytterberg (1), Hornborgamaden (1), Sätunamaden (1), Rönäs (1), Båltorpsmaden (1) och St. Bjurum (1). Det totala antalet par (11) är högre än åren 2005-06 och i samma nivå som 2007 och 2003-04; 2007 (12), 2006 (9), 2005 (8), 2004 (12), 2003 (12) och 2002 (10).

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

Första vårfynd: 1 ex. Vadboden 26.4 (Stig Karlsson).

Högsta antal vår: 23 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal sommar: 13 ex. Almeö 17.6 (Clas Hermansson).

Högsta antal höst: 4 ex. 1K Vekadammen, Sätuna by 10.9 (Mike Henry).

Rödbena *Tringa totanus*

Första vårfynd: 1 ex. förbifl. Ytterberg 30.3 (Eric Thorsson).

Högsta antal vår: 53 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal höst: 18 ex. 16.8 (HF).

Dammsnäppa *Tringa stagnatilis*

Häckning: 1 ad. Vekadammen, Sätuna by 26-29.4, 2 ad. 30.4-7.6. Paret gick till häckning, som dock misslyckades. Ruvade i cirka 10 dagar (Gunnar Jakobsson).

Övriga fynd (2): 1 ad. Vadboden 27-29.5 (Gunnar Jakobsson, Jörgen Fritzson), 1 ex. Vadboden 13.7 (Musse Björklund, Lars Andersson).

Det par som ruvade i cirka 10 dagar vid Stora Veka är den första häckningen vid Hornborgasjön.

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Första vårfynd: 1 ex. Fågeludden 13.4 (Kent-Ove Hvass).

Högsta antal vår: 64 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal höst: 24 ex. 5.8 (Ingemar Nilsson).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Första vårfynd: 1 ex. förbifl. Fågeludden 1.4 (Leif Arvidsson).

Högsta antal vår: 23 ex. 19.4 (HF).

Högsta antal sommar: 15 ex. Vadboden 17.7 (Folke Bengtsson).

Högsta antal höst: 6 ex. Vadboden 6.8 (Ingemar Nilsson).

Grönbena *Tringa glareola*

Första vårfynd: 2 ex. förbifl. Almeö, 1 ex. förbifl. Sätunamaden och 2 ex. Vadboden 25.4 (Clas Hermansson).

Högsta antal vår: 210 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal sommar: 40 ex. Vadboden 6.7 (Jörgen Fritzson).

Högsta antal höst: 36 ex. 16.8 (HF).

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Första vårfynd: 1 ex. Fågeludden 22.4 (Fredrik Klingberg).

Högsta antal vår: 21 ex. 3.5 (HF).

Högsta antal höst: 44 ex. 16.8 (HF).

Roskarl *Arenaria interpres*

Två fynd: 2 ex. Utloppet 2.5 (Jörgen Fritzson), 1 ex. Hornborgasjön (HF).

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*

Två fynd: 1 ad. hona Fågeludden 6.6 (Stig Karlsson), 2 ex. Vekadammen 11.6 (Gunnar Jakobsson).

Kustlabb *Stercorarius parasiticus*

Ett fynd: 1 ex. mörk fas sträckte mot N över Fågeludden 10.5 (Christopher Magnusson).

Storlabb *Stercorarius skua*

2 ad. sträckte mot S över mellersta delen 3.9 (Clas Hermansson).

Dvärgmå* Larus minutus

Vårfynd: Sågs 25.4-20.5, bl.a. 2 ad, 3 ex. 2K Utloppet 25.4 (Jörgen Fritzson, Kjell Svensson), 7 ad. Dåfeludden 29.4 (Clas Hermansson), 32 ex. Fågeludden 3.5 (Magnus Hallgren), 40 ex. Fågeludden 20.5 (Jörgen Fritzson).

Sommarfynd: sågs 5-22.7, bl.a. 3 ad. förbifl. Ytterberg 5.7 (Per-Olof Bengtsson), 2 ex. förbifl. Utloppet 22.7 (Alf Karlsson).

Höstfynd: Sågs 8.8-9.9, bl.a. 1 ex. 1K södra delen 8.8 (Albin Thorsson), 3 ex. 16.8 (HF), 1 ad, 2 ex. 1K Almeö 6.9 (Clas Hermansson), 2 ad. Fågeludden 9.9 (Bengt Pettersson).

Jämfört med 2007 sågs betydligt fler dvärgmåsar under vårsträcket. Högsta antal var 32 ex. den 3 maj och 40 ex. den 20 maj. Antalet fynd under hösten var som vanligt sparsamma.

Skrattmåsar* *Larus ridibundus*

Första vårfynd: 2 ad. förbifl. Kärrtorp 9.3 (Jörgen Fritzson).

Inga fynd under vintern (januari-februari och december).

Fiskmåsar* *Larus canus*

Vinterfynd: Sågs 2.1-12.2, bl.a. 5 ex. Stora Veka 2.1 (Gunnar Jakobsson), 8 ex. norra delen 4.1 (Clas Hermansson), 20 ex. Utloppet 12.2 (Jörgen Fritzson).

Högsta antal vår: 50 ex. Vadboden 14.4 (Daniel Steen).

Högsta antal sommar: 70 ex. Ytterberg 31.7 (Lasse Sunnerstig).

Högsta antal höst: 150 ex. Ytterberg 2.11 (Johan Södercrantz).

Förekomsten i Hornborgasjön under våren och hösten är troligen mer omfattande än vad som framgår av rapporterna.

Silltrut *Larus fuscus*

Första vårfynd: 2 ex. Vadboden 12.4 (Håkan Winqvist).

Övriga fynd: Sågs 19.4-15.7, bl.a. 2 ex. Fågeludden 19.4 (Peter Hörenius), 1 ad. Hångers udde 11.5 (Albin Thorsson), 1 ad. Ytterberg 28.5 (Magnus Hallgren), 1 ad. Getnäs vik 11.6 (Clas Hermansson), 1 ex. Vadboden 15.7 (Anita Ljungström).

Som tidigare är endast observationer av enstaka individer.

Gråtrut *Larus argentatus*

Högsta antal vinter: 200 ex. Utloppet 3.2 (Peter Laudon), 50 ex. Fågeludden 21.12 (Magnus Hallgren).

Högsta antal vår: 230 ex. norra delen 14.3 (Albin Thorsson).

Sommarfynd (2): 1 ex. förbifl. Almeö 6.6 (Johannes Löfqvist), 1 ad. Vadboden 9.6 (Clas Hermansson).

Högsta antal höst: 80 ex. Fågeludden 10.11 (Klas Karp).

Endast två fynd under sommaren visar troligen inte artens verkliga förekomst i Hornborgasjön.

Havstrut *Larus marinus*

Högsta antal vinter: 8 ex. Fäholmen 23.2 (Peter Laudon).

Högsta antal vår: 15 ex. Utloppet 7.3 (Jörgen Fritzson).

Sommarfynd (7): Sågs 5-16.7, bl.a. 2-3 ad. mellersta delen 5.7 (Clas Hermansson, Claes-Göran Ahlgren).

Höstfynd (4): Sågs 9.8-16.10, bl.a. 2 ex. 16.8 (HF).

Endast sju fynd under sommaren och fyra fynd under hösten visar troligen inte artens verkliga förekomst i Hornborgasjön.

Skräntärna *Sterna caspia*

Sommarfynd (2): 1 ex. Orenabbe 15.6 (Eric Johansson), därefter sågs 2 ad. regelbundet 25.6-7.8 (Albin Thorsson).

Höstfynd (1): 1 ex. förbifl. Almeö 9.9 (Jörgen Fritzson).

Fisktärna* *Sterna hirundo*

Första vårfynd: 2 ex. Utloppet 19.4 (Jörgen Agerskov), 15 ex. sträckte mot N över Fågeludden 19.4 (Magnus Hallgren).

Sista höstfynd: 1 ex. mellersta delen 7.10 (Bengt Pettersson).

Silvertärna *Sterna paradisea*

Första vårfynd: 3 ex. förbifl. Fågeludden 27.4 (Sven Olof Gren).

Övriga vårfynd: Sågs 29.4-17.5, bl.a. 35 ex. (1+11+23) sträckte mot N över mellersta delen 29.4 (Clas Hermansson), 47 ex. (5+19+23) sträckte mot N över mellersta delen 30.4 (Thore Axelsson, Christopher Magnusson), 1 ex. förbifl. Tranum 17.5 (Christopher Magnusson).

Höstfynd (1): 2 ex. förbifl. Vadboden 5.8 (Ingemar Nilsson).

Granskning av fynden under vårsträcket visar att uppskattningsvis sågs 120 silvertärnor. Under 2007 visade sträckräkningarna vid Kärrtorp att arten sträcker regelbundet under våren. Då inräknades 143 ex. den 1-13 maj. Under 2006 uppskattades att ungefär 350 ex. sträckte mot norr under perioden 2-10 maj.

Svarttärna* *Chlidonias niger*

Första vårfynd: 8 ex. norra delen 28.4 (Bengt Pettersson).

Sista höstfynd: 2 ex. Fågeludden 23.8 (Magnus Hallgren).

Vitvingad tärna *Chlidonias leucopterus*

1 ex. mellersta delen 4-20.7 (Jörgen Fritzson, Sture Hermansson).

Skogsduva *Columba oenas*

Vinterfynd: 1 ex. St. Bjurum 13-14.1 (Magnus Hallgren, Jörgen Fritzson), 3 ex. Dagsnäs-St. Bjurum 20-22.1 (Eric Thorsson, Sven-Olof Gren), 4 ex. Hornborga by-Hornborgamaden 14-15.2 (Micke Wilson, Leif Arvidsson), 1-3 ex. 16-25.2 Dagsnäs-St. Bjurum (Åke Abrahamsson, Ingemar Nilsson), 1 ex. Stenums mader 28.2 (Peter Laudon).

Första vårfynd: 1 ex. förbifl. Dagsnäs 4.3 (Clas Hermansson).

Spelande: 2 ex. Ore backar 13.4 (Leif Arvidsson), 1 ex.

Fäholmen 19.4 (Göran Darefelt), 2 ex. Fågeludden 11.5 (Per Gustafsson), 2 ex. Härlingstorp 16.5 (Clas Hermansson), 1 ex. St. Bjurum 16.5 (Peter Laudon).

Totalt 8 spelande fåglar; Härlingstorp (2), Fäholmen (1), Fågeludden (2), St. Bjurum (1) och Ore backar (2).

Turkduva *Streptopelia decaocto*

Ett fynd: 1 ex. förbifl. Fågeludden 14.5 (Jan Fransson).

Berguv *Bubo bubo*

Endast ett fynd: 1 ex. spelande Trestena 28.2 (Barbro Axelsson, Thore Axelsson).

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

Ett fynd: 1 ex. spelande Hjortronmossen 18-20.2 (Barbro Axelsson, Jörgen Fritzon).

Hornuggla *Asio otus*

Spelande: 1 ex. Hälsingsgården 17-20.4 (Jörgen Fritzon, Clas Hermansson), 1 ex. Västtomten, Stenums mader 19.5 (Micke Wilson), 1 ex. Utloppet 5.6 (Johannes Löfqvist). Övriga fynd: 1 ex. Stora Veka 27.4 (Kristian Kjellberg), 1 ex. Hälsingsgården 9.5 (Ingemar Nilsson), 1 ex. Sätunamaden 11.5 (Gunnar Jakobsson), 1 ex. Hornborgamaden 6.6 (Christian Johansson).

Tre spelande fåglar, samtliga på nya lokaler. Däremot saknades kullar vid bl.a. Vässtorp.

Jorduggla *Asio flammeus*

Vårfynd: Sågs 11.3-19.5, bla, 1 ex. Sätunamaden 11.3 (Ida-Linnéa Laudon), 1 ex. Hornborgamaden 29.3 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Dagsnäs 14.4 (Clas Hermansson), 1 ex. Kärrtorp 21.4 (Clas Hermansson), 1 ex. Ytterberg-Hornborgamaden 23-30.4 (Lotta Berg, Jörgen Fritzon), 1 ex. Fågeludden 3.5 (Magnus Hallgren), 1 ex. Almeö-Sätunamaden-Hornborgamaden 3-15.5 (Clas Hermansson, Gunnar Jakobsson), 1 ex. Stenums mader 19.5 (Micke Wilson).

Sommarfynd (1): 1 ex. Gasängen, Trestena 3.6 (Clas Hermansson).

Höstfynd (2): 1 ex. Sätunamaden 4.10 (Gunnar Jakobsson), 1 ex. Hornborgamaden 14.10 (Leif Arvidsson).

Det är svårt att uppskatta hur många jordugglor som setts under våren. Uppskattningsvis kan det varit ungefär 5 olika individer.

Nattskärre *Caprimulgus europaeus*

Spelande: 1 ex. Mårby, St. Bjurum 25.5 (Eric Thorsson), 48.6 (Sven-Olof Gren) och 12.7 (Peter Laudon), 1 ex. Rödemosse 12.7 (Peter Laudon).

Övriga fynd: 1 ex. på vägen Bronäs, St. Bjurum 27.5 (Jörgen Fritzon), 2 ex. födos. Bronäs, St. Bjurum 30.5 (Tore Holsendahl), 1 ex. på vägen Bolums by 23.7 (Eric Thorsson).

Två spelande fåglar; Rödemosse (1) och St. Bjurum (1).

Tornseglare *Apus apus*

Första vårfynd: 5 ex förbifl. Fågeludden 10.5 (Magnus Hallgren).

Stort antal: 1 000 ex. födos. Vadboden 19.6 (Ingemar Nilsson).

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

Vårfynd: 1 hane Bosgården, Hornborgaån 1.4 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Härlingstorskanalen 9-13.4 (Claes von Heidekken), 1 ex. Bosgården 23.4-9.5 (Jörgen Fritzon). Sommarfynd: 1 ad hane ringmärktes i andfänget (!) Vad-

boden 29.6 (Eric Thorsson), 1-2 ex. Bosgården 11-14.7 (Jörgen Fritzon).

Höstfynd: Sågs 16.8-2.11, bl.a. 1 ex. Fågeludden 16.8 (Magnus Hallgren), 1 ex. Utloppet 25.8 och 25.9 (Albin Thorsson, Barbro Axelsson), 1 ex. Almeö 30-31.8, 18.9 och 2.11 (Clas Hermansson, Thomas Göthberg), 2 ex. Bosgården 8.9 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Ore backar 13.9 (Peder Hedberg Fält), 1 ex. Korpaboviken 19.10 (Barbro Axelsson).

Fler fynd än föregående år. Två stationära kungsfiskare har funnits i Hornborgaån. Under augusti och september finns flera observationer i sjöområdet.

Göktyta *Jynx torquilla*

Häckning: 2 ad. med föda åt ungar Hångers by 28.6 (Inge Olsson).

Spelande: 1 ex. Östtomten, Rödemosse 27.4 (Clas Hermansson), 1 ex. Hångers by 30.4 och 23.5 (Musse Björklund, Sven-Olof Gren), 1 ex. Hångers udde 5-20.5 (Mike Henry, Anita Ljungström), 2 ex. Hångers udde 10.5 (Åsa Axelsson), 1 ex. Bjärka, Dagsnäs 16.5 (Jörgen Fritzon). Övriga fynd: 2 ex. bobesök? Hångers udde 28.5 (Magnus Hallgren), 1 ad. P.plats Utloppet 24.6 (Anders Carlberg). *Totalt 5 spelande; Hångers by (1), Hångers udde (2), Dagsnäs (1) och Rödemosse (1).*

Mindre hackspett *Dendrocopus minor*

Granskning av fynden visar att det funnits 9 spelande eller revirhävande fåglar; Härlingstorp (1), Fäholmen (1), Bjällums by (1), Fågeludden (1), Sätuna by (1), Vadboden (1), Ore backar (1), Trestena (1) och Rödemosse (1). Det konstaterades inte några häckningar, vilket troligen kan förklaras med artens relativa undanskymda förekomst i biotoper som inte besöks så ofta.

Tretåig hackspett *Picoides tridactylus*

1 ex. hane födos. i sumpskog Stora Veka, Sätuna by 4.5 (Gunnar Jakobsson).

Trädlärka *Lullula arborea*

Sågs under perioden 6.3-4.5 vid Granelund, bl.a. 1 ex. sjöng 6.3 (Thore Axelsson), 2 ex. sjöng 18.3 (Jonas Englund), 1 ex. sjöng 4.5 (Eric Thorsson).

Ängspiårlärka *Anthus pratensis*

Vinterfynd (7): 1 ex. Almeö 12.1 och 17.1 (Clas Hermansson), 1 ex. Hornborgamaden 3.2 (Anders Carlberg), 3 ex. Sätunamaden 28.2 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Hångers udde 29.2 (Karl-Markus Laudon), 1 ex. Hornborgamaden 14.12 (Leif Arvidsson), 1 ex. Kärrtorp 21.12 (Eric Thorsson). Högt antal vår: 200 ex. Hångers udde 24.4 (Jörgen Fritzon), 120 ex. Hångers udde 28.4 (Mike Henry). *Under häckningstid totalt 36 sjungande eller revirhävande fåglar (par); Vässtorsviken (1), Hornborgamaden (1), Sätunamaden (1), Båltorpsmader (30), Hångers udde (1), Vadboden (1), Dagsnäs (2) och Utloppet (1).*

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

Vårfynd: 1 ex. sträckte mot N över N delen 15.5 (Jörgen Fritzson).

Höstfynd (4): 1 ex. Fågeludden 7.9 (Åsa Axelsson), 1 ex. förbifl. Almeö 18.9 (Clas Hermansson), 1 ex. Sätunamaden 20.9 (Christopher Magnusson), 1 ex. Fågeludden 28.9 (Magnus Hallgren).

Antalet fynd under hösten (4) är betydligt färre än normalt.

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Höstfynd: 1 ex. Fågeludden 4.10 (Eric Thorsson), 1 ex. Fågeludden 21.10 och 27.10 (Jörgen Fritzson).

Gulärta *Motacilla flava*

Första vårfynd: 2 ex. Ytterberg 19.4 (Mats-Erik Eriksson).
Högsta antal: 100 ex. Ytterberg 28.4 (Leif Arvidsson).

Forsärta *Motacilla cinerea*

Första vårfynd: 2 ex. Hornborga bro 14.3 (Barbro Axelsson).

Häckning: 3 utflugna ungar Hornborga bro 10.7 (Clas Hermansson).

Strömstare *Cinclus cinclus*

Vinter-vårfynd: 1 ex. Hornborgaån, Hornborga by 1.1-11.3 (Inge Olsson, Ida-Linnéa Laudon).

Höst-vinterfynd: 1 ex. Hornborgaån, Hornborga by 13-29.12 (Leif Arvidsson, Christopher Magnusson).

Näktergal *Luscinia luscinia*

Första vårfynd: 1 ex. sjöng Fäholmen 28.4 (Mogens Majland).

Totalt 32 sjungande ex; Härlingstorp (1), Tranum (4), Bjällums by (3), Fäholmen (7), Getnäsudden (1), Bolums by (4), Fågeludden (3), Vässtorp (3), Ytterberg (1), Hornborga by (1), Sätuna by (1) och Stenums mader (3). Under 2003-2007 hördes 36, 41, 40, 47 respektive 45 sjungande ex. Det lägre resultatet jämfört med tidigare beror troligen på sämre inventeringsaktivitet.

Blåhake *Luscinia svecica*

Vårfynd: 1 ex. Utloppet 18.5 (Andreas Tranderyd), 1 ex. Lagunsjön 18.5 (Martin Kvarnbäck).

Höstfynd: 1 ex. Fäholmen 18.8 och 28.8 (Clas Hermansson), 1-2 ex. Hornborgamaden 9.9 (Jörgen Fritzson), 1 ex. Fågeludden 11.9 (Kurt Holmqvist), 1 hane Utloppet 13.9 (Peter Hjelm), 1 ex. Hornborgamaden 15.9 (Eric Thorsson).

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*

Två fynd: 1 ex. hona Hångers udde 22.4 (Clas Hermansson, Kristian Kjellberg), 1 ad. hane St. Bjurum 14-16.5 (Eric Thorsson, Peter Laudon).

Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*

Sjungande: 1 ex. Hjortronmossen 28.4 (Thore Axelsson), 1 ex. Hornborgasjön 11.5 (Per Gustafsson), 1 ex. Hångers

by 28-29.5 (Jörgen Fritzson, Musse Björklund).

Övriga vårfynd: 1 hane Hångers by 28.4 (HF) och 6.6 (Barbro Axelsson), 1 ex. Stenums mader 10.5 (Per-Olof Bengtsson).

Höstfynd (3): 1 ex. ringm. Kärrgården 9.8 (Christopher Magnusson), 1 ex. honf. Hångers udde 19.8 (Eric Thorsson), 1 ex. Vässtorp 7.9 (Leif Arvidsson).

Ringtrast *Turdus torquatus*

1 ex. Fågeludden 23.10 (Bernt Svensson), 2 ad. hona Fågeludden 27.10 (Jörgen Fritzson).

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Första vårfynd: 2 ex. sjöng Hornborgamaden 7.5 (Jörgen Fritzson).

Totalt 13 sjungande ex: Fäholmen (2), Bolums by (1), Ytterberg (1), Hornborgamaden (1), Sätunamaden (1), Båltorpsmader (1), Hångers udde (1), Vadboden (1) och Stenums mader (4). Jämfört med 2007 (27 ex.) är antalet betydligt lägre. Den största skillnaden finns på området Båltorpsmader-Hångers udde (12 ex under 2007). Differensen på 10 fåglar i detta område kan bero på lägre inventeringsaktivitet under 2008.

Vassångare *Locustella luscinioides*

Ett fynd: 1 ex. sjöng Hornborgamaden 7.5 (Leif Arvidsson).

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

Första vårfynd: 1 ex. sjöng Stenumsviken 27.4 (Åsa Axelsson).

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Första vårfynd: 1 ex. sjöng Hornborgamaden 7.5 (Lotta Berg), 1 ex. sjöng Stenums mader 16.5 (Jörgen Fritzson).
Totalt 30 sjungande ex; Tranum (2), Kärrtorp (2), Fäholmen (3), Bjällum by (1), Fågeludden (1), Bolums by (6), Vässtorpsviken (1), Ytterberg (1), Hornborgamaden (1), Sätuna by (2), Vadboden (1), St. Bjurum (1), Trestena (1), Stenums mader (6) och Stenumsviken (1). Under 2003-2007 hördes 19, 25, 22, 19 respektive 25 sjungande ex.

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Första vårfynd: 2 ex. sjöng Hornborgamaden 30.4 (Jörgen Fritzson), 1 ex. sjöng Almeö 30.4 (Leif Arvidsson).

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

Första vårfynd: 1 ex. sjöng Utloppet 4.5 (Janne Pettersson).

Totalt 29 revirhävdande ex; Tranums mader (6), Kärrtorps mader (3), Fågeludden (2), Hornborgamaden (3), Utloppet (6) och Rödemosse (9).

Därutöver har arten hörts tillfälligt sjunga på 6 platser; Fågeludden (1), Vässtorpsviken (1), Södra Sätunaviken (1), Dagsnäs (1), Utloppet (1) och Rödemosse (1).

Antalet revirhävdade trastsångare de senaste fem åren (2003-07) har varit 22-29 ex, vilket är betydligt lägre än föregående år (2000-01) med 47-58 ex. Detta är en halve-

ring av populationen, från ungefär 50 till 25 revirhävade fåglar, vilket sannolikt beror på bristen på lämplig biotop, vass, för arten.

Höksångare *Sylvia nisoria*

Två fynd: 1 ex. 1K ringmärktes vid Kärragården den 23.8 och 20.9 (Christopher Magnusson).

Tredje och fjärde fyndet för lokalen! Tidigare fynd var den 5 september 2004 (ringmärkt) och den 27 maj 2005 (rastande). Dessa utgör dessutom de enda fynden av höksångare i Västergötlands rapportområde på 2000-talet.

Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*

Första vårfynd: 1 ex. sjöng Bjällums by 26.4 (Eric Thorsson).

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Första vårfynd: 1 ex. Hångers udde 16.3 (Eric Thorsson m.fl), 3 ex. Utloppet 18.4 (Jörgen Fritzon). Veka 31.3 (Gunnar Jakobsson).

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Vårfynd (3): 1 hane Utloppet 11.4 (Karl-Markus Laudon), 2 ex. Rödemosse 13.4 (Karl-Markus Laudon), 2 ex. Stenumsviken 27.5 (Jörgen Fritzon). Sommarfynd (1): 3 ex. Stenumsviken 28.7 (Barbro Axelsson).

Höstfynd: Sågs 28.7-28.11, bl.a. 5 ex. Utloppet 12.8 (Jörgen Fritzon), 12 ex. norra delen 16.10 (Leif Arvidsson), 7 ex. sträckte mot S över Almeö 18.10 (Clas Hermansson), 5 ex. sträckförsök Ytterberg 21.10 (Jörgen Fritzon), 6 ex. Tranum 7.11 (Leif Arvidsson), 6 ex. förbifl.. Utloppet 25.11 (Claes-Göran Ahlgren), 7 ex. Almeö 28.11 (Leif Arvidsson).

Vinterfynd: Sågs 6-28.12, bl.a. 2 ex. Almeö 6.12 (Leif Arvidsson), 10 ex. norra delen 9.12 (Leif Arvidsson), 4 ex. Stenumsviken 23.12 (Leif Arvidsson).

Inga uppgifter om häckning. Fynden under april månad i norra delen tyder på att något par kan ha häckat i området. Arten påbörjar förberedelserna för sin första kull redan i mars-april. Rastande och förbiflygande flockar under hösten visar att skäggmesar lämnat eller passerat Hornborgasjön. Antalet fynd tyder på att arten blir alltmer vanlig i sjöområdet.

Sommargylling *Oriolus oriolus*

Två fynd: 1 ex. sjöng Härlingstorp 16.5 (Claes von Heidekken, Clas Hermansson), 1 ex. honf. Utloppet Utloppet 29.6 (Patrik Andersson).

Varfågel *Lanius excubitor*

Sista vårfynd: 1 ex. Hångers by 2.4 (Clas Hermansson). Första höstfynd: 1 ex. Vadboden 23.9 (Stig Karlsson).

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

Sågs sparsamt runt sjön, bl.a. 1 ex. sjungande Hjortronmossen 9.2 (Jan Fransson), 1 ex. Ore backar 15.2 (Micke Wilson), 1 ex. Ore backar 19.7 (Leif Arvidsson), 1 ex.

Hångers udde 10.9 (Clas Hermansson), 4 ex. Ore backar 17.9 (Jörgen Fritzon), 1 ex. Bosgården 22.9 (Jörgen Fritzon), 1 ex. förbifl. Hornborga by 13.11 (Kent Andersson).

Granskning av fynden (12) visar att den bästa platsen att se och höra nötkråkor är Ore backar (6 fynd). Andra lämpliga lokaler för hamstring av hasselnötter där nötkråkor sågs var Bosgården och Hångers udde.

Kaja *Corvus monedula*

Högsta antal vinter-vår: 300 ex. Kärrtorp 6.1 (Karin Gällman), 300 ex. Hornborga by 12.1 (Clas Hermansson), 500 ex. St. Bjurum 26.1 (Christopher Magnusson), 400 ex. Vässtorp 28.1 (Clas Hermansson), 1000 ex. St. Bjurum 31.1 (Albin Thorsson), 1 500 ex. Fågeludden 24.2 (Clas Hermansson), 1 500 ex. Stenums mader 12.3 (Clas Hermansson)

Uppskattningvis fanns ungefär 2 000 kajor kring Hornborgasjön under januari månad.

Råka *Corvus frugilegus*

Vinter-vårfynd: Sågs regelbundet 1.1-12.3, bl.a. 5 ex. St. Bjurum 2.1 (Clas Hermansson), 7 ex. Hornborga by (Clas Hermansson), 8 ex. Fågeludden 23.1 (Clas Hermansson), 20 ex. St. Bjurum 26.1 (Christopher Magnusson), 17 ex. St. Bjurum 27.2 (Jörgen Fritzon).

Vårfynd: 1 ex. Fäholmen 4.5 (Jonas Englund).

Höst-vinterfynd: Sågs 2.11-21.12, bl.a. 7 ex. Ytterberg 12.11 (Claes Ekberg), 22 ex. Hornborgamaden 16.11 (Clas Hermansson), 2 ex. Vässtorp 13.12 (Hans Petersson).

Kråka *Corvus corone*

Högsta antal vinter-vår: 1 000 ex. södra delen 9.1 (Musse Björklund), 400 ex. Hornborga by 12.1 (Clas Hermansson), 1 000 ex. St. Bjurum 31.1 (Albin Thorsson), 1 500 ex. St. Bjurum 1.3 (Clas Hermansson), 1 500 ex. Bolums by 4.3 (Clas Hermansson).

Uppskattningvis fanns ungefär 3 000 kråkor kring Hornborgasjön i början av mars månad.

Korp *Corvus corax*

Högsta antal vinter-vår: 75 ex. södra delen 3.1 (Clas Hermansson), 75 ex. 2-3.2 (Claes-Göran Ahlgren).

Högsta antal höst-vinter: 100 ex. Vadboden 13.12 (Hans Pettersson).

Stare *Sturnus vulgaris*

Vinterfynd: Sågs 2.1-29.2 och 4-30.12, bl.a. 30 ex. Stora Veka 2.1 (Gunnar Jakobsson), 20 ex. Vadboden 3.1 (Claes-Göran Ahlgren), 55 ex. St. Bjurum 18.1 (Inge Olsson), 120 ex. Hångers udde 9.2 (Eric Thorsson), 150 ex. Vadboden 11.2 (Niklas Telbe), 30 ex. Vadboden 27.2 (Anderas Karlsson), 15 ex. Vadboden 4.12 (Ingemar Nilsson), 55 ex. Vadboden 21.12 (Magnus Hallgren).

Stort antal: 1 200 ex. på nattpåls utanför Hångers udde 3.5 (Clas Hermansson), 3 000 ex. Ytterberg 17.7 (Tommy Järås), 10 000 ex. Kärrtorps mader 10.8 (Albin Thorsson),

4 000 ex. nattplats i vassen Tranums mader 28.8 (Clas Hermansson).

Även under 2008 bidrog den milda vårvintern till att ovanligt många starar sågs under årets två första månader. Därför var det omöjligt att avgöra datum när första vårfyndet gjordes. De stora flockar som sågs i södra delen under våren 2006 och 2007 saknades i rapporterna från 2008. Antalen uppskattades till 8 000 ex. (20 april 2006) och 12 000 ex. (15 mars 2007), när de flög till nattplats i södra sjöområdet videbuskar.

Steglits *Carduelis carduelis*

Högt antal: 30 ex. Stora Veka 9.2 (Leif Arvidsson), 110 ex. Kärrgården 23.8 (Ingemar Nilsson), 150 ex. Fågeludden 4.10 (Eric Thorsson), 20 ex. Ytterberg 5.10 (Leif Arvidsson), 30 ex. Hornborgamaden 3.11 (Leif Arvidsson).

Antal fåglar som födosökte på cikoriafältet vid Kärrgården var som mest 150 ex. den 4 oktober.

Vinterhämsling *Carduelis flavirostris*

Vinter-vårfynd: Sågs regelbundet 13.1-20.4, bl.a. 22 ex. Kärrtorp 10.2 (Eric Thorsson), 40 ex. Sätunamaden 21.3 (Barbro Axelsson m.fl), 40 ex. Hornborgamaden 28.3 (Clas Hermansson), 26 ex. Fäholmen 19.4 (Patrik Andersson), 70 ex. Ytterberg 20.4 (Roland Jonsson).
Höst-vinterfynd: Sågs 17.10-22.11, bl.a. 10 ex. Almeö 17.10 (Leif Arvidsson), 90 ex. Kärrtorp 29.10 (Leif Arvidsson), 15 ex. förbifl. Ytterberg 2.11 (Robert Petersen), 30 ex. Hornborgasjön 2.11 (Bo Kumlin), 10 ex. Vadboden 7.11 (Peter Laudon).

Brunsiska *Carduelis flammea cabaret*

Ett fynd: 1 ex. Hornborgamaden 14.3-2.4 (Clas Hermansson).

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

2 ad. förbifl. Fågeludden 1.9 (Clas Hermansson).

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

Sjungande: 1 ex. Hjortronmossen 6.3 (Micke Wilson), 1 ex. Trestena 11.3 (Clas Hermansson).
Vinterfynd: Sågs 5.1-28.2, bl.a. 8 ex. Rödemosse 5.1 (Leif Arvidsson), 10 ex. förbifl. Hjortronmossen 19.2 (Ida-Linné Laudon), 5 ex. Utloppet 28.2 (Jörgen Fritzson).
Vårfynd: Sågs 6.3-16.5, bl.a. 6 ex. förbifl. Hjortsonmossen 6.3 (Micke Wilson), 2 ex. St. Bjurum 9.3 (Thore Axelsson), 5 ex. Trestena 15.5 (Jörgen Fritzson).
Sommarfynd (2): 10 ex. förbifl. Stenums mader 23.6 (Leif Arvidsson), 16 ex. sträckte mot SV över Vadboden 19.7 (Magnus Hallgren).
Höstfynd (1): 3 ex. sträckte mot N över Fäholmen 16.8 (Per Lundgren).

Större korsnäbb *Loxia pytyopsittacus*

Tre fynd: 1 ex. rast. Kärrgården 23.7 (Clas Hermansson), 2 ex. förbifl. Stenums mader 31.8 (Barbro Axelsson), 2 ex. sträckte mot S över Sätunamaden 18.10 (Magnus Hallgren).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Första vårfynd: 1 ex. sjöng Sätuna by 20.5 (Clas Hermansson).

Totalt 18 sjungande ex: Fäholmen (1), Bjällums by (1), Fågeludden (1), Vässtorp (1), Vässtorpsviken (3), Sätuna by (2), Båltorpsmader (4), Hångers udde (2), Vadboden (1), Trestena (1) och Stenums mader (1). Jämfört med 2007 (26 ex.) är antalet lägre. Möjligen kan det bero på mindre inventeringsaktivitet. Rosenfinken är mycket rörlig under sången och flyger gärna fram och tillbaka över stora områden.

Lappspurv *Calcarius lapponicus*

Vårfynd (2): 1 hane Fågeludden 12.4 (Hans Petersson), 1 hane Hångers udde 17.4 (Jörgen Fritzson).

Höstfynd (5): 1 ex. Rönäs 18.9 (Clas Hermansson), 2 ex. Stora Veka 4.10 (Gunnar Jakobsson), 1 ex. Almeö 1.11 (Barbro Axelsson m.fl), 1 ex. Almeö 16-17.11 (Clas Hermansson).

Snöspurv *Plectrophenax nivalis*

Vinter-vårfynd: Sågs regelbundet 12.1-31.1, bl.a. 30 ex. förbifl. Vadboden Annelie Andersson), 12 ex. Sätunamaden 14.2 Clas Hermansson), 30 ex. sträckte mot N över Ytterberg 18.2 (Leif Arvidsson), 21 ex. förbifl. Sätunamaden 3.3 (Magnus Hallgren), 70 ex. St. Bjurum 20.3 (Andreas Karlsson), 15 ex. förb ifl. Fäholmen 30.3 (Eric Thorsson).

Höst-vinterfynd: Sågs regelbundet under perioden 25.10-4.12, bl.a. 2 ex. Fågeludden 25.10 (Ulf Nilsson), 8 ex. Almeö 28.10 (Leif Arvidsson), 36 ex. Almeö 1.11 (Barbro Axelsson), 13 ex. förbifl. Hornborgamaden 8.11 (Patrik Åberg), 11 ex. sträckte mot S över Almeö 17.11 (Clas Hermansson), 2 ex. Vadboden 4.12 (Ingemar Nilsson).

Sävspurv *Emberiza schoeniclus*

Första vårfynd: 1 ex. sjungande Sätunamaden och 1 ex. Hornborgamaden 1.3 (Leif Arvidsson).

Vinterfynd (7): 1 hane Stenumsviken 13.1 (Åsa Axelsson), 1 ex. Stenumsviken 20.1 (Barbro Axelsson), 1 ex. Almeö 6.12 (Leif Arvidsson), 2 ex. Hornborgamaden 6.12 (Leif Arvidsson), 2 ex. Hornborgamaden 21.12 (Magnus Hallgren), 1 ex. Hornborgamaden 25.12 (Leif Arvidsson), 2 ex. Fågeludden 28.12 (Britt-Marie Bruun).

Däggdjur vid Hornborgasjön 2008

Clas Hermansson & Olof Persson

Inledning

Däggdjurens förekomst vid Hornborgasjön är bristfälligt dokumenterad. Det är också svårt att finna äldre uppgifter i litteraturen. Därför påbörjade Hornborgasjöns fältstation år 2004 ett projekt som syftar till att insamla uppgifter om däggdjurens förekomst. (Hermansson m.fl. 2005, Hermansson & Persson 2006, 2007, 2008). Syftet är att kunna göra uppskattningar om samtliga arters numerär vid sjön. Uppskattningar av antal är bedömningar grundade på erfarenheter och observationer från vistelser i området. Dessutom insamlas uppgifter från andra rapportörer som naturligtvis också ingår i uppskattningarna av bestånden.

Eftersom flera arter, t.ex. rödräv, mink och grävling, kan klassas som predatorer på fåglar är det också väsentligt att känna till förekomsten vid undersökningar och bedömningar av fågel-faunan. För flera fågelarter utgör också däggdjur, t.ex. sorkar, en mycket viktig förutsättning för rastande fåglar, häckning och häckningsresultat.

Metod

Området kring Hornborgasjön har besökts och bevakats så gott som dagligen under 2008. I samband med detta har observationer av däggdjur noterats. Den fångst av mink som utförs av Länsstyrelsen Västra Götalands län, Hornborgasjön innefattas i denna redogörelse.

Undersökningsområdet är samma rapporteringsområde som gäller för insamling av fågelobservationer, dvs. området innanför vägnätet runt sjön från Norra Lundby i norr, övre vägen till Broddetorp, till Ingasäter, utmed Falköping-Skaravägen till avfart mot Trestena, vidare till Östtomten och söder om Vings k:a en linje över till Norra Lundby.

I söder är området utvidgat och inkluderar de öppna markerna vid Stora Bjurum och Mårbylund med gränsen vid Högerock, där Bjurumsån passerar vägen mot Floby. Vid Dagsnäs ingår de öppna markerna kring Mossebo. Således ingår inte Vingsjön och Axvall i rapporteringsområdet.

Resultat

Förekomsten av samtliga kända arter redovisas i tabell 1. För några arter kan det vara intressant att lämna kommentarer, se nedan.

Kring Hornborgasjön finns 12 fällor för fångst av mink. Under 2008 fångades endast 5 minkar (Länsstyrelsen Västra Götalands län, Hornborgasjön). Antalet är betydligt lägre än vad som fångats de senaste åren (11 minkar 2007, 24 minkar 2006, 14 minkar 2005 och 15 minkar 2004). Anledningen till ökningen under 2006 var troligen att många minkar invandrade till området. Fångade minkar, de flesta gamla hanar, tyder på detta. Hanarna är kända för att ha ett verksamhetsområde som är betydligt större än unga hanar och vuxna honor (Gerell 1972). Minskningen under 2007 och 2008 beror troligen på att den kontinuerliga minfångsten i de tolv fällor som finns kring skön helt enkelt successivt decimerar stammen. Ingen av de fångade minkarna var rymlingar från minkfarmar.

Tabell 1. Uppskattad förekomst av däggdjur vid Hornborgasjön 2008. Förekomsten har klassats i tre kategorier; sällsynt, sparsam och allmän. Antal har uppskattats till närmsta 10- 50- eller 100-tal.

Art	Antal	Förekomst	Kommentar
Igelkott <i>Erinaceus europaeus</i>	-	Sällsynt	Arten har tidigare klassats som sparsam. Antalet fynd under 2007 och 2008 visar att arten är sällsynt.
Näbbmöss <i>Soricidae sp.</i>	-	Allmän	Bedömd sparsam tidigare år.
Fladdermöss <i>Chiroptera sp.</i>	-	Allmän	
Fälthare <i>Lepus europaeus</i>	-	Sparsam	
Skogshare <i>Lepus timidus</i>	-	Sällsynt	Fynd finns endast från södra delen.
Ekorre <i>Sciurus vulgaris</i>	-	Sparsam	
Bäver <i>Castor fiber</i>	10	Sparsam	Beståndet ökar. Fynd finns från nya områden, t.ex. Hornborgaån.
Sorkar <i>Cricetidae sp.</i>	-	Allmän	
Möss och råttor <i>Muridae sp.</i>	-	Allmän	
Rödräv <i>Vulpes vulpes</i>	70	Allmän	Endast ett fåtal rävar med skabb.
Hermelin <i>Mustela erminea</i>	-	Sällsynt	
Vessla <i>Mustela nivalis</i>	-	Sparsam	Ses ofta.
Mink <i>Mustela vison</i>	30	Sparsam	Minskar, 50 ind. 2006.
Iller <i>Mustela putorius</i>	30	Sparsam	
Mård <i>Martes martes</i>	-	Sparsam	
Grävling <i>Meles meles</i>	200	Allmän	
Tamkatt <i>Felis sp.</i>	200	Allmän	Fritt kringströvande katter.
Lodjur <i>Lynx lynx</i>	1-2	Sällsynt	Rörliga över stora områden.
Vildsvin <i>Sus scrofa</i>	-	Sällsynt	Flera fynd 2008. Inga fynd 2007. År 2006 bedömdes att ca 10 ind. tillfälligt fanns, dock rörliga över stora områden.
Dovhjort <i>Cervus dama</i>	-	Sällsynt	Enstaka ind. i södra delen.
Kronhjort <i>Cervus elaphus</i>	30	Sparsam	Finns i södra delen, har ökat, 20 ind. år 2006.
Älg <i>Alces alces</i>	20	Sparsam	
Rådjur <i>Capreolus capreolus</i>	150	Allmän	

Referenser

- Gerell, R. 1972. Mink, en artmonografi. Bonniers tryckeri. Stockholm.
- Hermansson, C., Arvidsson, L. & Persson, O. 2005. Däggdjur vid Hornborgasjön 2004. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. sid 99-100. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 40. Länsstyrelsen Västra Götalands län.
- Hermansson, C. & Persson, O. 2006. Däggdjur vid Hornborgasjön 2005. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. sid 86-87. Meddelande nr 35 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 41. Länsstyrelsen Västra Götalands län.
- Hermansson, C. & Persson, O. 2007. Däggdjur vid Hornborgasjön 2006. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. sid 91-92. Meddelande nr 36 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 42. Länsstyrelsen Västra Götalands län.
- Hermansson, C. & Persson, O. 2008. Däggdjur vid Hornborgasjön 2007. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. sid 87-88. Meddelande nr 37 från Hornborgasjöns fältstation / Hornborga-dokument nr 43. Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Skotträkning vid andjaktspremiären 2008

Mats Rosengren

Inledning

Hornborgasjöns fältstation har under många år följt omfattningen på andjakten bland annat genom skotträkning.

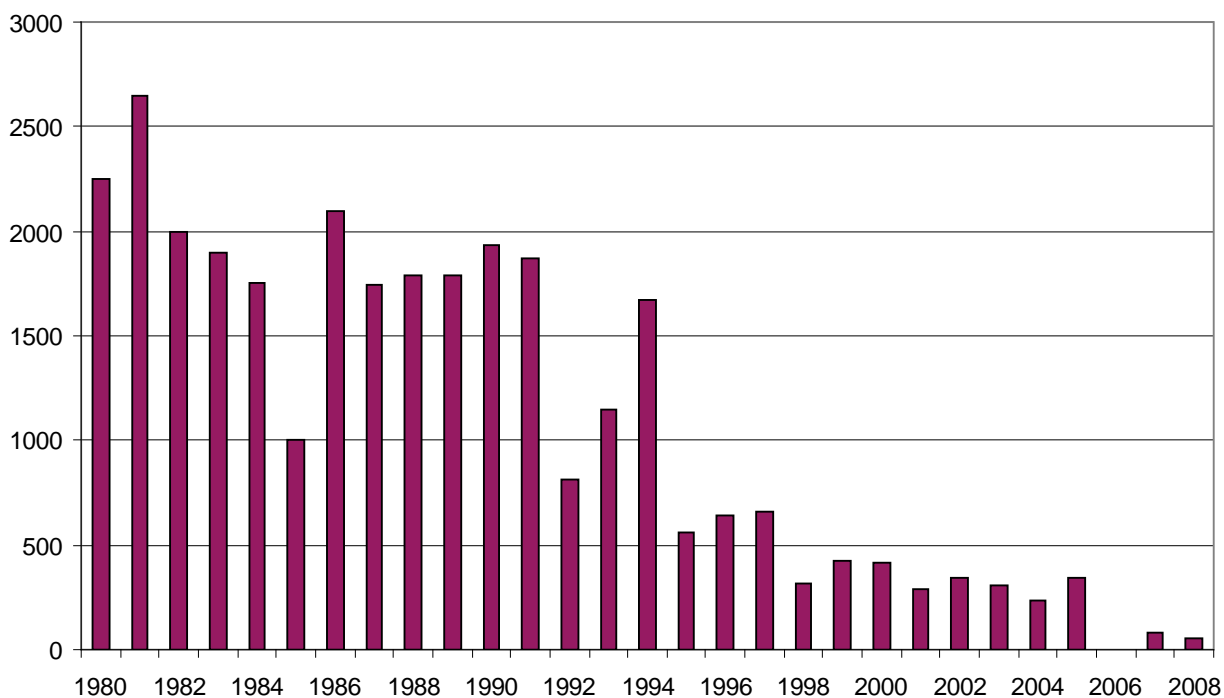
Metod

Räkningen genomförs andjaktspremiären den 21 augusti från fågeltornet på Fågeludden. Då jakten börjar bedrivs så fort det börjar ljusna, är vi på plats en timme före solens uppgång (cirka 04.00). Räkningen pågår sedan fram till klockan 09.00 normalt. Årets räkning gjordes av Clas Hermansson.

Resultat

Antalet räknade skott har under senare år stabiliserat sig på en lägre nivå efter att sjöns vattenstånd höjts färdigt våren 1995. Stora öppna vattenytor gör det svårare att komma inom skotthåll. Ersättningen för blyhagel kräver också kortare skjutavstånd. En viktig bidragande orsak till minskningen av jakten är också att de områden som ägs av Naturvårdsverket är fredade från fågeljakt. Vid årets räkning noterades 52 skott, det lägsta någonsin (se figur 1).

Första skottet avlossades kl. 04.59. Det var en mulen morgon med god sikt.

Figur1. Skotträkning jaktpremiärdagen 21 augusti 2008 från kl. 04.00-09.00

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

- Nr 1 Karlsson, A. & Swanberg, P.O. 1984. Hornborgasjöns tranor 1983.- Hornborga-dokument Nr 5. Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 2 Hornborgasjöns fältstation. 1984. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. - Hornborga-dokument Nr 7. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 3 Hornborgasjöns fältstation. 1985. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. - Hornborga-dokument Nr 9. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 4 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. - Meddelande nr 4 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument Nr 23.
- Nr 5 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Meddelande nr 5 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument Nr 24.
- Nr 6 Hornborgasjöns fältstation. 1989. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1987. - Hornborga-dokument Nr 17. Statens naturvårdsverk&Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 7 Hermansson, C. & Lindgren, L.G. 1988. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1987. - Grus 14: 37-58.
- Nr 8 Fält, P. & Hermansson, C. 1989. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1988. - Grus 15 (4): 1-28.
- Nr 9 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. - Meddelande nr 9 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument Nr 19.
- Nr 10 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. - Meddelande nr 10 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument Nr 21.
- Nr 11 Fält, P. 1991. Pilgrimsfalken tillbaka i Skaraborgs län. - Skaraborgsnatur 28: 33-37.
- Nr 12 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1991 -GRUS 18(2): 15-25.
- Nr 13 Fält, P. 1991. Projekt svarthalsad dopping i Hornborgasjön. - Svarthaken. 14: 17-22
- Nr 14 Pettersson, B., Fält, P. & Johansson, O.C. 1993. Övervakning av fågelpopulationer genom häckningsbiologiska studier - exempel brun kärrhök. - Vår Fuglefauna. Suppl. 1: 82-85.
- Nr 15 Hornborgasjöns fältstation 1995. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Meddelande nr 15 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 25.
- Nr 16 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1992. - GRUS 19(2): 1-14.
- Nr 17 Karlsson, T & Abrahamsson, Å. 1992. Holkprojektet 1991-1992. - GRUS 19(2): 18-23.
- Nr 18 Lindblad, A. 1992. Pilgrimsfalksutsättning 1992. - GRUS 19(2): 25-27.
- Nr 19 Fält, P. 1994. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1993. - GRUS 20(3): 1-15.
- Nr 20 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. - Meddelande nr 20 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 26.
- Nr 21 Amandusson, A. 1996. Fjärilar vid Hornborgasjön Inventeringsrapport 1988-1993. Meddelande nr 21 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 27.
- Nr 22 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. - Meddelande nr 22 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 28.
- Nr 23 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. - Meddelande nr 23 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 29.
- Nr 24 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. - Meddelande nr 24 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 30.
- Nr 25 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. - Meddelande nr 25 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 31.
- Nr 26 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. - Meddelande nr 26 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 32.
- Nr 27 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. - Meddelande nr 27 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 33.
- Nr 28 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. - Meddelande nr 28 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 34.
- Nr 29 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. - Meddelande nr 29 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 35.
- Nr 30 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. - Meddelande nr 30 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 36.
- Nr 31 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. - Meddelande nr 31 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 37.
- Nr 32 Hornborgasjöns fältstation 2003. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. - Meddelande nr 32 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 38.
- Nr 33 Hornborgasjöns fältstation 2004. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. - Meddelande nr 33 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 39.
- Nr 34 Hornborgasjöns fältstation 2005. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. - Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 40.
- Nr 35 Hornborgasjöns fältstation 2006. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. - Meddelande nr 35 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 41.
- Nr 36 Hornborgasjöns fältstation 2007. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. - Meddelande nr 36 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 42.
- Nr 37 Hornborgasjöns fältstation 2008. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. - Meddelande nr 37 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 43.

Hornborga-dokument

Nr 1	Klimatdata och hydrologiska data för 1981. Arbetshandling	
Nr 2	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981. Arbetshandling	1982
Nr 3	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön. Olle Nordell	1982
Nr 4	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1982. Skaraborgs läns Ornitologiska Förening	1984
Nr 5	Hornborgasjöns tranor 1983. Alf Karlsson & P-O Svanberg	1984
Nr 6	Hornborgasjöns restaurering. Geologisk och hydrologisk utvärdering av grundundersökningar. Sveriges Geologiska undersökningar	1984
Nr 7	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Hornborgasjöns Fältstation	1984
Nr 8	Fröbanken i Hornborgasjön. Jerry Skoglund & Håkan Hytteborn	1985
Nr 9	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. Hornborgasjöns Fältstation	1985
Nr 10	Emil Lindegren 1905. Beskrifning af Hornborgasjöns naturförhållanden och fanerogamvegetation. Rudolf Söderberg 1905. Berättelse öfver tre månaders vistelse vid Hornborgasjön i ornitologiskt syfte. Sommaren 1905.	1985
Nr 11	Fiskeribiologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Arne Johlander	1986
Nr 12	Storeklaren - Hornborgasjön. Limnologiska undersökningar 1981 - 1985. Eva Willén, Susanna Hajdu & Gunnar Persson	1986
Nr 13	Hornborgasjöns fåglar. Benny Lönn, Christian Lundgren & Eriksson.	1987
Nr 14	Hornborgasjöns fåglar från 1860 till 1985. Christian Lundgren & Benny Lönn	1989
Nr 15	Hornborgasjön. Fiskeribiologiska undersökningar 1984 - 86. Arne Johlander.	1989
Nr 16	Människan och Hornborgasjön. Agrara livsformer kring Hornborgasjön. Lars Strömberg.	1989
Nr 17	Biologiska Undersökningar i Hornborgasjön 1987. Hornborgasjöns Fältstation.	1989
Nr 18	Rastande tranor vid Hornborgasjön - utnyttjande av jordbruksmarkerna våren och hösten 1988 Åke Berg & Christian Lundgren	1990
Nr 19	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. Hornborgasjöns Fältstation.	1990
Nr 20	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön 1988. Peder Fält	1990
Nr 21	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. Hornborgasjöns Fältstation	1990
Nr 22	Hornborgasjön – då, nu och sedan. En kartpresentation Lake Hornborga – past, present and future. A presentation by maps. Tomas Hertzman & Torsten Larsson	1991

forts. Hornborga-dokument

Nr 23	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. Hornborgasjöns Fältstation	1991
Nr 24	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Hornborgasjöns Fältstation	1991
Nr 25	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Hornborgasjöns Fältstation	1995
Nr 26	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. Hornborgasjöns Fältstation	1995
Nr 27	Fjärilar vid Hornborgasjön. Inventeringsrapport 1988 – 1993 Anders Amandusson	1996
Nr 28	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. Hornborgasjöns Fältstation	1996
Nr 29	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. Hornborgasjöns Fältstation	1996
Nr 30	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. Hornborgasjöns Fältstation	1996
Nr 31	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. Hornborgasjöns Fältstation	2002
Nr 32	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. Hornborgasjöns Fältstation	2002
Nr 33	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. Hornborgasjöns Fältstation	2002
Nr 34	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. Hornborgasjöns Fältstation	2002
Nr 35	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. Hornborgasjöns Fältstation	2002
Nr 36	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. Hornborgasjöns Fältstation	2002
Nr 37	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. Hornborgasjöns Fältstation	2002
Nr 38	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. Hornborgasjöns Fältstation	2003
Nr 39	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. Hornborgasjöns Fältstation	2004
Nr 40	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. Hornborgasjöns Fältstation	2005
Nr 41	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. Hornborgasjöns Fältstation	2006
Nr 42	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. Hornborgasjöns Fältstation	2007
Nr 43	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. Hornborgasjöns Fältstation	2008

Innehåll

- 6 Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2008
Ida-Linnéa Laudon
- 8 Vattenståndet i Hornborgasjön 2008
Peder Hedberg Fält
- 9 Natura 2000 inventeringar vid Hornborgasjön 2008
Clas Hermansson
- 13 Häckfågelfaunan vid Vallen 2008
Barbro Axelsson, Åsa Axelsson & Thore Axelsson
- 17 Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2008
Clas Hermansson
- 23 Häckande doppingar i Hornborgasjön 2008
Peder Hedberg Fält
- 28 Häckande kärnhökar i Hornborgasjön 2008
Bengt Pettersson
- 30 Häckande havsörn vid Hornborgasjön 2008
Bengt Pettersson
- 31 Häckande fiskgjuse i Hornborgasjön 2008
Eric Thorsson & Albin Thorsson
- 33 Rastande tranor vid Hornborgasjön 2008
Clas Hermansson, Alf Karlsson & Helge Sundén
- 41 Häckande tornfalk vid Hornborgasjön 2008
Åke Abrahamsson
- 43 Häckande svanar i Hornborgasjön 2008
Clas Hermansson
- 48 Häckande måsar och tärnor i Hornborgasjön 2008
Peder Hedberg Fält
- 54 Häckande storskarv och gråhäger i Hornborgasjön 2008
Peder Hedberg Fält
- 57 Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2008
Clas Hermansson & Mats Rosengren
- 71 Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2008
Clas Hermansson
- 87 Däggdjur vid Hornborgasjön 2008
Clas Hermansson & Olof Persson
- 89 Skotträkning vid andjaktspremiären 2008
Mats Rosengren